

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra českého jazyka a literatury

Diplomová práce

Zuzana Manišová

**Využití interaktivní tabule v hodinách českého jazyka na 1. stupni
základní školy v návaznosti na Rámcový vzdělávací program pro
základní vzdělávání**

Olomouc 2012

vedoucí práce: Mgr. Jana Bartoňová

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

V Lidečku dne 20. 3. 2012

.....
vlastnoruční podpis

Děkuji Mgr. Janě Bartoňové za odborné vedení diplomové práce a paní učitelce Mgr. Ivě Pánkové za poskytování praktických rad při práci s interaktivním programem.

OBSAH

ÚVOD.....	6
TEORETICKÁ ČÁST	
1 RÁMCOVÝ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM PRO ZÁKLADNÍ VZDĚLÁVÁNÍ.....	8
1.1 Rozvoj klíčových kompetencí.....	10
1.2 Vzdělávací oblasti.....	10
1.3 Jazyk a jazyková komunikace.....	11
1.4 Informační a komunikační technologie.....	12
1.5 Činnostní učení ve školských dokumentech.....	14
2 VZDĚLÁVACÍ PROGRAM TVOŘIVÁ ŠKOLA.....	16
2.1 Základní informace o Vzdělávacím programu Tvořivá škola.....	16
2.2 Cíle a činnosti Tvořivé školy.....	17
2.3 Projekty Tvořivé školy.....	18
2.4 Vzdělávací akce Tvořivé školy.....	21
2.5 Produkty Tvořivé školy.....	25
3 ČINNOSTNÍ UČENÍ.....	26
3.1 Činnostní učení v pojetí Tvořivé školy.....	26
3.2 Historie činnostního učení.....	27
3.3 Složky činnostního učení.....	29
3.4 Zásady činnostního učení.....	38
3.5 Přístupy činnostního učení.....	39
4 INTERAKTIVNÍ TABULE.....	42
4.1 Interaktivní tabule – didaktická technika.....	42
4.2 Dostupnost interaktivní tabule.....	47
4.3 Interaktivní výuka.....	52
4.3.1 Učební materiály.....	54
4.3.2 Interaktivní učebnice.....	55
4.4 Další interaktivní zařízení.....	60
4.5 Výhody interaktivní tabule.....	61
4.6 Nevýhody interaktivní tabule.....	62

PRAKTICKÁ ČÁST

5	VÝUKOVÝ PROGRAM VYPRACOVANÝ PRO VÝUKU NA INTERAKTIVNÍ TABULI.....	63
5.1	Výběr témat.....	64
5.2	Vyvození obojetných souhlásek.....	66
5.3	Řada vyjmenovaných slov po B a jejich procvičování.....	71
5.4	Vyvození vyjmenovaných slov po B.....	83
5.5	Příbuzná slova k vyjmenovaným slovům po B a jejich procvičování.....	96
5.6	Opaky vyjmenovaných slov po B a jejich procvičování.....	112
	ZÁVĚR.....	119
	POUŽITÁ LITERATURA A PRAMENY.....	120
	SEZNAM PŘÍLOH.....	127
	ANOTACE	

ÚVOD

Dnešní děti vyrůstají doslova obklopeny médii a denně jsou vystavovány jejich vlivu. Ve školách se stále více prosazuje moderní technika, která ovlivňuje vyučovací proces. Především interaktivní tabule se stávají nositelkami učiva a jejich možnosti ovlivňují jednotlivé metody a formy výuky. Je nutné říci, že moderní technologie nejsou ani dobré, ani špatné. Jsou přesně takové, jaký je učitel.

S interaktivní tabulí i činnostním učením jsem se seznámila na Základní škole ve Valašských Kloboukách. Zúčastnila jsem se školení k interaktivní tabuli i kurzů Tvořivé školy. Získané informace a zkušenosti bych ráda představila a následně i uplatnila v praxi.

Diplomovou práci na téma Využití interaktivní tabule v hodinách českého jazyka na 1. stupni základní školy v návaznosti na Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání jsem si vybrala proto, jelikož interaktivní tabule je nesporným přínosem ve výuce, práce je pro děti zajímavá, atraktivní a v neposlední řadě představuje velkou motivaci pro žáky i učitele.

Cílem teoretické části mé práce je seznámit s Rámcovým vzdělávacím programem základního vzdělávání, představit Tvořivou školu – Vzdělávací program pro inovaci českého školství, kde klíčovým slovem je činnostní učení a především prezentovat didaktickou techniku - interaktivní tabuli. Praktická část je věnována činnostnímu využití interaktivní tabule v hodinách českého jazyka.

V první kapitole je představen Rámcový vzdělávací program základního vzdělávání (dále jen RVP ZV), jeho vzdělávací oblasti se zaměřením na oblast Jazyk a jazyková komunikace, klíčové kompetence, dále interaktivní tabule v rámci RVP ZV a činnostní učení ve školských dokumentech.

Ve druhé kapitole se seznámíme se Vzdělávacím programem Tvořivé školy, cílem, činnostmi, projekty, vzdělávacími akcemi a produkty tohoto sdružení.

Třetí kapitola je zaměřena na činnostní učení. Seznámíme se s historií a složkami činnostního učení, kdy vzpomeneme důležitou úlohu motivace. Nezapomeneme na zásady, přístupy ani desatero činnostního učení.

Ve čtvrté kapitole se budeme věnovat interaktivní tabuli. Představíme ji jako učební techniku, zjistíme její dostupnost, zaměříme se na organizaci výuky a práci s interaktivní tabulí. K interaktivní tabuli patří i interaktivní učebnice, učební materiály a prozkoumáme výhody a nevýhody interaktivní tabule. V neposlední řadě odhalíme, co se skrývá pod pojmem interaktivní výuka.

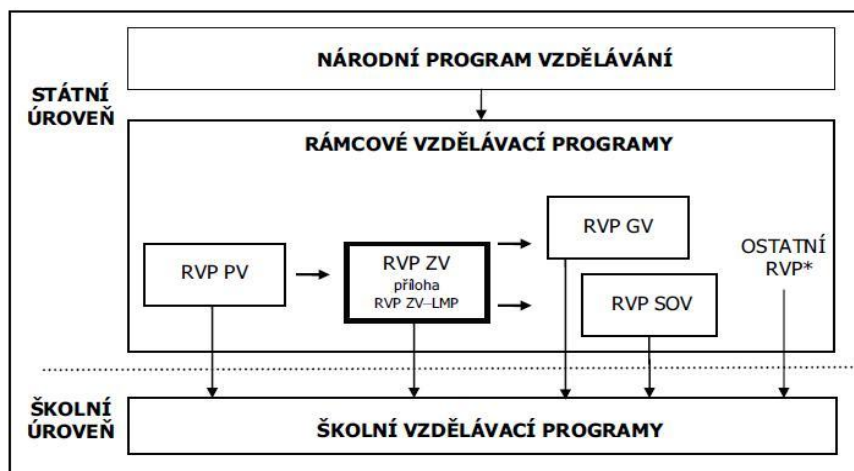
Pátá kapitola nabízí interaktivně didakticky zpracované pracovní listy k vyjmenovaným slovům po B, která jsou rozdělena na: vyvození obojetných souhlásek, řadu vyjmenovaných slov po B, vyvození vyjmenovaných slov po B, příbuzná slova k vyjmenovaným slovům po B a jejich procvičování, opaky k vyjmenovaným slovům po B a jejich procvičování.

Cílem diplomové práce je nastínit možnosti využití interaktivní tabule při výuce českého jazyka na 1. stupni základní školy doplněné o činnostní učení, její vliv na efektivitu výuky a nabídnout učitelům didakticky zpracované přípravy k interaktivní tabuli.

1 RÁMCOVÝ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM PRO ZÁKLADNÍ VZDĚLÁVÁNÍ

„V souladu s novými principy kurikulární politiky, zformulovanými v Národním programu rozvoje vzdělávání v ČR (tzv. Bílé knize) a zakotvenými v zákoně č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), se do vzdělávací soustavy zavádí nový systém kurikulárních dokumentů pro vzdělávání žáků od 3 do 19 let. Kurikulární dokumenty jsou vytvářeny na dvou úrovních – státní a školní.“¹

Národní program vzdělávání a rámcové vzdělávací programy (dále jen RVP) představují státní úroveň v systému kurikulárních dokumentů. Národní program vzdělávání vymezuje počáteční vzdělávání jako celek. RVP vymezují závazné rámce vzdělávání pro jeho jednotlivé etapy – předškolní, základní a střední vzdělávání. Školní úroveň představují školní vzdělávací programy (dále jen ŠVP), podle nichž se uskutečňuje vzdělávání na jednotlivých školách.

Obr. 1: Graf - Systém kurikulárních dokumentů²

¹Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání (se změnami k 1. 9. 2010). [online]. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2007, s. 9 [cit. 2011-01-21]. Dostupné z WWW:<http://www.vuppraha.cz/wp-content/uploads/2009/12/RVPZV_2007-07.pdf>.

²Tamtéž, Legenda: RVP PV – Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání; RVP ZV – Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání a příloha Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání upravující vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením (RVP ZV-LMP); RVP GV – Rámcový vzdělávací program pro gymnaziální vzdělávání; RVP SOV – Rámcové vzdělávací programy pro střední odborné vzdělávání.

* Ostatní RVP – rámcové vzdělávací programy, které kromě výše uvedených vymezuje školský zákon – Rámcový vzdělávací program pro základní umělecké vzdělávání, Rámcový vzdělávací program pro jazykové vzdělávání, případně další.

Rámcové vzdělávací programy vycházejí z nové strategie vzdělávání, kdy se zdůrazňuje provázanost klíčových kompetencí se vzdělávacím obsahem a uplatnění získaných vědomostí a dovedností v praktickém životě. Vycházejí z koncepce celoživotního učení, formulují očekávanou úroveň vzdělání stanovenou pro všechny absolventy jednotlivých etap vzdělávání a podporují pedagogickou autonomii škol a profesní odpovědnost učitelů za výsledky vzdělávání.

„Základní vzdělávání, kterým se dosahuje stupně základní vzdělání, se realizuje oborem vzdělání základní škola. V souladu se školským zákonem je pro realizaci základního vzdělávání vydán Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání.“³

Základní vzdělávání má žákům pomoci utvářet a postupně rozvíjet klíčové kompetence a poskytnout spolehlivý základ všeobecného vzdělání orientovaného zejména na situace z reálného života. V základním vzdělávání se proto usiluje o naplňování těchto cílů:

- *„umožnit žákům osvojit si strategie učení a motivovat je pro celoživotní učení*
- *podněcovat žáky k tvořivému myšlení, logickému uvažování a k řešení problémů*
- *vést žáky k všestranné, účinné a otevřené komunikaci*
- *rozvíjet u žáků schopnost spolupracovat a respektovat práci a úspěchy vlastní i druhých*
- *připravovat žáky k tomu, aby se projevovali jako svébytné, svobodné a zodpovědné osobnosti, uplatňovali svá práva a naplňovali své povinnosti*
- *vytvářet u žáků potřebu projevovat pozitivní city v chování, jednání a v prožívání životních situací; rozvíjet vnímavost a citlivé vztahy k lidem, prostředí i k přírodě*
- *učit žáky aktivně rozvíjet a chránit fyzické, duševní a sociální zdraví a být za ně odpovědný*
- *vést žáky k toleranci a ohleduplnosti k jiným lidem, jejich kulturám a duchovním hodnotám, učít je žít společně s ostatními lidmi*
- *pomáhat žákům poznávat a rozvíjet vlastní schopnosti v souladu s reálnými možnostmi a uplatňovat je spolu s osvojenými vědomostmi a dovednostmi při rozhodování o vlastní životní a profesní orientaci“⁴*

³ Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání (se změnami k 1. 9. 2010). [online]. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2007, s. 11 [cit. 2011-01-21]. Dostupné z WWW:<http://www.vuppraha.cz/wp-content/uploads/2009/12/RVPZV_2007-07.pdf>.

⁴ Tamtéž, s. 12 - 13

Ve vzdělávacím obsahu RVP ZV je učivo chápáno jako prostředek k osvojení činnostně zaměřených očekávaných výstupů. Dochází k jejich propojení a vytvářejí se předpoklady k účinnému a komplexnímu využívání získaných schopností a dovedností na úrovni klíčových kompetencí.

1.1 Rozvoj klíčových kompetencí

„Klíčové kompetence představují souhrn vědomostí, dovedností, schopností, postojů a hodnot důležitých pro osobní rozvoj a uplatnění každého člena společnosti. Jejich výběr a pojetí vychází z hodnot obecně přijímaných ve společnosti a z obecně sdílených představ o tom, které kompetence jedince přispívají k jeho vzdělávání, spokojenému a úspěšnému životu a k posilování funkcí občanské společnosti.“⁵

Klíčové kompetence nestojí vedle sebe izolovaně, nýbrž se prolínají. K jejich utváření a rozvíjení musí směřovat a přispívat veškerý vzdělávací obsah i aktivity a činnosti, které ve škole probíhají.

V etapě základního vzdělávání jsou za klíčové považovány:

- kompetence k učení
- kompetence k řešení problémů
- kompetence komunikativní
- kompetence sociální a personální
- kompetence občanské
- kompetence pracovní

1.2 Vzdělávací oblasti

Vzdělávací obsah základního vzdělávání je v RVP ZV rozdělen do devíti vzdělávacích oblastí. Jednotlivé vzdělávací oblasti jsou tvořeny jedním vzdělávacím oborem nebo více obsahově blízkými vzdělávacími obory:

- Jazyk a jazyková komunikace (Český jazyk a literatura, Cizí jazyk, Další cizí jazyk)
- Matematika a její aplikace (Matematika a její aplikace)
- Informační a komunikační technologie (Informační a komunikační technologie)

⁵ *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání* (se změnami k 1. 9. 2010). [online]. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2007, s. 14 [cit. 2011-01-21]. Dostupné z WWW:<http://www.vuppraha.cz/wp-content/uploads/2009/12/RVPZV_2007-07.pdf>.

- Člověk a jeho svět (Člověk a jeho svět)
- Člověk a společnost (Dějepis, Výchova k občanství)
- Člověk a příroda (Fyzika, Chemie, Přírodopis, Zeměpis)
- Umění a kultura (Hudební výchova, Výtvarná výchova)
- Člověk a zdraví (Výchova ke zdraví, Tělesná výchova)
- Člověk a svět práce (Člověk a svět práce)

Jednotlivé vzdělávací oblasti jsou vymezeny charakteristikou vzdělávací oblasti, na kterou navazuje cílové zaměření vzdělávací oblasti. Vzdělávací obsah vzdělávacích oborů je tvořen očekávanými výstupy a učivem. V rámci 1. stupně je vzdělávací obsah dále členěn na 1. období (1. až 3. ročník) a 2. období (4. až 5. ročník). Toto rozdělení má školám usnadnit distribuci vzdělávacího obsahu do jednotlivých ročníků. RVP ZV stanovuje očekávané výstupy na konci 3. ročníku (1. období) jako orientační (nezávazné) a na konci 5. ročníku (2. období) a 9. ročníku jako závazné. Učivo je v RVP ZV strukturováno do jednotlivých tematických okruhů (témat, činností) a je chápáno jako prostředek k dosažení očekávaných výstupů.⁶

1.3 Jazyk a jazyková komunikace

Ve výchovně vzdělávacím procesu zaujímá vzdělávací oblast Jazyk a jazyková komunikace stěžejní postavení. Dobrá úroveň jazykové kultury patří k podstatným znakům všeobecné vyspělosti absolventa základního vzdělávání. Jazykové vyučování vybavuje žáka takovými znalostmi a dovednostmi, které mu umožňují správně vnímat různá jazyková sdělení, rozumět jim, vhodně se vyjadřovat a účinně uplatňovat i prosazovat výsledky svého poznávání. Obsah vzdělávací oblasti Jazyk a jazyková komunikace se realizuje ve vzdělávacích oborech Český jazyk a literatura, Cizí jazyk a Další cizí jazyk.

Vzdělávací obsah vzdělávacího oboru Český jazyk a literatura má komplexní charakter a tvoří ho tři složky: Komunikační a slohová výchova, Jazyková výchova a Literární výchova. Ve výuce dochází k vzájemnému prolínání obsahu jednotlivých složek.

Cizí jazyk a Další cizí jazyk poskytují živý jazykový základ a předpoklady pro komunikaci žáků v rámci integrované Evropy a světa.

⁶ *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání* (se změnami k 1. 9. 2010). [online]. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2007, s. 18 [cit. 2011-01-22]. Dostupné z WWW:<http://www.vuppraha.cz/wp-content/uploads/2009/12/RVPZV_2007-07.pdf>.

Cíle vzdělávací oblasti

Vzdělávání v dané vzdělávací oblasti směřuje k utváření a rozvíjení klíčových kompetencí tím, že vede žáka k:

- „chápání jazyka jako svěbytného historického jevu, v němž se odráží historický a kulturní vývoj národa, a tedy jako důležitého sjednocujícího činitele národního společenství a jako důležitého a nezbytného nástroje celoživotního vzdělávání

- rozvíjení pozitivního vztahu k mateřskému jazyku a jeho chápání jako potenciálního zdroje pro rozvoj osobního i kulturního bohatství

- vnímání a postupnému osvojování jazyka jako bohatého mnohotvárného prostředku k získávání a předávání informací, k vyjádření jeho potřeb i prožitků a ke sdělování názorů

- zvládnutí běžných pravidel mezilidské komunikace daného kulturního prostředí a rozvíjení pozitivního vztahu k jazyku v rámci interkulturní komunikace

- samostatnému získávání informací z různých zdrojů a k zvládnutí práce s jazykovými a literárními prameny i s texty různého zaměření

- získávání sebedůvěry při vystupování na veřejnosti a ke kultivovanému projevu jako prostředku prosazení sebe sama

- individuálnímu prožívání slovesného uměleckého díla, ke sdílení čtenářských zážitků, k rozvíjení pozitivního vztahu k literatuře i k dalším druhům umění založených na uměleckém textu a k rozvíjení emocionálního a estetického vnímání“⁷

1.4 Informační a komunikační technologie

Vzhledem k narůstající potřebě osvojení si základních dovedností práce s výpočetní technikou byla vzdělávací oblast Informační a komunikační technologie zařazena jako povinná součást základního vzdělávání na 1. a 2. stupni. Všem žákům umožňuje dosáhnout základní úrovně informační gramotnosti - získat elementární dovednosti v ovládání výpočetní techniky a moderních informačních technologií, orientovat se ve světě informací, tvořivě pracovat s informacemi a využívat je při dalším vzdělávání i v praktickém životě.

⁷ *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání (se změnami k 1. 9. 2010). [online]. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2007, s. 21 [cit. 2011-01-22]. Dostupné z WWW:<http://www.vuppraha.cz/wp-content/uploads/2009/12/RVPZV_2007-07.pdf>.*

Cíle vzdělávací oblasti:

Vzdělávání v dané vzdělávací oblasti směřuje k utváření a rozvíjení klíčových kompetencí tím, že vede žáka k:

-,poznání úlohy informací a informačních činností a k využívání moderních informačních a komunikačních technologií

- porozumění toku informací, počínaje jejich vznikem, uložením na médium, přenosem, zpracováním, vyhledáváním a praktickým využitím

- schopnosti formulovat svůj požadavek a využívat při interakci s počítačem algoritmické myšlení

- porovnávání informací a poznatků z většího množství alternativních informačních zdrojů, a tím k dosahování větší věrohodnosti vyhledaných informací

- využívání výpočetní techniky, aplikačního i výukového software ke zvýšení efektivity své učební činnosti a racionálnější organizaci práce

- tvořivému využívání softwarových a hardwarových prostředků při prezentaci výsledků své práce

- pochopení funkce výpočetní techniky jako prostředku simulace a modelování přírodních i sociálních jevů a procesů

- respektování práv k duševnímu vlastnictví při využívání SW

- zaujetí odpovědného, etického přístupu k nevhodným obsahům vyskytujících se na internetu či jiných médiích

- šetrné práci s výpočetní technikou“⁸

Rozvoj kompetencí pracovat s interaktivní tabulí

Podle Martinkové⁹ je práce učitele, který využívá didaktického prostředku interaktivní tabule, závislá na kvalitě jeho kompetencí, které můžeme rozdělit do dvou skupin:

- kompetence pracovat s interaktivní tabulí

- kompetence vytvářet učební pomůcky využívající možnosti interaktivní tabule

⁸ *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání* (se změnami k 1. 9. 2010). [online]. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2007, s. 34 [cit. 2011-01-22]. Dostupné z WWW:<http://www.vuppraha.cz/wp-content/uploads/2009/12/RVPZV_2007-07.pdf>.

⁹ MARTINKOVÁ, Anna, *Rozvoj kompetencí učitele vytvářet učební pomůcky využívající možnosti interaktivní tabule*. [online]. [cit. 2011-12-21]. Dostupné z WWW:<[http://edu.vsb.cz/interaktivni_tabule/_publikacni_cinnost/2008_2009/2009_04_08_NMnMorave_ISB_N_978-80-254-3995-1\(1.dil\)_sbornikCD_tisk_str19.pdf](http://edu.vsb.cz/interaktivni_tabule/_publikacni_cinnost/2008_2009/2009_04_08_NMnMorave_ISB_N_978-80-254-3995-1(1.dil)_sbornikCD_tisk_str19.pdf)>

Hlavním předpokladem pro úspěšnou práci s interaktivní tabulí je osvojení klíčových kompetencí všeobecné informační gramotnosti tzv. počítačové kompetence. Etapy rozvoje kompetencí:

- technické zvládnutí nového didaktického prostředku
- umět jej používat ve vyučovacím procesu tak, aby podporoval interaktivitu žáků tj. vhodná kombinace organizačních forem a metod výuky a didaktických zásad
- vytvářet vlastní učební pomůcky

Martinková dodává, že při rozvoji kompetencí je vhodné vycházet z pedagogických dovedností, které již učitel získal například při práci s klasickou tabulí, kde interaktivitu žáků podněcoval jinými prostředky. Proto začínáme používat interaktivní tabuli nejprve jako běžnou bílou tabuli, po které lze psát, ale zároveň s napsanými slovy pohybovat. Podle Martinkové je završením rozvoje kompetencí učitele pracovat s interaktivní tabulí tak, že vytváříme vlastní videozáznamy z činností prováděných na interaktivní tabuli a vhodně uplatňujeme všechny další možné nástroje interaktivní tabule (např. lupa, reflektor, stínování obrazovky, ale také digitalizace obrazovky, pero rozpoznávání tvarů, kouzelné pero apod.) a vytvářet vlastní učební pomůcky, které vyžadují naučit se pracovat se software daného typu interaktivní tabule.

1.5 Činnostní učení ve školských dokumentech

Program Tvořivá škola realizuje požadavky Národního programu rozvoje vzdělávání v ČR, (Bílá kniha). Národní program dává konkrétní podněty pro práci škol, formuluje vládní strategii v oblasti vzdělávání a zdůrazňuje potřebu nahrazení stávajících paměťových forem vyučování formami činnostními.

*„Dosud převažující snahy o výkonnost a rychlý postup v učení, založené na ustáleném modelu vyučovací hodiny, na předávání hotových poznatků, na vynucené kázni, na vzájemné soutěži a úspěchu na úkor druhých, na dominantním postavení učitele, na neustálém vedení a přílišném ochraňování žáků, musí být nahrazeny **větším důrazem na činnostní učení** (včetně rehabilitace hry a hravých činností), na kombinování aktivit uvnitř a vně budovy školy s důrazem na činnosti v přírodním prostředí, které žákovi umožňují získat zážitky a zkušenosti, jež nemohou být předány jinou cestou, na variabilitu vyučovacích metod, při nichž žáci hledají, ptají se, projevují vlastní názory, chybují, tvoří, objevují a nalézají, na komunikaci*

*a spolupráci mezi žáky i mezi žáky a učitelem, na konkrétní dílčí úkoly, odpovídající možnostem žáků, na pomoc a podporu při řešení problémů i na celkové pozitivní ladění hodnotících soudů.*¹⁰

Rosecká dále poukazuje na to, že Výroční zpráva České školní inspekce za školní rok 2003/2004 mimo jiné uvádí: V základních školách je patrná zřetelnější podpora činnostního učení tam, kde se zapojují do různých projektů (např. Zdravá škola, Tvořivá škola, Dokážu to) Většina učitelů na 2. stupni nevytvářela při výuce dostatek příležitostí pro činnostní vyučování, pro aktivní podíl žáků na vlastním vzdělávání, pro samostatný projev a pro rozvoj komunikativních dovedností, efektivní a kritickou práci s informacemi.¹¹

Činnostní učení není v žádném případě prací navíc. Učiteli usnadňuje práci, šetří jeho čas a do vyučování přináší radost. Přispívá k naplňování cílů základního vzdělávání vymezených v RVP ZV tak, že žákům pomáhá utvářet a rozvíjet klíčové kompetence a poskytuje spolehlivý základ všeobecného vzdělávání orientovaného na situace ze života a na praktické jednání.¹²

¹⁰ ROSECKÁ, Zdena. *Malá didaktika činnostního učení: [praktická příručka pro učitele a rodiče žáků základních škol, kteří mají zájem poznat české činnostní učení v pojetí Modelového školního vzdělávacího programu Tvořivá škola]*. 2., upr. a dopl. vyd. Brno: Tvořivá škola, 2006, s. 22. ISBN 80-903-3972-7.

¹¹ ROSECKÁ, Zdena. *Malá didaktika činnostního učení: [praktická příručka pro učitele a rodiče žáků základních škol, kteří mají zájem poznat české činnostní učení v pojetí Modelového školního vzdělávacího programu Tvořivá škola]*. 2., upr. a dopl. vyd. Brno: Tvořivá škola, 2006, s. 23. ISBN 80-903-3972-7.

¹² Tamtéž, s. 24

2 VZDĚLÁVACÍ PROGRAM TVOŘIVÁ ŠKOLA

Problematika tvořivosti je v dnešní době velmi aktuální a významná. Rozvíjení tvořivosti ve své podstatě obsahuje humanizační prvky. Tvořit není možné bez nezávislosti, samostatnosti, a autenticity osobnosti. Obsah učiva 1. stupně ZŠ poskytuje učiteli dostatek příležitostí na rozvíjení tvořivosti a tvořivého myšlení žáků.¹³

Tvořivost je důležitou součástí kognitivních aktivit člověka. Ve smyslu interakčního modelu je tvořivé chování výsledkem interakce osobnost – situace. Nejvyšší úroveň tvořivosti se může realizovat jen v optimálních podmínkách, které jsou individuální pro každý subjekt, proto biologické, psychosociální a environmentální faktory mohou ovlivnit úroveň jeho tvořivé aktivity a produktivity. Výchovné a pracovní prostředí, v němž jedinec nemá obavy z hodnocení svého výkonu, podporuje rozvoj tvořivosti v jeho školní činnosti. Na zvyšování úrovně tvořivosti pozitivně působí i učební situace, ve které klade pedagog adekvátní cíle pro danou činnost.¹⁴

Průcha definuje tvořivost jako duševní schopnost vycházející z poznávacích i motivačních procesů, v níž ovšem hrají důležitou roli též inspirace, fantazie, intuice. Nalezená řešení jsou nejen správná, ale současně nová, nezvyklá a nečekaná. Tvořivost podporuje vysoká inteligence, iniciativa ve vytváření řádu, otevřenost novým zkušenostem, pružnost v usuzování, a potřeba seberealizace.¹⁵

2.1 Základní informace o Vzdělávacím programu Tvořivá škola

Činnost Tvořivé školy byla zahájena v roce 1992 a je zaměřená na pomoc všem učitelům, kteří usilují o to, aby ve škole vládl zdravý rozum a dobrá nálada. Stejně tak, jako tvůrci a představitelé Tvořivé školy, jsem i já přesvědčena o tom, že prostřednictvím rozvoje vzdělanosti v souladu s principy činnostního učení lze zlepšit úroveň celé naší společnosti.

Program Tvořivá škola nám nabízí konkrétní postupy, jak vytvářet a v praxi realizovat **školní vzdělávací program**. Čerpá z odkazu J. A. Komenského, reformní pedagogiky české činné školy (práce Drtiny, V. Příhody, J. Uhera, O. Chlupa, J. Úlehly, E. Strnada, S. Vrány a mnoha dalších), ze současných výzkumů vzdělávání a především z mnohaletých **zkušeností českých učitelů**.

¹³ TOTHOVÁ, Mgr. Monika. Tvorivost' vo vyučovaní. *Komenský; odborný časopis pro učitele základní školy*. 2001, roč. 125, 5/6, s. 110. ISSN 0323-0449.

¹⁴ LOKŠA, J. Sociálna facilitácia a tvorivost'. *Psychológia a patopsychológia dieťaťa*, 1998/2, s. 101-109

¹⁵ PRŮCHA, Jan; WALTEROVÁ, Eliška; MAREŠ, Jiří. *Pedagogický slovník : 2. rozšířené a přepracované vydání*. Praha : Portál, 1998. 336 s. ISBN 80-7178-252-1.

Základem metodiky Tvořivé školy je soubor konkrétních **činnostních postupů**, které podporují zapojení všech žáků do výuky, dávají jim prostor k samostatným úvahám, tvorbě vlastních otázek a objevování poznatků. Za velmi důležité pokládáme, že činnostní učení vede nejen pochopení a trvalému osvojení učiva, ale zároveň k rozvoji **logického myšlení, komunikace a všech dalších klíčových kompetencí**.¹⁶

„Za vznik programu má bezesporu největší zásluhu moje maminka, předsedkyně Tvořivé školy paní Zdena Rosecká. V životě měla obrovské štěstí na lidi, kteří činnou školu dobře znali. Ať již na učitele na základní, pedagogické a vysoké škole, nebo na profesně starší kolegy a inspektory na škole, kde učila. Vše, co takto poznala, použila a dále rozvíjela jako učitelka prakticky 30 let.“, říká Čeněk Rosecký pro časopis Moderní vyučování.¹⁷

Zdena Rosecká říká: *„Hlavním účelem „Tvořivé školy“ je pomoci učitelům s tvorbou a praktickou náplní školních vzdělávacích programů a docílit toho, aby učivo pro žáky bylo zajímavé, pochopitelné a zvládnutelné. V této souvislosti vyvíjíme publikační činnost, pořádáme ukázkové hodiny a metodicko-praktické vzdělávací kurzy pro učitele a ředitele základních škol.“*¹⁸

Záměrem projektu Tvořivá škola je umožnit zájemcům z řad učitelů pracovat s uceleným modelem činnostního učení, pomoci jim sjednotit jejich dosavadní poznatky a vnést spokojenost, klid a jistotu do jejich další pedagogické práce.

2.2 Cíle a činnosti Tvořivé školy

Cílem je dobré zvládnutí základního učiva všemi žáky, jejich zapojení do výuky, motivace pro celoživotní učení a vytváření a postupný rozvoj klíčových kompetencí.

Ve vztahu k systému vzdělávání si občanské sdružení Tvořivá škola klade za cíl inovovat systém základního vzdělávání v ČR, zavádět a rozvíjet moderní metody činnostního učení, inovovat a šířit Modelový školní vzdělávací program Tvořivá škola, vytvářet sítě Tvořivých škol zaměřených na využití činnostního učení v praxi, vytvářet školní vzdělávací střediska činnostního učení, vzdělávat učitele a školní lektory činnostního učení, rozvíjet praktické části studia na pedagogických fakultách v ČR.

¹⁶ Tvořivá škola: České činnostní učení. <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/cz/> [online]. 2002 [cit. 2011-11-18]. Dostupné z: <http://www.tvorivaskola.cz/index.php?obsah=cteni2.php&zaznam=57>

¹⁷ STRAKOVÁ, Jana. Tvořivá škola cesta k činnostnímu učení. *Moderní vyučování: časopis o učitelích a jejich práci*. 2005, XI, č. 10, s. 3-4. ISSN 1211-6858.

¹⁸ ROSECKÁ, Zdena. Program „Tvořivá škola“ české činnostní učení. *Komenský; odborný časopis pro učitele základních škol*. Březen 2005, roč. 129, 4, s. 3-6. ISSN 0323-0449.

Ve vztahu k výuce si občanské sdružení Tvořivá škola klade za cíl celkové zvyšování kvality, vzdělávání dětí a mládeže, vnitřní proměnu škol, aktivní zapojení žáků do výuky a jejich motivace pro celoživotní učení, rozvoj samostatnosti, odpovědnosti, tolerance a kritického myšlení žáků, integraci dětí z etnických skupin a žáků s individuálními potřebami, rozvoj spolupráce učitelů a základních škol, rozvoj spolupráce učitelů a rodičů žáků.¹⁹

2.3 Projekty Tvořivé školy

Od zahájení své existence má Tvořivá škola za sebou již několik úspěšných projektů, se kterými se nyní seznámíme.

Vytváření sítě Tvořivých škol

V rámci metodické spolupráce a společné tvorbě Modelového školního vzdělávacího programu vytváří organizace od roku 2001 síť spolupracujících tvořivých škol. K 31. 12. 2008 sdružuje Tvořivá škola **740 základních škol** ze všech krajů ČR.

V rámci sítě realizuje setkání učitelů, dochází k vzájemné výměně dobrých zkušeností a praktických konzultací. Učitelé spolupracují na tvorbě jednotlivých částí školních vzdělávacích programů a společně volí nejvhodnější metody a postupy k jejich praktické realizaci.

Pravidelně se pořádají setkání metodiků škol zapojených do sítě zaměřená na předávání zkušeností z různých oblastí metodické práce školy.²⁰

Další vzdělávání pedagogických pracovníků (DVPP)

Hlavním účelem Tvořivé školy je pomoci učitelům s tvorbou a praktickou náplní školních vzdělávacích programů a docílit toho, aby učivo bylo pro žáky zajímavé, pochopitelné a zvládnutelné. V této souvislosti jsou pořádány ukázkové hodiny a metodicko-praktické vzdělávací kurzy pro učitele základních škol. Zdůrazňuje se v nich, jak je třeba přistupovat k výchově a vzdělávání žáků základních škol, abychom je naučili myslet, komunikovat, spolupracovat, řešit problémy, učit se a mít pozitivní vztah k sobě a svému okolí.²¹

¹⁹ Tvořivá škola: České činnosti učení. [Http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/cz/](http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/cz/) [online]. 2002 [cit. 2011-11-18]. Dostupné z: <http://www.tvorivaskola.cz/index.php?obsah=cteni2.php&skok=&zaznam=213>

²⁰ Tvořivá škola: České činnosti učení. [Http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/cz/](http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/cz/) [online]. 2002 [cit. 2011-11-18]. Dostupné z: <http://www.tvorivaskola.cz/index.php?obsah=cteni2.php&skok=&zaznam=214>

²¹ Tamtéž

Vzdělávání ředitelů a zástupců ZŠ zaměřené na tvorbu a praktickou realizaci ŠVP

Semináře pro ředitele, zástupce a školní metodology základních škol jsou zaměřené na praktickou realizaci RVP ZV a přípravu školních vzdělávacích programů. Na seminářích jsou účastníci seznámeni s historickými souvislostmi české reformní pedagogiky a současné reformy základního školství a se základními dokumenty vydanými za účelem rozvoje školství v České republice (Bílá kniha, RVP ZV, Manuál tvorby ŠVP, Struktura ŠVP). Dále s problematikou metodiky činnostního učení v pojetí Tvořivé školy a možnostmi její praktické aplikace při plnění cílů RVP ZV, tvorbě ŠVP a realizaci ŠVP.²²

Spolupráce s pedagogickou fakultou

V rámci spolupráce Tvořivé školy s jednotlivými pedagogickými fakultami byl v roce 2004 otevřen volitelný předmět pro studenty posledních ročníků. Předmět je určen především pro studenty, kteří mají zájem poznat efektivní vyučovací metody a formy. V současné době je organizován a lektorsky zajištěn volitelný předmět Činnostní učení na 1. stupni ZŠ pro posluchače PdF Brno, PdF Hradec Králové, PdF Ústí nad Labem a PdF Olomouc.

Cílem předmětu je seznámit studenty s českým činnostním učením v pojetí Tvořivé školy a možnostmi jeho praktického uplatnění na současných školách. Absolventi předmětu získají ucelenou představu o významu a smyslu činnostního učení. Osvojí si dovednosti umožňující probouzení zájmu a nabývání nových poznatků žáky názorně, vlastní činností a prožíváním. Naučí se používat základní činnostní přístupy, metody a postupy ve výuce. Výuka předmětu probíhá formou metodicko-praktických seminářů a hospitace na ZŠ zapojených do sítě Tvořivých škol.²³

Projekt Tvořivá škola – čtení a psaní s porozuměním

1. listopadu 2009 byl zahájen projekt Tvořivá škola – čtení a psaní s porozuměním. Hlavní aktivitou byla realizace 120 kurzů. Prostřednictvím těchto kurzů došlo k proškolení učitelů a zavedení nových metod čtení a psaní s porozuměním do výuky, které by měly přispět k rozvoji dovedností žáků ve čtení, zlepšení čtenářské gramotnosti a schopnosti porozumění psanému textu.

Hlavním cílem projektu bylo, aby žáci základních škol byli systematicky vzdělávání moderními metodami čtení a psaní s porozuměním, efektivními pomůckami a vhodnými

²² Tvořivá škola: České činnostní učení. [Http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/cz/](http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/cz/) [online]. 2002 [cit. 2011-11-18]. Dostupné z: <http://www.tvorivaskola.cz/index.php?obsah=cteni2.php&skok=&zaznam=214>

²³ Tamtéž

přístupy v souladu se svými potřebami a přirozenými schopnostmi. Měli tak získat kladný vztah ke čtení a k celoživotnímu vzdělávání. Pro učitele základních škol byl projekt podpůrný, motivační a vzdělávací systém, který jim umožnil vyučovat efektivními metodami, navštěvovat ukázkové hodiny, semináře a další akce, kde byli seznamováni s novými metodami výuky českého jazyka.

Z cílové skupiny učitelů ZŠ všech krajů ČR s výjimkou Prahy, pracoval projekt se skupinou 2280 učitelů z toho z partnerských škol 126 učitelů. V rámci projektu bylo přímo podpořeno 2700 žáků partnerských škol, jež byli učeni novými moderními metodami čtení a psaní s porozuměním v projektem vybavených učebnách a cca 57000 žáků, kteří byli učeni novými metodami projektem proškolenými učiteli.

Hlavním smyslem projektu byla inovace doposud používaných metod. Nové metody vedly k osvojování čtenářských dovedností tzn. číst správně bez chyb, číst slova napoprvé, plynule bez slabikování, výrazně a s porozuměním s důrazem na správná slova a správně řazenými pauzami. Právě výrazné čtení má mimořádně velký význam na hlubší porozumění textům. Na žáky nebyly kladeny ani příliš vysoké nároky, které způsobují opakování a zažívání chyb, ani nároky příliš nízké, které vedou k povrchnímu čtení a tím opět k chybování.

Důraz se kladl i na rozvoj klíčových kompetencí, mezipředmětové vztahy a aktivní zapojení žáků jak se speciálními potřebami učení, tak žáků nadaných do výuky v běžných třídách.

Tento projekt byl spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky.²⁴

Vzdělávací střediska činnostního učení

Projekt Tvořivá škola – vzdělávací střediska činnostního učení, který byl v rámci programu OP RLZ spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky, byl zahájen 1. listopadu 2006 a ukončen 30. 6. 2008.

Hlavní aktivitou projektu bylo uspořádání 36 kurzů a ukázkových hodin **činnostního učení** ve všech krajských městech ČR. Cílem bylo postupné založení dvou desítek vzdělávacích středisek činnostního učení. Sdružení Tvořivá škola, které projekt realizovalo, vybralo ke spolupráci na projektu 25 základních škol z celé ČR. Východiskem projektu bylo řešení hlavních nedostatků zjištěných v oblasti základního školství, kterými jsou nízká

²⁴ Tvořivá škola: České činnostní učení. [Http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/cz/](http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/cz/) [online]. 2002 [cit. 2011-11-20]. Dostupné z: <http://www.tvorivaskola.cz/index.php?obsah=zprava.php&zaznam=257>

aktivita žáků ve vyučování, nedostatečné osvojování si životních kompetencí žáky a jednostranně paměťové pojetí vzdělávání.

Cílem bylo zkvalitňování vzdělávání na českých základních školách. Pedagogickým pracovníkům projekt pomohl s tvorbou a zejména s praktickou náplní nových školních programů. Důraz byl kladen na motivaci k modernímu a efektivnímu způsobu výuky. Projekt se zaměřil na učitele 2. stupně a vedoucí pracovníky základních škol. Z jejich řad byli vyškoleni regionální lektoři činnostního učení. Kurzy pořádané v rámci projektu vedli výhradně učitelé z praxe, kteří mají s činnostním učením dlouhodobé pozitivní zkušenosti.

Ze závěrečného hodnocení účastníků vyplývá, že největší přínos spatřují v předávání praktických metodických postupů a návodů (oborových didaktik), které vedou k efektivnímu předávání učiva a jeho prostřednictvím k rozvoji klíčových kompetencí. Účastníci přivítali, že předávané postupy jsou zároveň praktickou náplní Modelového školního vzdělávacího programu na 2. stupni ZŠ, který byl v rámci projektu předáván účastníkům a zapojeným školám v elektronické podobě.

Vzhledem k úspěchu projektu připravuje Tvořivá škola nový celorepublikový projekt tentokrát zaměřený na rozvoj čtenářské gramotnosti žáků a činnostní výuky anglického jazyka.²⁵

2.4 Vzdělávací akce Tvořivé školy

Na webových stránkách www.tvorivaskola.cz si dotyčný zájemce může vyhledat kurz, ukázkovou hodinu, letní školu či seminář, o který má zájem. Dozví se čas a místo konání, jméno lektora a potřebné informace vztahující se ke kurzu, semináři.

Kurzy a semináře činnostního učení

Tvořivá škola nabízí praktické kurzy činnostního učení, zaměřené na konkrétní postupy učení, které vedou k osvojení základního učiva všemi žáky a průběžnému utváření klíčových kompetencí definovaných v RVP ZV.

Sama jsem si mohla vyzkoušet, jak vést žáky co nejefektivněji k dobrým výsledkům a jak dosahovat u žáků takové úrovně osvojení vědomostí a dovedností, aby byli dobře připraveni na další vzdělávání a uplatnění ve společnosti. Jsem vděčná lektorům kurzů, kteří ve svém volném čase pořádají semináře a ukázkové hodiny. Mnozí z nich jsou zároveň spoluautory

²⁵ Tvořivá škola: České činnostní učení. [Http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/cz/](http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/cz/) [online]. 2002 [cit. 2011-11-20]. Dostupné z: <http://www.cinnostni-uceni.cz/tiskove-zpravy/>

učebnic a pracovních sešitů, s nimiž pracuje většina jihomoravských učitelů. Praktické učební materiály slouží jako opora pro všechny výukové metody a postupy.

V odborném časopise Komenský Zdena Rosecká píše: „*Na seminářích předkládáme učitelům praktické poznatky ověřené dlouhodobou pedagogickou zkušeností, které jim pomáhají předcházet nesnázím v učení a docílit toho, aby se žáci učili hbitě, s chutí a důkladně. Učitelé poznávají, co je základní učivo, co z čeho v učivu vyplývá, co s čím souvisí.*“²⁶

Kurzy předkládají zkušenosti úspěšných učitelů z praxe, konkrétní postupy a metody práce umožňující zapojení všech žáků do výuky, dostupné učební materiály pro činnostní učení, individualizaci, diferenciaci, mezipředmětové vztahy, hodnocení, praktickou náplň ŠVP. Absolventi kurzu obdrží OSVĚDČENÍ - Absolvent DVPP Tvořivá škola - činnostní učení. Akreditace MŠMT ČR č. 15 879/2006-25-362²⁷

Osobní názor absolventa kurzu činnostního učení podala i paní Eva Slováková, ředitelka školy ZŠ Křížanská: „*Chtěla bych vám velmi poděkovat za skvělou nabídku, perfektní organizaci a báječně lidskou atmosféru, kterou jste pro nás po tři jarní soboty s týmem bezvadných spolupracovníků nachystala. Vlídné prostředí v krásné "perštyňské škole" umocnilo kvalitu školení, které velmi odborně připravila a realizovala paní lektorka M. Votípková. Že tato moje slova jsou míněna upřímně, svědčí i to, že jsem se přihlásila ve svém věku a troufám si říci i s velkými zkušenostmi (38 let učím a 25 jsem pracovala v sekci matematiky) na letošní letní školu. S filosofií činnostního učení, které pomáhá k dosažení cílů vzdělávání na základní škole, se plně ztotožňuji.*“²⁸

Paní Mgr. Věra Šeborová ze ZŠ Ul. 5. května, Liberec říká: „*Učím matematiku 9. rokem a za tu dobu jsem už vyzkoušela leccos. V poslední době jsem měla pocit, že se mnoha žákům ve škole nelíbí téměř nic a moje snažení a mnohahodinové přípravy materiálů nemají tolik výsledků, kolik bych si představovala i zasloužila. A pak jsem se na kurzu činnostního učení Tvořivé školy setkala s paní učitelkou Míšou Votípkovou. Měla tolik elánu, energie a pozitivního myšlení pro výuku, že si každý určitě odnesl hodně s sebou. Navíc paní učitelka nebyla lakomá a rozdala spoustu nápadů i konkrétních pomůcek. A přidala dobrou radu:*

²⁶ ROSECKÁ, Zdena. Program „Tvořivá škola“ české činnostní učení. *Komenský; odborný časopis pro učitele základní školy*. Březen 2005, roč. 129, 4, s. 3-6. ISSN 0323-0449.

²⁷ Tvořivá škola: České činnostní učení. [Http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/cz/](http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/cz/) [online]. 2002 [cit. 2011-12-01]. Dostupné z: <http://www.tvorivaskola.cz/index.php?obsah=kurzy.php>

²⁸ SLOVÁKOVÁ, Eva. Osobní názory absolventa kurzu činnostního učení. In: [online]. [cit. 2011-12-10]. Dostupné z: <http://www.tvorivy-liberec.cz/tisk.php>

"Když půjdete mezi žáky s připravenými činnostmi a budete se na matematiku těšit, určitě je pro práci "nakazíte" taky." Tak se snažím po malých krůčcích používat nové rady. A už se těším na další seminář na letní škole."²⁹

Zde je seznam kurzů týkajících se Českého jazyka pořádaných Tvořivou školou:

- Činnostní učení ve výuce Čj v 1. ročníku
- Činnostní učení ve výuce Čj v 1. ročníku - Předslabikářové období
- Činnostní učení ve výuce Čj v 1. ročníku - Návčik čtení
- Činnostní učení ve výuce M a Čj v 1. a 2. ročníku
- Činnostní učení ve výuce Čj ve 2. a 3. ročníku
- Činnostní učení ve výuce Čj ve 2. a 3. ročníku - Abeceda, práce s čítankou
- Činnostní učení ve výuce Čj ve 2. a 3. ročníku - Vyjmenovaná slova a slovní druhy
- Činnostní učení ve výuce Čj ve 4. a 5. ročníku
- Činnostní učení ve výuce Čj ve 4. a 5. ročníku - Podstatná jména a mluvnické kategorie
- Činnostní učení ve výuce Čj ve 4. a 5. ročníku - Mluvnické kategorie sloves, druhy přídavných jmen, shoda přísudku s podmětem
- Činnostní učení ve výuce ČJ v 6. - 7. ročníku
- Systémové souvislosti výuky Čj a rozvoj řeči
- Počítače a Interaktivní tabule ve výuce ČJ na 1. a 2. stupni ZŠ

Ukázkové hodiny jsou pořádány na základních školách, kde se učí činnostně. Hodiny předkládají nejefektivnější metody práce, které vedou k dobrému **osvojení učiva** a jeho prostřednictvím k utváření **klíčových kompetencí**. Nejedná se o "klasické" vyučovací hodiny, ale o hodiny zaměřené na ukázky individuálních žákovských činnostní a didaktických her s využitím zpětné vazby, průběžného hodnocení a sebehodnocení žáků. V hodinách lze vidět činnostní výuku **aktuálně probíraného učiva**.³⁰

²⁹ ŠEBOROVÁ, Věra. Osobní názory absolventa kurzu činnostního učení. In: [online]. [cit. 2011-12-10]. Dostupné z: <http://www.tvorivy-liberec.cz/tisk.php>

³⁰ Tvořivá škola: České činnostní učení. [Http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/cz/](http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/cz/) [online]. 2002 [cit. 2011-12-03]. Dostupné z: <http://www.vzdelavani-ucitelu.cz/ukazkove-hodiny>

Letní školy činnostního učení

Od roku 2004 pořádá Tvořivá škola pravidelné letní školy činnostního učení pro učitele základních škol. V rámci letních škol realizuje akreditované vzdělávací kurzy. Letní školy pořádá na vybraných tvořivých školách v rámci celé ČR.³¹

Nabídkou letních škol vychází vstřícně velkému zájmu o kurzy činnostního učení. Letní školy jsou zaměřeny na seznámení s praktickými metodami a postupy učení. Nabízí možnost aktivního odpočinku všem učitelům se zájmem o smysluplné učení.

Letní školy předkládají zkušenosti úspěšných učitelů z praxe, konkrétní postupy umožňující aktivní zapojení všech žáků do výuky, dostupné učební materiály pro činnostní učení, individualizaci, diferenciaci, mezipředmětové vztahy, hodnocení, praktickou náplň ŠVP, doprovodný společenský program.³²

Mgr. Monika Fiebigerová ze ZŠ Lesní vzpomíná na Letní školu ve Vysokém: „*Na Letní školu do Vysokého jsme se vypravili bez zvláštních očekávání, nebyla totiž naše první. Navíc už jsme za sebou měli i několik sobotních seminářů. Přihlásili jsme se začátkem jara, a čím víc se blížil konec školního roku, tím méně se nám chtělo. Jakmile vypukly prázdniny, nechtělo se už vůbec. Tajně jsme doufali, že se naplní zákonitost: čím víc se nechce, tím víc se pak líbí... Penzion Pro - Activ nás uvítal skoro maminkovsky - vynikající kuchyní, nenašli jsme žádnou chybu na jídelničku. Nebo vlastně jedinou: nedalo se ničemu odolat. Velmi dobré povzbuzení do toho, proč jsme vlastně přijeli. Protože jsme se s většinou dalších účastnic i účastníků znali z minulých seminářů činnostního učení, odpadly počáteční rozpaky. Navíc jsme se už s touto formou výuky většinou setkaly ve vlastní praxi, takže nápady lektorek jsme mohli doplňovat svými poznatky a zkušenostmi. Jednotlivá setkání byla naplněna pohodou, uvolněností, humorem a častým smíchem. Určitě i díky lektorkám, které nás dokázaly nabudit a měly pochopení pro naši občasnou únavu. Předaly nám spoustu nápadů. Především nám ale dodaly elán a chuť většinu z toho vyzkoušet. Vraceli jsme se domů s v dobré náladě, se spoustou materiálu v hlavě i na papíře, v optimistickém rozpoložení a s pocitem, že teď si prázdniny zasloužíme o něco víc a můžeme si je tedy užít! (A komu to nestačilo, došel si ještě do pekařství pro úžasné pečivo).*“³³

³¹ Tvořivá škola: České činnostní učení. [Http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/cz/](http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/cz/) [online]. 2002 [cit. 2011-11-18]. Dostupné z: <http://www.tvorivaskola.cz/index.php?obsah=cteni2.php&skok=&zaznam=214>

³² Tvořivá škola: České činnostní učení. [Http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/cz/](http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/cz/) [online]. 2002 [cit. 2011-11-27]. Dostupné z: <http://www.tvorivaskola.cz/index.php?obsah=cteni2.php&skok=&zaznam=275>

³³ FIEBIGEROVÁ, Monika. Letní škola 2010. In: [online]. [cit. 2011-12-06]. Dostupné z: <http://www.tvorivy-liberec.cz/aktuality.php>

Je zřejmé, že kantorek, které mají zájem učit se novým věcem a pracovat na svém rozvoji, je stále dost. „*Po loňských dobrých zkušenostech z letního kurzu Tvořivé školy v Litoměřicích jsem letos zamířila i na Velehrad. V loňském školním roce jsem učila páťáky, od září budu mít prvňáčky.*“ Svěřila se učitelka Petra Mudrová ze ZŠ v Jablonci nad Nisou. Spolu s Reginou Holoubkovou ze ZŠ Hranice si od letního kurzu slibují, že v něm od lektorek načerpají plno nápadů a inspirace.³⁴

Doškolovací semináře

Doškolovací semináře pořádá Tvořivá škola pro ty, kteří mají zájem stát se lektory Tvořivé školy a vést ukázkové hodiny nebo kurzy činnostního učení. Jsou určeny absolventům základních kurzů a letních škol programu Tvořivá škola. Semináře jsou pořádány zdarma.

Absolvováním semináře získá uchazeč přehled o obsahu a struktuře zvoleného vzdělávacího kurzu, odborné a servisní zázemí pro budoucí činnost lektora, možnost vést akreditované vzdělávací kurzy a ukázkové hodiny činnostního učení, po zahájení činnosti certifikát s celostátní platností pro pracovní činnost: „Lektor činnostního učení“.³⁵

2.5 Produkty Tvořivé školy

Představitelé projektu vytvořili široký výběr didaktického materiálu pro vyučovací předměty fyzika, matematika a český jazyk. Jmenujme např. CD učebnice, publikace pro činnostní učení, vzdělávací film pro učitele, pracovní sešity, učebnice, DVD činnostního učení a další metodické pomůcky – pracovní karty a šablony. Jednotlivé produkty lze objednat na internetové stránce Tvořivé školy.

Lektorky činnostního učení na seminářích a kurzech používají didaktický materiál z nakladatelství Nová škola, jehož posláním je nejen vybavit žáky poznatky, ale také docílit toho, aby žáci získali základy tvořivého myšlení, dovedli logicky uvažovat a řešit problémy vyplývající ze života v jejich okolí.

³⁴ SKALIČKA, Zdeněk. Učitelky zamířily do lavic namísto dětí. *Slovácký deník* [online]. 2011[cit. 2011-12-22]. Dostupné z: http://slovacky.denik.cz/zpravy_region/ucitelky-zamirily-do-lavic-namisto-deti20110811.html

³⁵ Tvořivá škola: České činnostní učení. [Http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/cz/](http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/cz/) [online]. 2002 [cit. 2011-11-19]. Dostupné z: <http://www.tvorivaskola.cz/index.php?obsah=vkurzy.php&typ=2>

3 ČINNOSTNÍ UČENÍ

Svým nadčasovým pedagogickým dílem položil Jan Amos Komenský základy činnostních metod a forem. Systém českého činnostního učení byl rozvinut a v praxi ověřen reformní pedagogikou české činné školy 30. let 20. století. Modelový školní vzdělávací program Tvořivá škola předkládá dnešní podobu českého činnostního učení, vycházejícího z tradice a ze současných pedagogicko-psychologických výzkumů učení a vzdělávání, ze současných dokumentů, které se zabývají problematikou základního vzdělávání, a především ze zkušeností úspěšných českých učitelů.³⁶

Při psaní této kapitoly jsem použila především publikaci od Zdeny Rosecké s názvem Malá didaktika činnostního učení, kterou jsem si zakoupila na svém prvním semináři Tvořivé školy – Činnostní učení ve výuce Čj ve 2. a 3. ročníku, který mě obohatil o cenné zkušenosti a rady. Činnostním učením se zabývají taky webové stránky www.tvorivaskola.cz a www.rvp.cz.

3.1 Činnostní učení v pojetí Tvořivé školy

"O tom, že existuje české činnostní učení – propracovaný model vzdělávání s vlastními metodikami, didaktikami, učebnicemi a pomůckami, jsem se dovídala od svých profesně starších kolegů po celé třicetileté období své učitelské praxe. Po 40 letech práce mohu s čistým svědomím prohlásit, že každý učitel, který v praxi vyzkouší metody a formy činnostního učení pochopí, že činnostní učení je pro naše děti tím nejpřirozenějším a nejvhodnějším způsobem výuky."

Mgr. Zdenka Rosecká, metodik o. s. Tvořivá škola

Podle Čeňka Roseckého vznikl samotný slovní obrat „činnostní učení“ z termínu „činná škola“, který se ustálil na některých pokusných školách za první republiky. Dnes najdeme toto slovní spojení jak ve Vzdělávacím programu Základní školy, tak v Bílé knize a v RVP ZV.³⁷

Činnostní vyučování je na vědeckém základě vytvořený, ucelený soubor činnostních metod a forem učení, který dává žákům prostor ke konkrétním činnostem, samostatným úvahám a tvorbě vlastních otázek. Žák zde není pouze pasivním příjemcem informací, ale projevuje vlastní iniciativu – koná, činí, přemýšlí a tvoří. Základním principem činnostního

³⁶ROSECKÁ, Zdena. *Malá didaktika činnostního učení: [praktická příručka pro učitele a rodiče žáků základních škol, kteří mají zájem poznat české činnostní učení v pojetí Modelového školního vzdělávacího programu Tvořivá škola]*. 2., upr. a dopl. vyd. Brno: Tvořivá škola, 2006, 98 s. ISBN 80-903-3972-7.

³⁷STRAKOVÁ, Jana. Tvořivá škola cesta k činnostnímu učení. *Moderní vyučování: časopis o učitelích a jejich práci*. 2005, XI, č. 10, s. 3-4. ISSN 1211-6858.

vyučování je probouzení zájmu a nabývání nových poznatků žáky názornou cestou, vlastní činností a prožíváním, za využití vhodných pomůcek a metodických materiálů.

Činnostní učení se rovná metodě objevování. Žáci objevují principy a zákonitosti jevů a problémů sami, na základě kroků doporučených učitelem. Vlastním objevováním, manipulací s pomůckami a vlastní tvorbou úloh si žáci poměrně rychle a především trvale osvojí praktické zkušenosti, k čemu bude nový poznatek a dovednost sloužit.³⁸

Postup činnostního učení

Výsledkem činnostních postupů je zdravá individualita – **žák zvědavý, aktivní, tolerantní, ohleduplný a otevřený**. Podle Zdeny Rosecké dosáhneme individuality následujícím postupem:

- **Samostatná činnost všech žáků – každý žák má svou pomůcku.** Nejdříve učitel vysvětlí, jak s pomůckou pracovat, poté s ní žáci společně s učitelem manipulují. Výsledkem je vytvoření si představy o jevech a jejich vnímání.
- **Pozorování, hovor žáků o pozorovaném a vyvozování závěrů** – žáci sami vytvářejí podobné příklady a situace. Důraz se klade na uvažování, rozhovor o pozorovaných jevech, vlastní názory, formulaci otázek a závěr. V této etapě se žák samostatně rozhoduje a projevuje. Učitel v případě potřeby usměrňuje výroky žáka.
- **Procvičování učiva** – činností dochází k postupnému porozumění učivu všemi žáky. Až nyní přistoupíme k procvičování pomocí didaktických pomůcek.

3.2 Historie činnostního učení

Didaktika a pedagogika Jana Amose Komenského tvoří nejlépe propracovanou a dodnes v celosvětovém měřítku nejvíce uznávanou součást jeho díla. Odhalil zákony a pravidla, které tvoří základ činnostního pojetí výuky.

³⁸ROSECKÁ, Zdena. *Malá didaktika činnostního učení: [praktická příručka pro učitele a rodiče žáků základních škol, kteří mají zájem poznat české činnostní učení v pojetí Modelového školního vzdělávacího programu Tvořivá škola]*. 2., upr. a dopl. vyd. Brno: Tvořivá škola, 2006, 98 s. ISBN 80-903-3972-7.

Reformní školství v ČSR v 1. polovině 20. století

Již začátkem 20. století nacházíme v české pedagogické literatuře řadu textů, které se věnují problematice činné školy. Například učitel Josef Hála v časopise *Pedagogické rozhledy* v roce 1912 napsal: „*Ohromná přednost činné školy jest v tom, že žák se nenutí přijímat cizí vědomosti, a že se budí pozornost pro vnější svět, podnikavost, chuť k práci a pronikání záhad, zpružují se jeho produktivní síly k samostatnému tvoření, sebevýchově a svépomoci. Tyto vlastnosti si odnáší žák do života a to činí školu činnou školou demokratickou.*“³⁹

Zcela nová cesta rozvoje českého školství se otevřela po roce 1918. Vzorem pro učitele bylo dílo J. A. Komenského. Četli Velkou didaktiku, Analytickou didaktiku a Didaktiku českou. Činnostní metody a formy vyučování v tomto období teoreticky zpracovávalo a do vyučování zavádělo velké množství pedagogů. Např. ředitel pokusné školy ve Zlíně Stanislav Vrána, či Josef Úlehla. O své práci a zkušenostech informovali učitelé v pedagogických časopisech, jako byly například *Nová škola* či *Tvořivá škola*. Na prvorepublikovém reformním školství se podíleli přední pedagogičtí odborníci jako profesor Drtina, Uher, Chlup a desítky dalších.

Na území republiky postupně vznikly desítky reformních pokusných škol. Pozoruhodných výsledků bylo dosaženo především na Masarykových pokusných školách ve Zlíně. Z odkazu pedagogů působících na zlínských pokusných školách čerpá program *Tvořivé školy* nejvíce. Práce prvorepublikových předchůdců má veliký význam. V praxi ověřila nové pojetí výchovně vzdělávací práce. Byly vytvořeny a vyzkoušeny didakticko-metodické postupy, metody, učebnice, didaktické pomůcky, vědecké pedagogicko-psychologické výzkumy. Školská reforma třicátých let byla prodchnuta myšlenkou a odhodláním dát každému dítěti co nejvíce příležitostí a podnětů k rozvoji myšlení, aktivity, odvahy, sebevědomí.

Reforma 30. let rozvíjela naši domácí pedagogickou tradici a *Tvořivá škola* na tuto tradici navazuje a dále ji rozvíjí díky mnohaletým praktickým zkušenostem českých učitelů.

Všechny české reformní školy byly zavřeny hned v počátku okupace republiky Němci, tedy bezprostředně po 15. březnu 1939. I přesto však reforma ovlivnila systém českého vzdělávání významným způsobem. Takto hodnotil Chlup školství v naší zemi po válce: „*V naší zemi se učí podle různých učebnic, ale jedno mají všechny školy společné, všude se učí činně.*“⁴⁰

³⁹ Hála, J. Škola činná. *Pedagogické rozhledy*, 1912, roč. XXVI, č. 3.

⁴⁰ ROSECKÁ, Zdena. *Malá didaktika činnostního učení: [praktická příručka pro učitele a rodiče žáků základních škol, kteří mají zájem poznat české činnostní učení v pojetí Modelového školního vzdělávacího programu Tvořivá škola]*. 2., upr. a dopl. vyd. Brno: Tvořivá škola, 2006, s.20. ISBN 80-903-3972-7.

Období po roce 1945

Po válce byly reformní školy obnovovány, ale jejich další trvání bylo vzhledem k nástupu komunismu krátké, stejně jako působení učitelů-reformistů na pedagogických školách. Začaly vycházet seznamy zakázaných knih a publikací, které musely z knihoven zmizet. Byla mezi nimi prakticky všechna pedagogická díla prvorepublikových reformátorů. Přesto mnoho učitelů nepřestalo učit činnostně.

V 60. letech se kladl důraz na to, aby byla ve výuce podporována názornost, zájem žáků, motivování, a aby žák prožíval radost z učení.

V období tzv. normalizace a souvisejícího projektu nové československé výchovně-vzdělávací soustavy (1976) bylo učivo všech předmětů postaveno na co „nejvědeckější“ základ. To mělo za následek předimenzování osnov jednotlivých předmětů, striktní metodiky pro učitele, jejichž dodržování včetně časového plánu bylo přísně kontrolováno. V celé republice museli všichni učitelé učit ve stejný den stejnými metodami stejné učivo. Tvořivost učitelů a žáků tak byla definitivně potlačena.

Jako učitelka té doby Zdena Rosecká říká: „*Za cenu velkého snažení učitelů a rodičů dosahujeme ve škole stěží těch výsledků, kterých jsme před normalizací dosahovali klidnou činností školní práce bez velké domácí přípravy žáků.*“ Přestávaly se organizovat ukázkové hodiny, zanikaly činnosti ve výuce i pokusy. Psal se rok 1985 a školy v té době byly plně nevyužitých demonstračních i žakovských pomůcek.⁴¹

Rok 1989 otevřel nové možnosti pro práci pedagogů. Pedagogická učitelská veřejnost začala spolupracovat s didaktiky a vědeckými pracovníky. Pedagogové dnes znovu objevují výuku činnostního rázu, poznávají možnosti pozitivního hodnocení žáků a v činnostním učení nacházejí cestu, jak dávat žákům šanci k rozvoji jejich schopností. Na desítkách škol se opět začaly realizovat díky programu Tvořivá škola ukázkové hodiny zaměřené na činnostní učení.⁴²

3.3 Složky činnostního učení

Struktura činnostního učení obsahuje čtyři složky: **motivační, poznávací, prováděcí a zpětnovazební.**

⁴¹ROSECKÁ, Zdena. *Malá didaktika činnostního učení: [praktická příručka pro učitele a rodiče žáků základních škol, kteří mají zájem poznat české činnostní učení v pojetí Modelového školního vzdělávacího programu Tvořivá škola]*. 2., upr. a dopl. vyd. Brno: Tvořivá škola, 2006, s. 21. ISBN 80-903-3972-7.

⁴² Tamtéž, s. 22

Složka motivační

Každý člověk se rodí s touhou být úspěšný. V dnešní době není jednoduché přimět žáky k tomu, aby se učit chtěli. Jestliže se žáci učit nechtějí, může jejich učení být natolik neefektivní, že se případně nenaučí vůbec nic. Důležité je přijít na to, jak žáky motivovat. Geoffrey Petty⁴³ uvádí důvody, proč se žáci učit chtějí:

- **Věci, které se učím, se mi hodí** – přestože chtějí získat nové poznatky, uspořádat je a zachovat, bohužel často slyšíme od žáků konstatování, že probíranou látku v životě potřebovat nebudou. Každý z nás má jistě větší motivaci, vidí-li na své práci nějaký výsledek, nějaký posun. Nechat se motivovat cílem je tedy uvědomělá aktivita! „Soustřeďte se na cíl a dokážete cokoliv,“ říká jeden kanadský psycholog. Dobrá je však tady jedna praktická rada. Pokud je náš cíl veliký a vzdálený, mohli bychom propadnout depresi při neúspěchu. Proto je více než vhodné, rozdělit si náš cíl na více menších dílů. Bude tak pro nás jejich dosahování snazší a budeme se vždy konkrétně zaměřovat na daný cíl s vědomím, že po jeho splnění budeme zase o krůček blíže našemu vysněnému cíli. Jak říká Jean Anouilh: *„Život se skládá z mnoha malých mincí, kdo je umí sbírat, má bohatství.“*⁴⁴
- **Kvalifikace, kterou studiem získám, se mi hodí** – mladí lidé často nevidí žádný smysl v tom, aby usilovali o kvalifikaci, která jim podle jejich názoru nebude po ukončení školy nijak prospěšná. Mnoho z nás se často žene právě za kariérou. Vychází – li touha být „něčím“ z potřeby sebeuplatnění, tak je vše v pořádku. Lidé chtějí ovšem přímo vynikat, být něčím výjimeční a významní. Dosáhnout svého cíle jim právě pomáhá tato silná ctižádost. Silnou ctižádost můžeme najít u lidí, kteří jsou perfekcionisté. Stojí dodat poznámku, že většina z nich jsou prvorození nebo jedináčci. Z vlastní zkušenosti musím opravdu říci, že ctižádost je opravdu silný aspekt, chcete-li něčeho dosáhnout. Bez něho se často neobejdeme!
- **Při učení mívám obvykle dobré výsledky a tento úspěch mi zvyšuje sebevědomí** – úspěchy při učení zvedají sebevědomí každému z nás. Naplňují nás pocitem, že jsme

⁴³ PETTY, Geoffrey. *Moderní vyučování*. 1.vyd. Praha: Portál, 1996, 380 s. ISBN 80-717-8070-7.

⁴⁴ KRAHULEC, Tomáš. Jaké zázraky dokáže v životě dobrá motivace?. *Dream life: Životní styl, úspěch, cíle a sny* [online]. 2007[cit. 2012-01-03]. ISSN 1802-1840. Dostupné z: <http://www.dreamlife.cz/jake-zazraky-dokaze-v-zivote-dobra-motivace/article.html?id=154>

něčeho dosáhli. Tento motivační faktor je nejsilnější a působí jako hnací síla procesu učení.

- **Když se budu dobře učit, vyvolá to příznivý ohlas mého učitele nebo mých spolužáků** – ikdyž žáka učení nebaví, snaží se většinou „držet krok“ se zbytkem třídy, aby byl příznivě přijímán učitelem, svými spolužáky a rodiči. Jedná se o potřebu někam patřit, být součástí skupiny, většího celku. Jedinec, kterého lidé vylučují ze sociálního dění, prožívá svou sociální izolaci velmi špatně. Silnou motivaci mají soutěže, hry a problémové úlohy zadávané třídě. Musíme ale dát pozor na to, aby zvýšená motivace a sebehodnocení vítězů nebylo více než vyváženo poklesem motivace a sebehodnocení poražených. Učitel nesmí ani tolerovat upozorňování žáků na chyby svých kamarádů a vysmívání se jim.
- **Když se nebudu učit, bude to mít nepříjemné důsledky** - „Jestli nebudeš mít na vysvědčení vyznamenání, nedostaneš mobilní telefon, co sis tak přál.“ Zde nám napomůže motivační efekt předem očekávaného trestu. Fakt, že schopnosti jsou kontrolovány pravidelně, vede k tomu, aby se při hodinách snažili dávat pozor.
- **Věci, které se učím, jsou zajímavé a vzbuzují moji zvědavost** – je více než zřejmé, že žáci budou motivováni, jestliže je učení zajímavé, vzbuzuje v nich zvědavost (přirozenou dětskou vlastnost, která touží být uspokojována) nebo je zábavné.
- **Zjišťuji, že vyučování je zábavné** – i méně oblíbený předmět může žáka zaujmout v případě, že učitel připraví neobvyklé zábavné činnosti, které vedou k tvořivosti.⁴⁵

Průcha popisuje motivaci jako souhrn vnitřních a vnějších faktorů, které vzbuzují, aktivují, dodávají energii lidskému jednání a prožívání. Jednání a prožívání je zaměřeno určitým směrem a tyto faktory řídí jeho průběh, způsob dosahování výsledků a v neposlední řadě ovlivňují též způsob reagování jedince na své jednání a prožívání. Učitel může ovlivňovat motivaci žáků mnoha způsoby. Patří k nim vytváření adekvátního obrazu o žácích, učitelovo očekávání vůči žákům, probouzení poznávacích a sociálních potřeb žáků, probouzení

⁴⁵PETTY, Geoffrey. *Moderní vyučování*. 1. vyd. Praha: Portál, 1996, 380 s. ISBN 80-717-8070-7.

výkonové motivace, využití odměn a trestů, eliminování pocitu nudy, předcházení strachu ze školy, z určitého předmětu, ze zkoušení.⁴⁶

Jedna z prvních definicí z třicátých let, jež autorem je Madsen, mluví o motivaci jako o celku vědomých a nevědomých psychonomních faktorů, které jsou základem chtění a jednání. A dále přidává, že motivace zahrnuje všechny faktory, které aktivují, udržují a usměřňují chování.⁴⁷

Podle Petláka bohužel pod vlivem obsahu učiva a preferování klasických vyučovacích metod nepatří motivace k silným stránkám výuky. Jeho zkušenosti z výzkumů naznačují, že v převážné většině se využívají jen „jednodušší“ motivační metody a absentují např. problém jako motivace, využívání a prezentování vlastních zkušeností a názorů žáků, aktualizace učiva apod.⁴⁸

P. T. Young považuje motivaci za proces, kterým je aktivováno neboli zahájeno určité chování, je to proces, kterým je udržována aktivita a kterým je tato aktivita zaměřována určitým směrem.

Podobně zdůrazňuje význam motivace pro aktivizaci, činnost, jednání, chování a učení J. Linhart: V motivaci spatřujeme především organizující a řídicí funkci, jež usměřňuje aktivační a emoční stavy jednajícího individua.⁴⁹

Můžeme tedy říci, že motivace je psychologický proces, který aktivuje naše chování za určitým účelem a dává mu směr. Je to interní hnací síla ženoucí nás k uspokojení našich nenaplněných potřeb, hnací síla, která nás vede k dosažení osobních a organizačních cílů. Je to vůle něčeho dosáhnout.

Kujal⁵⁰ popisuje motivaci jako systém podnětů, motivů jednání a činnosti, pod jejichž vlivem se žák učí. Motivy máme:

- **Široké, zobecněné motivy** - jsou stálější, málo závislé na náhodné situaci a dávají učení určité zaměření a smysl. Např. získat vzdělání, připravit se na budoucí povolání.

⁴⁶ PRŮCHA, Jan. *Pedagogický slovník*. 2. rozš. a přepr. vyd. Praha: Portál, 1998, 328 s. ISBN 80-717-8252-1.

⁴⁷ MADSEN, K. B. *Teorie motivace: Srovnávací studie moderních teorií motivace*. Praha: Československá akademie věd, 1972.

⁴⁸ PETLÁK, CSC., Prof. PhDr. Erich. Je vyučovanie vždy motivujúce? *Komenský; odborný časopis pro učitele základní školy*, 2002, roč. 126, 9/10, s. 181 - 182. ISSN 0323-0449.

⁴⁹ LINHART, Josef. *Proces a struktura lidského učení*. Praha, Státní pedagogické nakladatelství, 1978, s. 161

⁵⁰ KUJAL, CSc. dr. Bohumír. *Pedagogický slovník 1. díl*. Praha, Státní pedagogické nakladatelství, 1965, Pedagogická teorie a praxe.

- **Dílčí, úzké** - jsou přímými pohnutkami jednání a doplňují motivy široké. Např. získat pochvalu, vyhnout se trestu.

Z didaktického hlediska rozlišuje Kujal motivy:

- **Bezprostřední** - přímo podněcují k učení (zajímavý obraz, soustředující pozornost dětí, poutavé vyprávění učitele, přání žáka dostat dobrou známku, soustavná kontrola vědomostí i prací, které žák koná atd.
- **Perspektivní** - snaha osvojit si hlouběji vědecké poznatky v určité oblasti, např. pro provádění pokusů, konstrukcí, četby literatury a podobně.

„Z hlediska vyučovacího procesu je důležité nejen to, čím učitel učení motivuje, ale i jakým způsobem tak činí. Vhodnou motivací zaměřuje zájem žáků na probírané učivo a od bezprostředně působících motivů přechází k motivům perspektivním, které mohou mít vliv na celý další život žáka.“⁵¹

Aby působení učitele bylo efektivnější, je nutné vycházet zásadně z motivů žáka. Ve vyučování by měly být v co nejširší míře uspokojovány psychické potřeby žáků a více uplatňovány seberealizační tendence každého dítěte. Motivace určuje, jak a čemu se žáci učí, je předpokladem energetizace, regulace i cílového zaměření učení.

„Motivovat žáka znamená proces, v němž jsou určité vnitřní podněty řízeny k různým cílům v žákově okolí.“⁵²

Druhy motivace⁵³:

- **Krátkodobá motivace** - je intenzivnější, silnější, vydrží však kratší dobu. Je specifická u mladších lidí (např. dětí a žáků ZŠ).
- **Dlouhodobá motivace** - vyskytuje se u zralejších, starších jedinců, vyžaduje velkou míru sebezapření a cílevědomosti (např. u studujících na vyšších vzdělávacích úrovních). Správně motivovat žáky a nadchnout je pro učení je důležitou dovedností a velkou výzvou pro každého učitele. Pokud to učitel umí, zvyšuje významně výsledky učení. Proto je velmi důležité, aby si učitel pro každou vyučovací hodinu připravil

⁵¹ Tamtéž

⁵² HOMOLA, Miloslav. *Motivace lidského chování*. Praha, Státní pedagogické nakladatelství, 1972, s. 287

⁵³ GOŠOVÁ, Mgr. Věra. *Motivace - wiki*. <http://www.mindtouch.com/> [online]. 17. října 2011 [cit. 2012-01-10]. Dostupné z: http://wiki.rvp.cz/Knihovna/1.Pedagogicky_lexikon/M/Motivace

nejen vlastní obsah hodiny a s ním i související kroky, ale aby si cíleně připravil i způsob, jak bude žáky motivovat.

- **Vnitřní motivace** - žáci jsou vnitřně motivováni k zapojení do učební činnosti, když si uvědomují, že účastí na ní uspokojí nějakou svou potřebu. Vnitřně motivovaní žáci vnímají aktivní účast jako něco, co jim přímo přinese užitek. Také samotnou učební činnost považují za hodnotnou.
- **Vnější motivace** - žáci mají pro učení vnější motivaci tehdy, když chtějí získat nějakou odměnu, která byla uměle spojena s provedením činnosti, nebo když se chtějí vyhnout nepříznivým následkům, které byly záměrně stanoveny za nespolupracující chování. Žáci získávají vnější motivaci k provádění učebních činností na základě zkušeností, kdy bylo spolupracující chování kladně zpevněno odměnami, které nemají přímou souvislost s učební činností samotnou. Samozřejmě je lepší u žáků budovat vnitřní motivaci. Tu však mohou mít pouze v případě, pokud jsou učební činnosti připraveny a vybrány tak, aby jim pomohly dosáhnout cílů, které jednoznačně uspokojují jejich potřeby. K podnícení zájmu a k vnitřní motivaci je vhodné využít problémového učení.

Podle Hrabala⁵⁴ se učitelé v každodenní školní realitě velmi často setkávají se žáky, pro něž představuje **motivace nějaký problém**. Jejich postoj ke školní práci je negativní, nudí se, nejsou ochotni se učit či určité učivo odmítají jako nepotřebné. Motivace někdy sehrává vzhledem ke školní úspěšnosti (výkonům) i protikladnou roli. Může stát nejen za žákovými úspěchy, ale být i hlavním faktorem spouštějícím žákovo selhání a neúspěchy.

Nejčastější důvody motivačních problémů ve škole:

- nedostatečně rozvinuté potřeby (motivační dispozice) u žáků (především nízká úroveň výkonových a poznávacích potřeb). Učitel se nemá o co opřít, jeho snaha o aktualizaci má malý efekt. Zdrojem obtíží bývají většinou slabé výkonové a poznávací potřeby.
- frustrace žákovských potřeb (nuda, strach)
- motivační konflikty
- nadměrná motivace

⁵⁴Hrabal, Doc. PhDr. Vladimír CSc. Problémy s žákovskou motivací. *Metodický portál: Články* [online]. 05. 09. 2011, [cit. 2012-01-15]. Dostupný z WWW: <<http://clanky.rvp.cz/clanek/c/Z/13211/PROBLEMY-S-ZAKOVSKOU-MOTIVACI.html>>. ISSN 1802-4785.

Frustrace žákovských potřeb

Frustraci chápeme jako psychický stav, který vznikl v důsledku neuspokojení některé aktualizované potřeby člověka. Ve škole může nastat frustrace všech potřeb žáka, a to jak základních biologických potřeb jídla a pití, spánku, tak potřeby psychického či fyzického bezpečí nebo potřeb výkonových. Malá pozornost se věnuje kvalitě výsledků práce (zpětná vazba je nedostatečná), potřebě poznávací, potřebě pozitivních vztahů a potřebě vlivu apod. Dlouhodobá a opakující se frustrace potřeb mívá za následek, že se žák ve škole necítí dobře, prožívá stavy neuspokojení, napětí, a v důsledku toho **pracuje neefektivně**. Za následky frustrace potřeb ve školním prostředí bývají považovány **nuda** a **strach**. Zodpovědnost za žákovskou nudu je připisována učitelům. Malá pozornost se věnuje skutečnosti, že žákovská nuda je na druhé straně jedním z nejsilnějších zdrojů **frustrace učitele**. Jestliže je nuda považována především za **výsledek frustrace poznávacích potřeb**, mohli bychom předpokládat, že se ve škole budou nudit zejména ti žáci, jejichž schopnosti a znalosti převyšují požadavky školy (látku již znají), a proto nejsou při vyučování dostatečně vytíženi. Ve škole se však nudí jak žáci s výborným prospěchem (Nudím se, protože já už to mám hotové a ostatní ještě pracují.), tak jedinci průměrní i slabší (Nudím se, když je učivo těžké a nechápu ho.) a naopak někteří dobří, resp. slabší žáci se ve škole v podstatě téměř nikdy nenudí. Podnětů pro slabší žáky je pravděpodobně dostatek, a přesto se nudí. Proč se někteří schopní žáci, resp. slabší žáci ve škole nudí, a někteří ne? Teoreticky to vysvětluje Hrabal tím, že prožitek nudy nezávisí na množství podnětů, jež na žáka působí, ale na tom, mají-li tyto podněty **motivační hodnotu**, která se váže k poznávacím potřebám žáka. Pocit nudy nesouvisí jen se situací, ale také s žákovou osobností.

Podle Robinsona⁵⁵ existují dva zdroje nudy:

- **prožívaná monotónnost (jednotvárnost) vyučovacích hodin** - učitel a jeho monotónní projev (hlasová monotónnost, jednotvárný výklad nebo nevýraznost ve využívání metod a organizačních forem).
- **subjektivně vnímaná neužitečnost vyučovacího předmětu nebo látky** – zdrojem je žák a jeho **nezájem o předmět**, nezáživnost předmětu, případně současně nezáživnost a nezájem o vyučovanou látku.

Podle Štecha⁵⁶ je distance školního poznávání od jeho praktického užití potřebná. Škola je místem, kde se žák učí systematicky rozvíjet poznání pro další (hlubší) poznávání. Tím není

⁵⁵ ROBINSON, W. P. Boredom at school. *British Journal of Educational Psychology*, 45, 1975, s. 141–152.

samozřejmě řečeno, že slabě vnímaná smysluplnost vyučovacího předmětu či látky nemá další důvody (nízká kulturní úroveň a nedostatečná podnětnost rodinného prostředí, slabá důvěra v hodnotu vzdělání a malý zájem o školní výsledky dětí ze strany rodičů, nezájem spolužáků o vyučování). Někteří žáci spatřují zdroj nudy v sobě i v učitelích. Zdrojem nudy by mohl být i spolužák, který ruší a rozbíjí hodinu, a to spouští u jiných žáků prožitky nudy.

Oba zdroje nudy mají za následek nízkou stimulační hodnotu vyučování a vedou žáka ke snaze „zahnat nudu“.

Nejčastějšími reakcemi na nudu jsou:

- **rozptýlená aktivita** - projevuje se jako „čmárání“ z nudy, hrou s tužkou, mobilem, piškvorky či lodě. Často si povídají se sousedem a zvláště děvčata si posílají „psaníčka“.
- **stažení se do sebe** - žák si vytváří (generuje) vlastní vnitřní stimulaci, například nějakou fantazijní aktivitou, která má někdy konstruktivní podobu, jindy jde pouze o únik.
- **agresivní chování** - relativně častá reakce namířená proti učiteli, zdroji frustrace. Projevuje se slovní provokací, znuřenými výrazy, ignorací, stálými odchody na záchod apod.

Následkem je snížení úsilí žáků, které vede k nízkým výkonům a případné neúspěšnosti v daném předmětu. Nuda má i svou „interakční dimenzi“. Učitel, jenž učí nudně, monotónně, se pravděpodobně setkává s nudícími se žáky, kteří mu neposkytují dostatečnou zpětnou vazbu, což může zpevňovat jeho nezájem o vyučovací předmět a o samo vyučování. Nuda se pak přenáší z učitele na žáky, z žáků na učitele, z žáka na žáka, z hodiny do hodiny.

Učitelé stojí před těžkým úkolem - Jak snížit nudu ve škole? Nabízí se jedna z možných odpovědí. Jak se zachová maminka, které pláče dítě? Potěší jej, podaruje sladkou odměnou. Stejně tak i my musíme žáky potěšit. Jak jinak než zábavou. Chtějí být především **baveni** a činnostní učení pomocí interaktivní tabule zábava přeci je.

⁵⁶ HRABAL, Doc. PhDr. Vladimír CSc. Problémy s žákovskou motivací. *Metodický portál: Články* [online]. 05. 09. 2011, [cit. 2012-01-15]. Dostupný z WWW: <<http://clanky.rvp.cz/clanek/c/Z/13211/PROBLEMY-S-ZAKOVSKOU-MOTIVACI.html>>. ISSN 1802-4785.

Složka poznávací

V poznávacím procesu je pro žáka podstatné především:

- **názornost učiva** – konkrétní věci a děje jsou lépe zapamatovatelnější než pojmy a slova
- **aktivní účast žáka na výuce** – co si žák sám vyzkouší, si i lépe zapamatuje.
- **soustředění se na problém**
- **souvislost učiva s učivem předcházejícím i s učivem ostatních předmětů** – návaznost k ostatnímu učivu a návaznost na žákovy zkušenosti činí nové učivo lépe zapamatovatelné.
- **správné pochopení učiva** – učitel se musí přesvědčit, jestli žák skutečně učivu rozumí nebo jej pouze odříkává.

Složka prováděcí

Žáky je nutné vést k samostatnosti, učit je pozorovat, srovnávat, rozebírat jevy, vlastně uvažovat a vyjadřovat se. Neměli bychom jim předkládat nic hotového. Při práci usilujme o samostatné přemýšlení a prezentování nápadů a myšlenek. Tvořivost žáků nezapomínejme odměňovat a pozitivně hodnotit. Výroky žáků nekritizovat, uvažovat nad nimi a podle potřeby je upravovat a upřesňovat.

Složka zpětnovazební

Je-li ve vyučovací hodině vyjádřeno, proč se učíme a dobrou motivací vnesena radost a chuť do učení, je potřeba přidat už jen průběžnou zpětnou vazbu. Podle Rosecké zpětná vazba zaručuje, aby učitel v průběhu výuky věděl, jak žák učivu porozuměl. Žák si v procesu učení vytváří osobní verzi probírané látky, zpočátku nedokonalou a nepřesnou.⁵⁷

Podle Pettyho⁵⁸ je přímá komunikace žáka s učitelem i kontrola žákovy práce příkladem učitelovy zpětné vazby. Bez ní by učitel nevěděl, zda se žák něčemu naučil anebo nenaučil.

V pedagogickém slovníku nabízí Průcha⁵⁹ definici, podle které je zpětná vazba jedním z nejdůležitějších prvků řízení různých systémů, (zpětný) vliv řízeného procesu na řídicí orgán, přenos informace o výstupu určitého děje na jeho vstupní faktory. Systému bez účinné

⁵⁷ROSECKÁ, Zdena. *Malá didaktika činnostního učení: [praktická příručka pro učitele a rodiče žáků základních škol, kteří mají zájem poznat české činnostní učení v pojetí Modelového školního vzdělávacího programu Tvořivá škola]*. 2., upr. a dopl. vyd. Brno: Tvořivá škola, 2006, s. 27, ISBN 80-903-3972-7.

⁵⁸PETTY, Geoffrey. *Moderní vyučování*. 1.vyd. Praha: Portál, 1996, s. 35. ISBN 80-717-8070-7.

⁵⁹PRŮCHA, Jan. *Pedagogický slovník*. 2. rozš. a přepr. vyd. Praha: Portál, 1998, s. 321. ISBN 80-717-8252-1.

zpětné vazby hrozí, že bude pracovat neadekvátně nebo se úplně vymkne kontrole. Proto zkoušení učitelé plánovitě zpětnou vazbu poskytují i vyhledávají.

Nezapomínejme ale, že nestačí jednotlivé žáky opravovat, ale sami musí být vedeni k tomu, aby o svém pochopení učiva uvažovali a opravovali svou verzi porozumění.

3.4 Zásady činnostního učení

Podle Rosecké⁶⁰ je při činnostním učení třeba dodržovat základní zásady a pravidla činnostního učení, mezi které patří:

Zásada probuzení a udržení zájmu žáka

Vyučování musí být názorné, přirozené a pochopitelné. Názornosti docílíme tak, že dáme žákovi do rukou skutečné předměty a modely. Důležité je vycházet z přirozených situací, aby byl žák schopen stimulovat přirozené reakce při řešení učebních problémů aplikovatelných v každodenním životě.

Zásada pěstování žákovy aktivity a samočinnosti

Ještě než přesně formulujeme pojmy, necháme děti aktivně se účastnit vyučování. Samostatně nebo zároveň s ostatními odhalují řešení úkolu. Učitel se pozorováním průběžně přesvědčuje o správném porozumění učené látce.

Zásada návaznosti na předchozí vědomosti, dovednosti a návyky

Dopřejme žákům radost z vlastních nápadů, vlastní práce a následného úspěchu. Zjistíme tím, na jaké úrovni jsou vědomosti žáků o probírané látce.

Zásada trvalého osvojení poznatků

K dosažení trvalého osvojení poznatků dochází až po řádném pochopení prvopočátků učiva. Totéž učivo probíráme ve stále nových situacích, v pracovních sešitech.

⁶⁰ROSECKÁ, Zdena. *Malá didaktika činnostního učení: [praktická příručka pro učitele a rodiče žáků základních škol, kteří mají zájem poznat české činnostní učení v pojetí Modelového školního vzdělávacího programu Tvořivá škola]*. 2., upr. a dopl. vyd. Brno: Tvořivá škola, 2006, s. 27 - 30. ISBN 80-903-3972-7.

Zásada vhodné volby materiálů pro výuku

Činnosti jsou tím prvním, s čím se žáci mají při učení setkávat. Rozhodne-li se učitel pro činnostní výuku, je nezbytné, aby tomu byly přizpůsobeny i učebnice a pracovní sešity (tj. pro manipulaci s jednotlivými didaktickými pomůckami).

3.5 Přístupy činnostního učení

Cílem činnostního učení je zapojení všech žáků do výuky, zvládnutí základního učiva všemi žáky, motivace k celoživotnímu učení a především postupný rozvoj klíčových kompetencí, a to až na hranici osobního maxima žáků. K tomu nám podle Rosecké⁶¹ pomůže, když budeme dodržovat následující didaktické přístupy, neboli **pedagogické desatero**:

- **K žákům přistupujeme jako k plnohodnotným lidským bytostem** - žák je samostatně myslící bytost, rozvíjející své poznávání a je aktivním spolutvůrcem vzdělávání. Učitel je zejména organizátorem, rádcem a oporou žáka. Umožní jim porozumět, co to znamená **svobodně se ptát, zkoumat a objevovat**.
- **Žáky vedeme k samostatnému myšlení a objevování poznatků** - každý činnostní postup by měl mít daný didaktický cíl a měl by přivádět žáky k samostatnému myšlení, ke schopnosti o věcech a jevech uvažovat a vytvářet si hodnotící soudy. Samostatně objevené řešení problému je předpokladem k trvalému osvojení učiva.⁶²
- **Žáky pozitivně motivujeme** - před každým postupem žáky motivujeme a orientujeme v úkolu. Žáky podněcujeme tím, že jim ukazujeme, **proč** se určité věci učí a **k čemu** jim bude nově osvojený poznatek nebo dovednost sloužit. Pokud dokáže učitel najít v každém z žáků něco dobrého, získá si jejich důvěru.
- **Postupujeme od jednoduchého ke složitějšímu za využití dosavadních poznatků žáků** - dbáme na posloupnost a provázanost učiva. K probírání nové látky

⁶¹ROSECKÁ, Zdena. *Malá didaktika činnostního učení: [praktická příručka pro učitele a rodiče žáků základních škol, kteří mají zájem poznat české činnostní učení v pojetí Modelového školního vzdělávacího programu Tvořivá škola]*. 2., upr. a dopl. vyd. Brno: Tvořivá škola, 2006, 98 s. ISBN 80-903-3972-7, s. 31-32.

⁶²ROSECKÝ, Čeněk. Pedagogické desatero českého činnostního učení v pojetí programu Tvořivá škola. *Moderní vyučování: časopis o učitelích a jejich práci*. 2005, XI, č. 10, s. 5. ISSN 1211-6858.

přístupujeme, teprve když je dobře procvičena činnostními obměnami látka, na kterou novým učivem navazujeme.

- **Výuku přibližujeme skutečnému životu za zapojení všech smyslů** - do výuky žáky vtahujeme prostřednictvím aktivního zapojení co nejvíce smyslů, zejména zraku, hmatu a sluchu. Učivo předkládáme na důvěrně známých situacích a s využitím mezipředmětových vztahů. Využíváme praktických příkladů a výuku tak přibližujeme skutečnému životu.
- **Využíváme mezipředmětových vztahů** - pokud je to možné, vyučujeme dovednostem a poznatků, které souvisejí s více předměty. Důraz je kladen na to, aby žáci měli vlastní učební pomůcky.
- **Vedeme žáky k hovoru a vzájemné komunikaci** - umožnit všem žákům průběžně hovořit o tom, co pozorují, co činí a na co myslí, má veliký význam pro rozvoj myšlení a komunikace. Učí se formulovat otázky, vzájemně se vyvolávají, odpovídají, snaží se komunikovat a vést diskuzi.
- **Využíváme zpětnou vazbu, samokontrolu a práci s chybou** - každodenní zpětnou vazbu umožňují učitelé činnosti s pomůckami i následný hovor o pozorovaném. Chyby rozpoznáme ihned při jejich vzniku a hned je můžeme napravit. Žáci se učí chybám předcházet a brát si z nich ponaučení.
- **Žáky nepřetěžujeme a využíváme diferenciaci** - žákům umožňujeme učit se postupně, podle jejich individuálního tempa. Učivo, metody a postupy volíme tak, aby byly přiměřené stupni vývoje žáků. Blízké cíle podněcují touhu po jejich dosažení a dodávají důvěru, že to zvládnou. Základní učivo by měl zvládnout každý žák. V době, kdy se učitel věnuje pomalejším žákům, zaměstnává bystřejší žáky učivem rozšiřujícím.
- **Žáky pozitivně hodnotíme a co možná nejvíce chválíme** - jak jsem se již zmiňovala, pozitivní hodnocení je velmi silný motivační a výchovný prvek. Zejména na 1. stupni jej proto využíváme v celém procesu učení. Podoby pozitivního hodnocení jsou např.

ústní pochvaly, drobné odměny – razítka, hvězdičky, bonbony, nebo udělení „jedničky“, pozitivní soud, projev zájmu o názor žáka, dodávání sebedůvěry a jejich povzbuzování. Do výuky zařazujeme žákovské sebehodnocení, které vede žáky k bezchybnosti a díky prožitým pozitivním pocitům úspěšnosti i k poctivosti.

4 INTERAKTIVNÍ TABULE

„Interaktivní tabule to je škola hrou v jednadvacátém století.“

Vladimír Springer

4.1 Interaktivní tabule – didaktická technika

Interaktivní tabule zaznamenaly ve školství strmý vzestup popularity. Během několika málo let budou interaktivní tabule naprosto běžnou součástí většiny tuzemských škol, což zcela jistě povede ke zkvalitnění a zatraktivnění výuky. Interaktivní tabule totiž nabízí zcela nové možnosti, které tu v minulosti nebyly.⁶³ Pokrok nelze zastavit. Nejmodernější technologie pronikají do odvětví, kde se ještě před pár lety zdálo, že zde žádné technologické inovace nejsou zapotřebí.

Dostál⁶⁴ uvádí tuto definici interaktivní tabule: *„Interaktivní tabule je dotykově-senzitivní plocha, prostřednictvím které probíhá vzájemná aktivní komunikace mezi uživatelem a počítačem s cílem zajistit maximální možnou míru názornosti zobrazovaného obsahu.“* Interaktivní tabule je synonymem moderní interaktivní výuky, skutečnou aktivitu žáka vyvolává jen v dobře připravených aktivitách šikovných učitelů.

Jedním z důležitých předpokladů úspěšného vyučování je vhodně použitá didaktická technika. Kromě názorného působení přispívá k aktivizaci žáků, pomáhá učitelům dosahovat efektivnějších vzdělávacích výsledků a podněcuje u nich inovativní přístupy. Petr Hlad⁶⁵ popisuje interaktivní tabuli jako propojení počítače, dataprojektoru a interaktivní plochy, kdy se interaktivní tabule chová jako velká dotyková obrazovka. Pomocí interaktivní tabule je možné ovládat počítač, spuštěné programy, zobrazovat elektronické prezentace, do kterých může učitel přímo z plochy tabule zasahovat a provedené změny ukládat.

Často si klademe otázku, zda je interaktivní tabule učební pomůcka nebo didaktická technika?

Učební pomůcky jsou předměty napodobující skutečnost nebo symboly, které ve vyučování a učení přispívají jako zdroje informací k vytváření, prohlubování a obohacování představ a umožňují vytvářet dovednosti v praktických činnostech žáků. Některé učební

⁶³ Využití a význam interaktivní tabule. *Interaktivní tabule Engel* [online]. 2008 [cit. 2012-01-17]. Dostupné z: <http://www.interaktivnitabule-engel.cz/aktuality/vyuziti-a-vyznam-interaktivni-tabule/>

⁶⁴ DOSTÁL, Jiří. Interaktivní tabule ve vzdělávání. In: *Modernizace oboru technická a informační výchova* [online], 2009 [cit. 2012-01-19]. Dostupné z: http://www.itv.upol.cz/publicita/polsko_09_esf_motiv_dostal.pdf

⁶⁵ HLADŮ, Petr. Nové technologie v moderně zařízené školní třídě. *Moderní vyučování: časopis o učitelích a jejich práci*. 2007, XII, č. 10, s. 10-12. ISSN 1211-6858.

pomůcky však ke své prezentaci vyžadují didaktickou techniku. Učební pomůcku poznáte jednoduše tak, že si položíte otázku, zda souvisí s obsahem vzdělávání? Tak např. vyučujete zeměpis a chcete využít didaktickou počítačovou hru (to je učební pomůcka), k tomu však potřebujete počítač, na kterém ji spustíte (toto je didaktická technika). Interaktivní tabule je tedy didaktická technika, s jejíž pomocí je možné využívat učební pomůcky vytvořené pomocí autorského software, příp. zakoupené zvlášť (např. interaktivní učebnice nebo speciální výukové programy určené pro interaktivní tabule). Využitím interaktivní tabule společně s vhodnými učebními pomůckami, můžeme vytvořit podmínky pro intenzivnější vnímání učební látky tak, aby bylo zapojeno co nejvíce receptorů, především zrakových a sluchových.⁶⁶

Interaktivní tabule plní funkci školní tabule. Podle Dostála je školní tabule svislá deska různých rozměrů určená k psaní a vytváření kreseb nebo k uchycování jiných učebních pomůcek. Tato didaktická technika je nezbytnou součástí každé školní třídy. Sama školní tabule zaznamenala svůj vývoj. Ve starověku a středověku se psalo na nejrůznější tabulky dřevěné, kamenné, pergamenové, až po břidlicové, na které si pamatují i mí prarodiče.

Členění školních tabulí podle Dostála⁶⁷ dle řady hledisek:

- **Členění školních tabulí dle způsobu psaní a kreslení**
 - tabule pro psaní a kreslení křídou
 - tabule pro psaní a kreslení fixy
 - tabule pro psaní a kreslení pomocí stylusu (speciálního pera)

- **Členění školních tabulí dle použitého materiálu**
 - kovové (ocelové, hliníkové)
 - dřevěné
 - keramické
 - korkové
 - textilní (plstěné, filcové)

⁶⁶ INTERAKTIVNÍ TABULE - časopis: Časopis o interaktivních tabulích a jejich využití ve vzdělávání, businessu a veřejné správě.. *Interaktivní tabule-časopis* [online]. 2010 [cit. 2012-01-21]. Dostupné z: <http://interaktivni-tabule-pripravy.blogspot.com/2011/05/interaktivni-tabule-z-technickeho.html>

⁶⁷ DOSTÁL, Jirí. Interaktivní tabule ve vzdělávání. In: *Modernizace oboru technická a informační výchova* [online]. 2009 [cit. 2012-01-19]. Dostupné z: http://www.itv.upol.cz/publicita/polsko_09_esf_motiv_dostal.pdf

- **Členění školních tabulí dle magnetických vlastností použitého materiálu**
 - magnetická
 - nemagnetická

- **Členění školních tabulí dle barvy plochy**
 - bílá
 - černá
 - zelená
 - béžová
 - jiné

- **Členění školních tabulí dle mobility**
 - pro pevnou instalaci
 - otočné
 - křídlové
 - pilonové s výškovou stavitelností
 - s vertikálním zvedacím systémem
 - horizontálně posuvné kolejnicové
 - zasazené v pojízdném rámu

- **Členění školních tabulí dle propojitelnosti s počítačem**
 - „klasické“ tabule nepropojitelné s počítačem
 - propojitelné s počítačem- interaktivní

„Interaktivní tabule je nejnovější technologií v systému školních tabulí. Zpravidla není ve třídě jedinou tabulí, čímž dochází k synergii facilitačního účinku.“⁶⁸

Helena Lišková, ředitelka plzeňské základní školy, shrnuje své dosavadní zkušenosti: *„Práce s interaktivní tabulí je jistě zajímavá, jde o kvalitní zpestření výuky, ale není všespasitelná. Dá se využít při opakování, při shrnutí učiva, ale nemusí se využívat každou hodinu a v každém předmětu.“⁶⁹*

⁶⁸DOSTÁL, Jiří. Interaktivní tabule ve vzdělávání. In: *Modernizace oboru technická a informační výchova* [online]. 2009 [cit. 2012-01-19]. Dostupné z: http://www.itv.upol.cz/publicita/polsko_09_esf_motiv_dostal.pdf

⁶⁹Interaktivní tabule. *Moderní vyučování: časopis o učitelích a jejich práci*. 2010, s. 8-9. ISSN 1211-6858.

Podobného názoru je i Petr Hlad'o, který napsal: „*Interaktivní tabule je pomocníkem učitele při výkladu, vysvětlování, opakování a procvičování látky, nácvičku vyhledávání informací na internetu, ale i při projektovém vyučování, brainstormingu apod. Hlavním přínosem tohoto technického zařízení je zprostředkování vizuální informace všem žákům ve třídě, zvýšení názornosti výuky, motivace, rozvoj dialogu mezi učitelem a dětmi a úspora času. Interaktivní tabule umožňuje aktivně zapojovat žáky do vyučování a omezovat pasivní příjem informací předávaných učitelem.*“⁷⁰

Podle Milana Hausnera⁷¹ však taková příprava na výuku je mnohem náročnější. Říká: „*Bylo by obrovskou chybou si myslet, že využití informačních technologií šetří čas. Obecně řečeno příprava na výuku s ICT zabírá dvakrát více času než učitelská příprava v minulosti.*“

Při výuce bývá nejčastěji používána verbální komunikace, efektivnější jsou však informace vizuální. Interaktivní tabuli můžeme považovat za vizuální techniku, která má své přednosti – upoutává pozornost (bez pozornosti nelze učit), přináší změnu, napomáhá konceptualizaci (mnoha pojmům a myšlenkám porozumíme spíše vizuálně než verbálně), učivo je lépe zapamatovatelné (většinou lidí se lépe pamatují vizuální než verbální informace), je projevem vašeho zájmu (žáci ocení čas strávený přípravou na vyučovací hodinu). Žádná vyučovací pomůcka není tak přizpůsobivá učitelově stylu práce jako tabule.⁷²

Ne všichni učitelé jsou ale schopni přeměnit své pohledy na výuku a integrovat do struktury svých hodin nové postupy. Podle Preislera někteří učitelé často chápou interaktivní tabuli spíše jako vetřelce, který ohrožuje jejich pozici neoblomného znalce všeho moudra. A když už je někdo přinutí, využívají interaktivní tabuli pouze jako projekční plátno, většinou se na ni žáci jen dívají a možnosti interaktivity jim učitelé nepředvedou. Určitou pohodlností je také pouhé spouštění zakoupených výukových programů. Příčinou jejich nezájmu plně využít potenciál interaktivní tabule jsou nejen nedostatečné didaktické či technologické schopnosti jednotlivých pedagogů, ale i spousta mýtů a mylných postojů, které mohou být vyvráceny pouze sdílením informací, postupů a zkušeností.⁷³

⁷⁰HLAĐO, Petr. Nové technologie v moderně zařízené školní třídě. *Moderní vyučování: časopis o učitelích a jejich práci*. 2007, XII, č. 10, s. 11. ISSN 1211-6858.

⁷¹Případová studie o využívání interaktivních tabulí v ČR. In: *Dům zahraničních služeb* [online]. 2010 [cit. 2012-01-25]. Dostupné z: http://www.dzs.cz/index.php?a=documents&general_file_id=1541&project_folder_id=377&

⁷²PETTY, Geoffrey. *Moderní vyučování*. 1.vyd. Praha: Portál, 1996, 380 s. ISBN 80-717-8070-7, s. 271-284

⁷³PREISLER, Mgr. Daniel. Moderní výuka pomocí interaktivních tabulí. *Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. 2010 [cit. 2012-01-26]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/moderni-vyuka-pomoci-interaktivnich-tabuli.aspx>

Podle Dostála⁷⁴ je v souvislosti se zaváděním interaktivních tabulí do škol třeba odmítnout občas se vyskytující předsudky:

- neplatí, že by interaktivní tabule byla určena výhradně pro některý z vyučovacích předmětů – např. informatiku,
- neplatí, že pokud chce učitel ve výuce využívat interaktivní tabuli, musí všechny výukové materiály vytvářet sám,
- neplatí, že pokud nemám připravené výukové objekty dopředu, nemohu interaktivní tabuli využívat,
- neplatí, že by interaktivní tabule byla určena výhradně pro některou z věkových kategorií vzdělávaných – využít ji lze s úspěchem i ve vzdělávání dospělých,
- interaktivní tabule není určena pouze pro práci učitele, avšak i pro žáky (aktivním zapojením do výuky se žáci učí),
- interaktivní tabuli lze využít v rámci různých výukových metod a organizačních forem (frontální výuka, projektové vyučování, individuální výuka),
- nelze tvrdit, že interaktivní tabule patří jednoznačně do počítačové učebny, naopak je vhodné její umístění v běžné třídě,
- není pravdou, že při instalaci interaktivní tabule musí být bezpodmínečně odstraněna „klasická“ tabule (křída, fixy),
- není pravda, že s interaktivní tabulí musí pracovat v daném okamžiku jen jeden uživatel,
- neplatí, že interaktivní tabule musí být namontována stabilně (existují mobilní řešení),
- je velkým omylem, pokud se někdo domnívá, že interaktivní tabule není vhodná pro vzdělávání žáků se speciálními potřebami.

Najdou se mezi námi ale i učitelé, kteří interaktivní tabuli na svém pracovišti nechtějí. Například podle Jany Petřů, v diskuzi na téma: Jak být dobrou školou i bez interaktivní tabule, všichni žáci, kteří hledí na interaktivní tabuli, působí tupým dojmem, aktivita u interaktivní tabule je jen fiktivní, protože žáci nemusí vyvinout žádnou námahu pro získání vědomostí, dovedností, což má za následek jejich celkovou pasivitu.

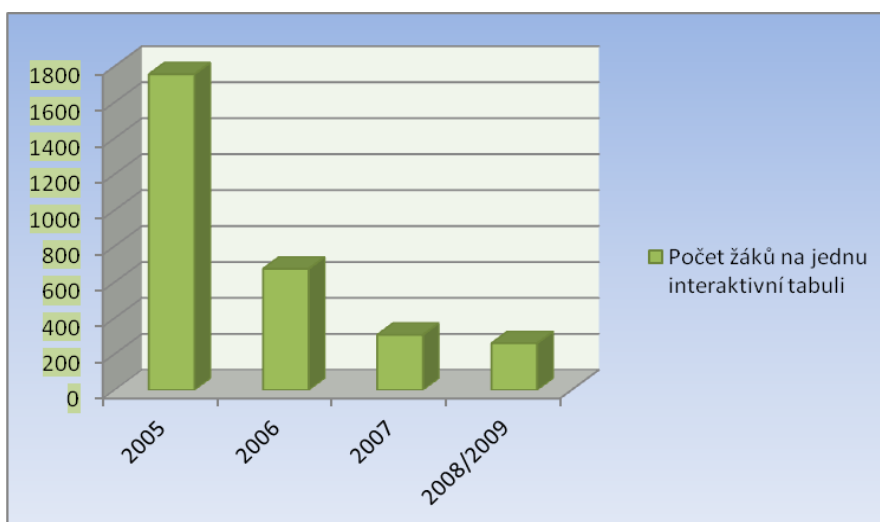
S názorem paní Petřů se neztotožňuji, jelikož se domnívám, že pasivita žáků zde nebude zapříčiněna interaktivní tabulí, ale učitelem, který s ní neumí pracovat natolik, aby žáky zaujal a aktivizoval.

⁷⁴ DOSTÁL, Jiří. Jiří Dostál: Interaktivní tabule - významný přínos pro vzdělávání. In: *Česká škola* [online]. 28. dubna 2009 [cit. 2012-01-28]. Dostupné z: <http://www.ceskaskola.cz/2009/04/jiri-dostal-interaktivni-tabule.html>

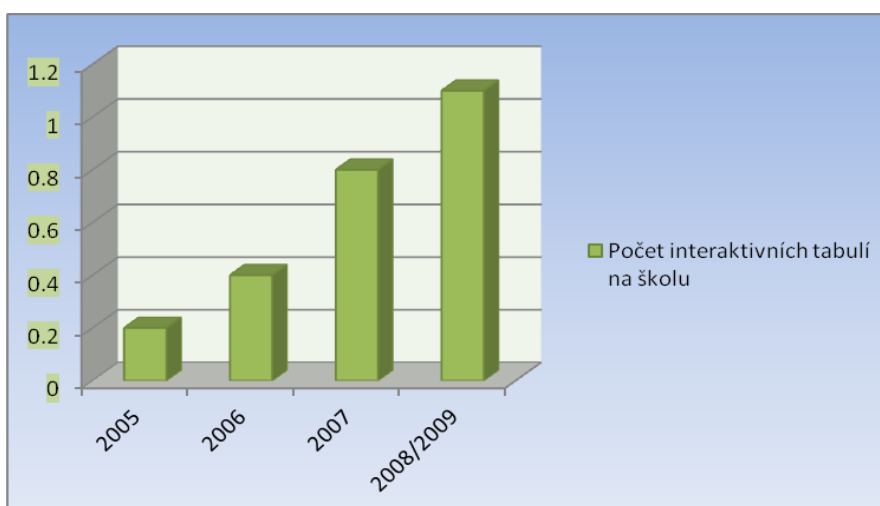
4.2 Dostupnost interaktivní tabule

První interaktivní tabule byla instalována již v roce 1999. Byla to zřejmě první interaktivní tabule v České republice (ActivBoard).⁷⁵

Následující grafy⁷⁶ dávají do poměru přepočtený počet žáků na jednu interaktivní tabuli a počet interaktivních tabulí na školu. Počet interaktivních tabulí je odvozen z následujících srovnání: (sběr dat SIPVZ 2006; odhady dodavatelů tabulí – 2007,2008; sběr dat UIV a zpráva ČŠI 2009). Na přípravě sběru dat v roce 2009 se podílela expertní skupina pro oblast ICT Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy.

Obr. 2: Graf udávající počet žáků na jednu interaktivní tabuli

Obr. 3: Graf udávající počet interaktivních tabulí na školu

⁷⁵ Případová studie o využívání interaktivních tabulí v ČR. In: *Dům zahraničních služeb* [online]. 2010[cit. 2012-01-25]. Dostupné z: http://www.dzs.cz/index.php?a=documents&general_file_id=1541&project_folder_id=377&

⁷⁶ Tamtéž

Z grafu vyplývá, že od roku 2005 se počet interaktivních tabulí zvýšil pětkrát – každá škola má v průměru jednu tabuli. Ze sběru dat dále vyplývá, že nejvíce se této techniky využívá pro výuku přírodních věd (přes 70%), dále pak pro jazyky (60 – 70 %), humanitní obory (do 60 %).⁷⁷

Jan Wagner uvádí, že interaktivní tabule se staly po více než deseti letech, kdy byly drahé a pro většinu škol nedostupné, běžným pomocníkem, který na český trh dodává bezmála dvacet pět výrobců.⁷⁸ V roce 2009 se na trhu objevila celá řada levnějších hardwarových řešení (Clasus, 3M, Iveta). Je nutno konstatovat, že cena interaktivních tabulí se stanovuje regionálně a u některých produktů jsou ceny v České republice až o 40% vyšší než srovnatelné produkty v Evropě.⁷⁹

Díky projektu EU peníze školám je získání interaktivní tabule pro školy mnohem jednodušší. Cílem projektu je zjednodušit základním školám získávání evropských dotací z Operačního programu Vzdělávání pro konkurenceschopnost (OP VK). Řešení spočívá ve využívání tzv. šablon klíčových aktivit. Pomocí těchto šablon si školy podle svých potřeb sestaví projektovou žádost, na jejímž základě získají dotaci.

Na trhu interaktivních tabulí jsou u nás nejdéle společnosti SMART Technologies (SMART Board), Promethean (ActivBoard) a GTCO CalComp (dříve InterWrite, nyní DualBoard), přičemž společnost SMART Technologies uvedla v roce 1991 vůbec první interaktivní tabuli na světě – a již tehdy se ovládala přirozeně dotykem. Pro psaní a ovládání tabule SMART Board není tedy třeba speciální pero, stačí pouhý prst, ukazovátko, tužka. Práce s tabulí je jednoduchá, povrch je ale citlivý k mechanickému poškození. Naopak interaktivní tabule ACTIVboard byla vyvinuta přímo pro potřeby školství. Má tvrdý melaminový povrch, který není tak náchylný k poškození. K psaní na tabuli a práci s ní je ale nutné speciální bezbateriové pero, které se nedá nahradit žádnou jinou pomůckou. Práce s magnetickým perem je obtížnější, učitelům a žákům někdy činí potíže a jeho použití je zapotřebí nacvičit.

Výrobci interaktivních tabulí nyní nabízejí možnost zakoupit k tabulím i funkci umožňující práci dvou uživatelů současně. To znamená, že interaktivní tabuli může v daném okamžiku používat více než jedna osoba. Tabuli lze buď rozdělit a každý uživatel má svou vlastní část, kterou ovládá pomocí dálkového zařízení (např. tabletu). Další možností je dát druhému

⁷⁷ Případová studie o využívání interaktivních tabulí v ČR. In: *Dům zahraničních služeb* [online]. 2010 [cit. 2012-01-25]. Dostupné z: http://www.dzs.cz/index.php?a=documents&general_file_id=1541&project_folder_id=377&

⁷⁸ WAGNER, Jan. Jan Wagner: Interaktivní tabule v roce 2011. In: *Česká škola* [online]. 14. února 2011 [cit. 2012-02-23]. Dostupné z: <http://www.ceskaskola.cz/2011/02/jan-wagner-interaktivni-tabule-v-roce.html>

⁷⁹ Případová studie o využívání interaktivních tabulí v ČR. In: *Dům zahraničních služeb* [online]. 2010 [cit. 2012-01-25]. Dostupné z: http://www.dzs.cz/index.php?a=documents&general_file_id=1541&project_folder_id=377&

uživateli vlastní sadu nástrojů, se kterou může pracovat jak na celé tabuli, tak na její polovině.⁸⁰

Primárním požadavkem a nejnovější funkcí na moderní interaktivní tabule a jejich ovladače je podpora vícedotykového ovládání na úrovni operačního systému - funkce multitouch, které podporuje ovládání dvěma prsty a gesty (například zvětšování obrázků či celých stránek dvěma prsty, jako třeba na iPhone nebo iPadu). Technologie multitouch je podle mě prospěšná ve zvýšení atraktivity práce s tabulí (děti ji z mobilních telefonů a tabletů dobře znají).

Wagner⁸¹ uvádí několik základních typů interaktivních tabulí a obrazovek podle druhu snímání pohybu:

- **Měření odporu** - dvě elektricky vodivé plochy pod membránou jsou odděleny malou vzduchovou mezerou. Stlačením membrány perem nebo i prstem dojde k propojení ploch a detekci místa stlačení.
- **Elektromagnetická** - soustava vodičů za interaktivní plochou působí na cívku ve špičce pera, které může být buď aktivní (vyžaduje baterii) nebo pasivní (elektrické signály vysílá tabule bez potřeby zdroje napětí ve stylusu). Po stlačení špičky pera dojde k detekci místa dotyku.
- **Kapacitní** - pracuje na podobném principu jako elektromagnetická, soustava vodičů je opět umístěna za plochou, ale v tomto případě dochází k ovlivnění elektrického pole pouhým prstem uživatele.
- **Laserová** - laserové vysílače a snímače jsou umístěny zpravidla v obou horních rozích tabule nebo obrazovky. Paprsky jsou za pomoci natáčení otáčivých zrcátek promítány před celou plochu, zrcátka na pasivním peru odrážejí paprsek zpět a jeho pozice se vypočítá triangulací.
- **Kombinovaná ultrazvuková a infračervená** - při stisku tlačítka na peru se vyše ultrazvukový a zároveň infračervený paprsek. Po zpracování obou signálů se vypočte

⁸⁰ BANNISTER, Diana. *Jak nejlépe využít interaktivní tabuli*. Praha: Dům zahraničních služeb, 2010, 38 s. ISBN 978-80-87335-15-4 (Brož.). s. 36

⁸¹ WAGNER, Jan. Jan Wagner: Interaktivní tabule v roce 2011. In: *Česká škola* [online]. 14. února 2011 [cit. 2012-02-01]. Dostupné z: <http://www.ceskaskola.cz/2011/02/jan-wagner-interaktivni-tabule-v-roce.html>

poloha pera. Tato technologie umožňuje použití jakéhokoli povrchu tabule, ale není citlivá na tlak.

- **Optická** - při dotyku povrchu je prst nebo pero zaměřeno kamerami umístěnými zpravidla v obou horních rozích tabule nebo obrazovky, ze sejmutého obrazu se pak vypočte místo dotyku. U některých systémů může být kamera umístěná i v peru a snímá místo na tabuli, na které pero míří.
- **Infračervená** - po dotyku povrchu přeruší prst nebo pero paprsky mezi řadou infračervených zdrojů a senzorů umístěných kolem tabule nebo obrazovky, z přerušovaných paprsků se vypočte místo dotyku.

Wagner dále dodává, že interaktivní řešení pro školní třídy tedy můžeme rozdělit jednoduše do těchto kategorií:

- klasické interaktivní tabule pro použití s projektorem,
- projektory s interaktivním senzorem,
- interaktivní obrazovky,
- interaktivní senzory pro po
- užití s projektorem, s obrazovkou nebo i universální.

Dostál⁸² rozlišuje dva typy interaktivních tabulí – s přední a se zadní projekcí:

- **Interaktivní tabule s přední projekcí** - datový projektor je umístěn před tabulí. Jedinou nevýhodou tohoto způsobu projekce je samo umístění projektoru, který je vystaven možnému mechanickému poškození a vrhá stín na tabuli. Uživatel si ale většinou rychle na tuto skutečnost zvykne a do paprsku projektoru se snaží zasahovat jen rukou a ne celým tělem. Tabule od některých výrobců jsou přizpůsobeny tak, že se dají vertikálně posouvat. Uživatel se tak nemusí ohýbat a jen si posune tabuli výše. Elektromagnetické tabule se dodávají se speciální tužkou nebo stylusem, kdežto tabule využívající ke snímání pohybu elektrického odporu většinou obsahují pera

⁸² DOSTÁL, Jiří. Interaktivní tabule ve vzdělávání. In: *Modernizace oboru technická a informační výchova* [online]. 2009 [cit. 2012-01-19]. Dostupné z: http://www.itv.upol.cz/publicita/polsko_09_esf_motiv_dostal.pdf

(neelektronická), která však nepoškodí povrch tabule, a dá se na ně zapisovat i pomocí prstu.

- **Interaktivní tabule se zadní projekcí** - datový projektor je umístěn za tabulí, a proto odpadá problém vrženého stínu. Další její výhodou je, že nehrozí oslnění přednášejícího paprsky projektoru. Velkou nevýhodou tohoto systému je především mnohem vyšší cena a větší rozměry. Dále pak problematičnost montáže přímo na stěnu, i když ta není vyloučena.

Dostupnost interaktivní tabule zahrnuje více faktorů. Učitel by měl mít možnost vyzkoušet si používání softwaru před hodinou, připravovat učební materiály po vyučování a také mít vzdálený přístup k softwaru tabule i doma.

Dostupností interaktivní tabule pro žáky máme na mysli místo, kde je interaktivní tabule umístěna a zda na ni všichni žáci dobře vidí. Na 1. stupni základní školy se můžeme setkat se dvěma způsoby umístění interaktivní tabule⁸³:

- **Umístění v kmenových třídách** – předpokládá se, že má učitel o tento způsob výuky zájem nebo se jedná o pedagoga, který je připraven vyvíjet nové a inovativní metody práce, tak aby využil pedagogický potenciál interaktivní tabule. Každodenním kontaktem s interaktivní tabulí učitel rychle chápe smysl a hodnoty interaktivní tabule ve výuce. Uživatelská úroveň učitele se rychle zvyšuje. V tomto případě dochází ke kvalitativnímu vývoji ve vlastním vyučovacím procesu a kvalita výuky ve třídě se zvyšuje.
- **Umístění v tzv. „multimediálních pracovnách“** - zvolíme-li prioritu kvantitativního užití interaktivní tabule, tedy umožnit výuku s interaktivní tabulí co největšímu počtu pedagogů občasným užitím ve vyučovacím procesu, dochází k nepochopení pedagogické hodnoty této pomůcky. Učitelům je prakticky znemožněno v několika málo hodinách měsíčně rozvíjet vlastní uživatelskou úroveň. Pedagogové nejsou schopni za několik občasných návštěv interaktivní tabule si upevnit základní návyky práce a interaktivní tabule se stává pouze příjemným zpestřením výuky nebo v horším případě žáci s učitelem chodí k interaktivní tabuli jako „do kina“. Dochází k

⁸³ BISKUPOVÁ, Veronika. Interaktivní tabule – kam s ní. In: *Ředitel školy* [online]. 2.7.2009 [cit. 2012-02-03]. Dostupné z: <http://www.reditelskoly.cz/show.asp?id=790>

opadnutí zájmu vyučovat s touto interaktivní pomůckou. Využití pomůcky je v tomto případě velmi vzdálené všem pedagogickým hodnotám.

Anonymní návštěvník diskusního fóra dodává: „*Domnívám se, že jedna z chyb, které se můžeme při používání IT ve výuce dopustit, pramení z toho, že IT je umístěna ve zvláštní učebně, do které se třída dostane jednou za čas. Pak nastoupí schéma hodiny - urvi, co můžeš, čili hodina postavená jen na IT. Množství aktivit zpravidla na stejném principu - třídění a přiřazování, které děti zpočátku velmi baví, ale v průběhu hodiny jsou přesyceni a obzvlášť, je-li aktivní jedno dítě u tabule, u ostatních zájem opadá. Dále je při takové hodině větší neklid a pozornost dětí je odpoutávána směrem k doprovodným efektům. Děti pak zaujme všelijaké blikání světylek, třpytící se hvězdičky, rozpohybovaná zvířátka, hýření barev apod.*“⁸⁴

Měli bychom zvážit oba tyto pohledy a nenechat se splést zavádějícím tvrzením: když už je interaktivní tabule na škole, ať se co nejvíce využívá. Existují i školy, kde jsou vybaveny interaktivními tabulemi jak kmenové třídy, tak i multimediální učebny. Tento kompromis považuji za nejlepší řešení.

4.3 Interaktivní výuka

Interaktivita – pojem, který se dnes skloňuje snad ve všech pádech. Interaktivní výuka, interaktivní tabule, interaktivní učebnice. Dalo by se říci, že kdo je interaktivní, je „in“. Jak taková interaktivita vlastně vypadá v praxi?

Interaktivní výuka je považována za novou metodu, která má žákům nabídnout zábavnější, méně stereotypní formu výuky. Měla by svými prostředky zapojit žáky do spoluvytváření samotné vyučovací hodiny, a tím zvýšit jejich motivaci k učení. „*Zatímco v dřívějších dobách stačil kantorovi k dodržení zásady názornosti nástěnný obraz, meotar nebo nějaký ten diapozitiv, dnes tyto prostředky vystřídaly počítače a interaktivní tabule.*“, říká Daniel Preisler, ředitel ZŠ T. G. Masaryka v České Kamenici⁸⁵

⁸⁴ Jak být dobrou školou bez jediné interaktivní tabule? In: *Metodický portál RVP* [online]. 20. 2. 2011 [cit. 2012-02-10]. Dostupné z: <http://diskuze.rvp.cz/viewtopic.php?f=535&t=17255&start=20>

⁸⁵PREISLER, Mgr. Daniel. Moderní výuka pomocí interaktivních tabulí. *Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. 2010[cit. 2012-01-26]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/moderni-vyuka-pomoci-interaktivnich-tabuli.aspx>

Samotný fakt, že je interaktivní tabule ve výuce přítomna, však ještě automaticky neznamená, že se zákonitě musí jednat o interaktivní výuku. Je třeba rozlišovat, kde k interakci (vzájemnému působení) dochází. Jednak může docházet k interakci mezi uživatelem (učitelem nebo žákem) a technickým zařízením (interaktivní tabulí a počítačem), ale taktéž mezi učitelem a žáky, nebo žáky navzájem (např. výuka s využitím informačně-receptivních metod – výklad, přednáška aj. není příliš interaktivní). K interakci mezi učitelem a žáky anebo žáky navzájem ovšem může docházet i bez interaktivní tabule, tudíž bude výuka i tak interaktivní.

Interaktivní tabule však může k realizaci efektivní interaktivní výuky značně přispět. S využitím interaktivní tabule je možné prezentovat třídu učební látku neobvyklým způsobem, dynamicky, se zvýrazněním vazeb a souvislostí. Jak bylo uvedeno, užívání termínu „interaktivní výuka“ může být v souvislosti s využíváním interaktivních tabulí zavádějící, a proto je vhodnější používat termín „interaktivními pomůckami podporovaná výuka“.⁸⁶

Podle dalšího internetového zdroje je interaktivní výuka nová a perspektivní metoda vyučování využívající moderní technologie a postupy. Zábavnější a méně stereotypní forma výuky pomáhá zvyšovat motivaci dětí a aktivně je zapojovat do procesu vzdělávání.⁸⁷

Podle Neumajera nepochází adjektivum interaktivní od způsobu vedení výuky, se kterou může být využití elektronických tabulí za určitých předpokladů svázáno. Interaktivita je podle něj spíše reklamním sloganem vymezujícím novou technologii v kontrastu k tradiční tabuli nebo projekci. Interaktivní elektronické tabule umožňují ovládat počítač a naopak reagovat na výsledky provádění počítačového programu. Odtud tedy interaktivita. Výuka s interaktivní tabulí může, ale nemusí být pro žáky skutečně interaktivní. Záleží na didaktických dovednostech učitele.⁸⁸

Podle společnosti AV MEDIA charakterizují interaktivní výuky tyto body⁸⁹:

- **aktivní učení** – pedagog připravuje aktivity podporující aktivní přístup k tématu
- **výuka koncentrovaná na žáka** – v centru výukové hodiny je žák

⁸⁶INTERAKTIVNÍ TABULE - časopis: Časopis o interaktivních tabulích a jejich využití ve vzdělávání, businessu a veřejné správě. *Interaktivní tabule-časopis* [online]. 2010 [cit. 2012-01-21]. Dostupné z: <http://interaktivni-tabule-pripravy.blogspot.com>

⁸⁷Interaktivní výuka. In: *Interaktivní výuka, Csystem* [online]. 2011 [cit. 2012-02-15]. Dostupné z: <http://www.csystem.cz/interaktivni-vyuka>

⁸⁸NEUMAJER, Ondřej. Interaktivní tabule – vzdělávací trend i módní záležitost. In: *Ondřej Neumajer* [online]. 1. 3. 2008 [cit. 2012-02-18]. Dostupné z: <http://ondrej.neumajer.cz/?item=interaktivni-tabule-vzdelavaci-trend-i-modni-zalezitost>

⁸⁹Co označujeme za interaktivní výuku?. In: *AV Media, komunikace obrazem* [online]. 2011 [cit. 2012-02-20]. Dostupné z: <http://www.avmedia.cz/zakladni-skola/co-oznacuujeme-za-interaktivni-vyuku.html>

- **skupinová práce** – žák není izolovaný, sdílí myšlenky a názory ostatních spolužáků
- **diferencovaný přístup k žákům** – rozdělení aktivity podle potřeb a dovedností žáka
- **sebehodnocení** – současné technologie dávají žákům okamžitou zpětnou vazbu
- **mezipředmětové vztahy** – rychlejší a názornější zprostředkování souvislostí
- **více zdrojů informací** – nečerpá se jen z učebnic, má globální přístup k informacím
- **multimédia** – využívání zvuku, videa, flashové animace, manipulace s objekty
- **koncentrace na společnost** – celková atmosféra, vzájemná spolupráce

Svůj názor na interaktivní výuku sdělil i Josef Kyncl, ředitel ZŠ Krouna: „*Interaktivní výuka přinesla do škol opravdovou reformu. A příčinou je dle mého názoru skutečnost, že interaktivní výuka má smysl a skutečně posunula, posunuje a bude posunovat vpřed přímou výuku a vzdělávání žáků. Jde o formu výuky, která sama o sobě rozvíjí většinu cílových kompetencí, zatraktivňuje výuku, činí proces učení bezprostřednějším a efektivnějším.*“⁹⁰

4.3.1 Učební materiály

Před příchodem interaktivní tabule používali učitelé téměř v každé vyučovací hodině učebnice, pracovní sešity a další učební pomůcky, bez kterých se neobejdeme ani nyní. Moderní technologie přináší ovšem i moderní učební materiály. Interaktivní tabule jsou dodávány společně s autorským softwarem, s jehož pomocí lze snadno naplánovat výuku a vytvářet interaktivní výukové hodiny. Je možné vkládat text, obrázky, zvuky, animace, kresby atd. Autorský software obvykle obsahuje šablony a výukové objekty k volnému využití. Pro práci s interaktivní tabulí lze použít i výukové prezentace vytvořené v MS PowerPointu. Řadu již hotových výukových hodin může čtenář najít např. na serveru www.veskole.cz, nebo na www.pripravy.estranky.cz.⁹¹

Když si do domácnosti koupíte nový, technologicky vysoce vyspělý přístroj, musíte si nejdříve přečíst návod k použití, popř. naučit se s ním pracovat pod vedením člověka, který si jej koupil před vámi, či samotného výrobce. Stejně tak je to i s užíváním interaktivní tabule. Ve většině případů absolvují učitelé školení k interaktivní tabuli pod vedením dodavatelů, kteří je seznámí s efektivním využíváním.

⁹⁰ tamtéž

⁹¹ DOSTÁL, Jiří. Jiří Dostál: Interaktivní tabule - významný přínos pro vzdělávání. In: *Česká škola* [online]. 28. dubna 2009 [cit. 2012-01-28]. Dostupné z: <http://www.ceskaskola.cz/2009/04/jiri-dostal-interaktivni-tabule.html>

Lišková říká: „Škola koupila první interaktivní tabuli a učitelé se seznamovali s jejími možnostmi. Nebylo to jednoduché, v kantorech je občas určitá míra konzervatismu.“⁹²

U starších kolegů se může objevit strach, že se budou muset učit něco nového, strach z techniky jako takové - obava, že by mohly něco pokazit. Přesto se domnívám, že ji s odstupem času začnou objevovat a zjišťovat, že má své kouzlo.

Učitelé si často vytvářejí pro každý předmět své vlastní učební materiály, to je ale na začátku obtížný úkol. Přípravu na výuku může učitel provádět i doma. Většina dodavatelů interaktivních tabulí poskytuje multilicence autorského software, které se vztahují i na domácí počítače zaměstnanců školy. Diana Bannisterová radí: „*Pokuste se soustředit na jeden předmět. Učitel prvního stupně se například může rozhodnout vytvářet materiály pro čtení a psaní. To ale znamená, že bude používat interaktivní tabuli pouze pro tyto účely. Bude ale tento předmět upřednostňovat a stráví více času shromažďováním, vytvářením a sdílením výukových aktivit pro vybraný předmět. Pokud si učitelé předměty rozdělí, vznikne větší množství učebních materiálů.*“⁹³

Bannisterová⁹⁴ dodává: „*V minulosti nebylo možné vytvořit učební materiál pro jednu interaktivní tabuli a následně ho použít pro jiný typ tabule, což znemožňovalo jejich sdílení. V současné době již existuje společný formát souborů, který je univerzální.*“

4.3.2 Interaktivní učebnice

Průcha uvádí, že učebnice je druh knižní publikace uzpůsobené k didaktické komunikaci svým obsahem a strukturou. Nejrozšířenějším typem je školní učebnice, která má funguje jako prvek kurikula nebo jako didaktický prostředek.⁹⁵

Podle Kujaly⁹⁶ je učebnice základní pomůcka pro žáka a opora práce pro učitele při vyučování. Žákovi slouží k procvičování a opakování učiva, k jeho spojování s dříve probraným učivem, k hlubšímu ujasnění a pochopení výkladu učitele, k upevnování učiva v paměti žáků. Slouží i ke kontrole, jak si žák učivo osvojil.

Učebnice si od svého počátku vydobily své nezastupitelné místo ve vzdělávacím systému. Během této doby prošly dlouhým vývojem a velkými změnami. Moderní učebnice je

⁹² Interaktivní tabule. *Moderní vyučování: časopis o učitelích a jejich práci*. 2010, s. 8-9. ISSN 1211-6858.

⁹³ BANNISTER, Diana. *Jak nejlépe využít interaktivní tabuli*. Praha: Dům zahraničních služeb, 2010, 38 s. ISBN 978-80-87335-15-4 (Brož.). s. 17

⁹⁴ Tamtéž, s. 25

⁹⁵ PRŮCHA, Jan. *Pedagogický slovník*. 2. rozš. a přepr. vyd. Praha: Portál, 1998, 328 s. ISBN 80-717-8252-1, s. 268.

⁹⁶ KUJAL, CSc. dr. Bohumír. *Pedagogický slovník 1. díl*. Praha, Státní pedagogické nakladatelství, 1965, Pedagogická teorie a praxe, s. 310.

vzdělávací materiál, a to nejen na papíře, ale dnes stále častěji v digitální podobě, který skutečně obsahuje také verifikované a pečlivě vybrané základní informace. Jeho druhou hlavní složkou je podpora moderních didaktických postupů. Právě didaktická složka odlišuje učebnici od toho, co může vytvořit jediný učitel, či od toho, co lze najít na internetu.⁹⁷

Interaktivní učebnice jsou revoluční novinkou ve výuce na školách u nás i v zahraničí. Jejich obsah je totožný s papírovou učebnicí, mají proti nim ale jednu velkou výhodu. Tou jsou zajímavá videa, audia, animace, obrázky a další multimédia, která dětem pomáhají atraktivní formou pochopit probíranou látku.⁹⁸

Můžeme tedy říci, že interaktivní učebnice je ucelený soubor výukových dat v elektronické podobě, který spolu s interaktivní tabulí slouží učiteli k výkladu látky. Je vhodné, když obsah i-učebnice vychází z učebnic tištěných. Jde o to, aby si žáci mohli látku, kterou jim učitel za pomoci i-učebnice ukazuje na interaktivní tabuli, najít ve své tištěné učebnici.

Ne každá elektronická učebnice si zaslouží označení interaktivní. Interaktivní učebnice nemá být jenom obrazem učebnice tištěné, ale má přinášet něco navíc. Plnohodnotná interaktivní učebnice je vytvořena v nativním formátu interaktivní tabule (flipchart), čímž zajišťuje 100% využití všech jejích možností a bezproblémové ovládnutí, a dále obsahuje audio a video ukázky, animace a zejména řadu interaktivní cvičení, která jsou pro žáky zajímavá a atraktivní.⁹⁹

Oproti tištěné učebnici má řadu výhod. Nic neváží, snadno ji spustíte ve škole na interaktivní tabuli nebo jen na počítačích v počítačové učebně – školní multilicence. Žáci ji navíc mohou mít v žákovské licenci doma. Mohou si tak zopakovat celou látku např. v době onemocnění či jinak vynucené nepřítomnosti, pustit si znovu video nebo animaci, prostudovat odkazy na zajímavé internetové stránky, prohlédnout doplňující fotografie nebo texty.¹⁰⁰

„Například v Norsku se podobný přístup k digitálním materiálům osvědčil v době, kdy napadlo hodně sněhu a děti nemohly chodit do školy.“ uvádí konkrétní příklad Petr Kykal. A dále dodává: *„Veškerý obsah, informace i vizuály včetně fotografií a videí jsou ověřené a jsou u nich zajištěna autorská práva. Učitelský sbor nemusí trávit nadměrný čas s přípravou hodiny, protože vhodné tematické ilustrace jsou v i-učebnicích už po ruce. Pokud však do toho prostředí chce učitel vnést svou zkušenost a příklady třeba formou fotografií či vlastních*

⁹⁷O učebnicích. In: *FlexiLearn* [online]. 2011 [cit. 2012-02-21]. Dostupné z: <http://ucitel.flexilearn.cz/o-ucebnicich>

⁹⁸Interaktivní učebnice. In: *FlexiLearn* [online]. 2011 [cit. 2012-02-21]. Dostupné z: <http://rodic.flexilearn.cz/interaktivni-ucebnice>

⁹⁹Interaktivní učebnice. In: *Activ učitel* [online]. 2011 [cit. 2012-02-21]. Dostupné z: <http://www.activucitel.cz/interaktivni-ucebnice>

¹⁰⁰Interaktivní učebnice. In: *FlexLearn* [online]. 2011 [cit. 2012-02-21]. Dostupné z: <http://ucitel.flexilearn.cz/interaktivni-ucebnice/>

ilustrací, prostředí mu to velmi snadno umožňuje. Naše i-učebnice pracují v uživatelském prostředí, které je i prostorem pro jiné dodavatele vzdělávacího obsahu.“¹⁰¹

Interaktivní učebnice přispívají k lepšímu znázornění a pochopení probírané látky díky řadě didakticky připravených multimédií:

- **videosekvence, 2D a 3D animace** – při využití videa a animací lze zastavit projekci, kreslit a zvýrazňovat v daném snímku, nastavit rychlost přehrávání, regulovat hlasitost, maximalizovat obraz, nekonečně opakovat spuštěnou videoprojekci či se rychle přesunout na požadovanou stopáž. Videá a animace plní funkci motivační (ukazují propojení probíraného učiva s reálným životem), výukovou (krátké cílené videosekvence konkrétního jevu umožní efektivní zařazení do struktury vyučovací hodiny) a opakovací (žák získá ucelený pohled a probírané téma)
- **zvukové nahrávky** – při práci se zvukovými nahrávkami můžeme nekonečně opakovat spuštěné zvukové stopy, rychle se přesunout na požadovanou stopáž i regulovat hlasitost. Stejně tak plní výukovou funkci (poslech rodilého mluvčího, procvičování výslovnosti), motivační (situace z reálného života) a opakovací (upevnění fonetické stránky jazyka)
- **mezipředmětové vztahy** – interaktivní učebnice nabízí vyhledávání vazeb jednotlivých pojmů v souvislostech s ostatními předměty a zajišťují komplexní pochopení jevů v souvislostech
- **odkazy na webové stránky** – dovolují přímo z interaktivní učebnice spustit prohlížeč webových stránek a dále aktivně pracovat s internetem
- **vyhledání daného slova v internetovém vyhledávači Google** – po kliknutí na ikonu a následně na slovo v textu knihy se příslušné slovo vyhledá v internetovém vyhledávači Google
- **texty, které doplňují tištěnou učebnici**
- **další fotografie a ilustrace**

¹⁰¹ Interaktivní učebnice předznamenávají nástup e-knih. In: *Česká škola* [online]. 2. 4. 2011 [cit. 2012-02-21]. Dostupné z: <http://www.ceskaskola.cz/2011/04/interaktivni-ucebnice-predznamenavaji.html>

Společnost Promethean se rozhodla zpracovat výběr školního výukového softwaru. Seznamme se nyní s tituly od jednotlivých výrobců, kteří se zaměřují i na český jazyk.¹⁰²

Nakladatelství Nová škola – Interaktivní učebnice s názvem Multimediální interaktivní učebnice (MIUč) z nakladatelství Nová škola jsou určeny pro práci na interaktivní tabuli - je ale možné je využít i jen s pomocí dataprojektoru. Mají jednotné a jednoduché ovládání a můžete vše bez obav zkoušet (i žáci) - MIUč jsou chráněny proti poškození. Základ MIUč tvoří tištěná verze učebnice (pracovního sešitu), která je doplněna o interaktivní cvičení, videa, animace, audio nahrávky, fotografie, doplňkové informace, mezipředmětové vztahy a odkazy na webové stránky související s učivem. Tyto doplňky jsou součástí MIUč. MIUč jsou multilicenční, můžete si je nainstalovat na neomezený počet počítačů ve škole a vyučující si je „musí“ nainstalovat i na svůj počítač (bez jakýchkoliv podpisů a závazků). Seznam dostupných titulů si zájemce může vyhledat na internetových stránkách nakladatelství Nové školy www.nns.cz. Pro český jazyk na 1. stupni vydala Nová škola tyto MIUč : Živá abeceda, Slabikář, Čítanka 2, Čítanka 3, Čítanka 4, Čítanka 5 a připravuje MIUč: Český jazyk 2, Český jazyk 3, Český jazyk 4, Český jazyk 5.

Nakladatelství Fraus - Interaktivní učebnice s názvem FlexiUčebnice jsou základním kamenem komplexního vzdělávacího systému FlexiLearn. Poskytují didakticky zpracovaný výukový materiál v nejrozšířenějším formátu interaktivních učebnic v ČR. Učebnice je vytvořena ve svém programu, do kterého lze vkládat své materiály a rozšiřovat ji dle svých přání a je doplněna o cvičení, která jsou vytvořena v programu ActivStudio3. FlexiUčebnice má dvě licence: interaktivní učebnice se školní multilicencí a interaktivní učebnice se žákovskou licencí. Součástí jsou i i-cvičení ve formátu pro ActivBoard. Seznam dostupných titulů si zájemce může vyhledat na internetových stránkách nakladatelství Fraus www.fraus.cz. Pro český jazyk na 1. stupni vydalo nakladatelství Fraus prozatím jen FlexiUčebnici Český jazyk/Čítanka 1. Přípravovaným titulem je Český jazyk/Čítanka 2, 3.

Terasoft - Terasoft připravil zcela nové pojetí zpracování materiálů pro interaktivní výuku. Tento rozsáhlý systém jednoduchým způsobem s minimální námahou umožní plnění všech klíčových kompetencí, které vyžaduje Rámcový vzdělávací program školy. Jejich zcela nové a originální pojetí moderní výuky také nezatěžuje vyučující nutností studovat složité a rozsáhlé manuály. Vše je jasné, přehledné a ihned k dispozici. Velkou výhodou a jedinečností

¹⁰²Interaktivní učebnice Nová škola. In: *Activ portál* [online]. 2011 [cit. 2012-02-22]. Dostupné z: http://www.activboard.cz/index.php?option=com_content&task=view&id=131&Itemid=116

přípraveného materiálu je možnost používat ho prakticky se všemi učebnicemi, které jsou v současné době na trhu. Seznam dostupných titulů si zájemce může opět vyhledat na internetových stránkách www.terasoft.com. Pro český jazyk na 1. stupni vydala firma: Český jazyk 1-Pravopis, Český jazyk 2-Jazykové rozbor, Český jazyk 3-Diktáty, Český jazyk 4-pravopisná cvičení, Český jazyk 5 - opakování mluvnice a literatury, Český jazyk Vyjmenovaná slova.

Interaktivní učebnice vyrábí i Prometheus, Conti SW, Polyglot či Prodos. Prozatím se ale na český jazyk nezaměřili.

Zamysleme se ale i nad otázkou, zda lze používat interaktivní tabuli i bez interaktivních učebnic. Pavlína Hublová¹⁰³ říká: „*Myslím, že i-učebnice interaktivitu tabule ničí. To, že tu kliknu, tam kliknu, ukážu, pustím nebo zvětším přeci není interaktivní výuka! Interaktivní výuka vzniká "za pochodu". Žáci pracují u tabule, používají software nebo alespoň připravené obrázky a texty, a "vytváří výuku".*

Jan Wagner má na věc jednoznačnou odpověď: „*Samozřejmě lze. A je to podle mne vzhledem k požadovaným kompetencím nejspíše i lepší.*“

Kdo jiný by nám na položenou otázku mohl lépe odpovědět, než samotný tvůrce interaktivní učebnice, Petr Dvořák¹⁰⁴: „*Cílem nebo spíše "produktem" dobrého učitele by dle mého názoru měl být vzdělaný žák, který se dokáže orientovat v dnešním informačním světě. Mým cílem je dodat učiteli takové nástroje (pomáhající k naplnění jeho cíle), které v daném čase je schopen využít, reálně teď aplikovat. Chci říct, že přestože si myslím, že vidím budoucnost, snažím se vidět hlavně cestu k této budoucnosti. Když jsme přišli s interaktivní učebnicí, rozhodně jsem si to nedal jako cíl(!), ale jako logicky první evoluční krok, ostatně který po nás chtěli sami učitelé. A ukazuje se, že tento krok byl nejrychlejší a nejschůdnější pro většinu učitelů v cestě od klasického způsobu výuky k jejím dalším formám. Možná to tak nevypadá, ale právě tento krok byl jeden z nejdůležitějších a učitelé jej velmi rádi akceptovali. Chci říci, že mám pocit, že jsme někdy až příliš zahleděni do krásných technologií, nablýskaných aut, ale nevíme, jak a kam s nimi dnes jet. Nemám potřebu obhajovat i-učebnici, obhajují fungování cesty, na které i-učebnice stojí.*“

¹⁰³ HUBLOVÁ, Pavlína. Lze používat interaktivní tabuli bez i-učebnice?. In: *Metodický portál RVP* [online]. 27. 5. 2009 [cit. 2012-02-23]. Dostupné z: <http://diskuze.rvp.cz/viewtopic.php?f=535&t=1479>

¹⁰⁴ DVOŘÁK, Petr. Lze používat interaktivní tabuli bez i-učebnice?. In: *Metodický portál RVP* [online]. 13. 3. 2010 [cit. 2012-02-23]. Dostupné z: <http://diskuze.rvp.cz/viewtopic.php?f=535&t=1479&start=30>

4.4 Další interaktivní zařízení

Pro práci s interaktivní tabulí mohou být využívána interaktivní zařízení, mezi něž patří např.: bezdrátové tablety, hlasovací zařízení, ukazovátko či interaktivní dotykový display. Zde je seznámení se zařízeními podle Dostála¹⁰⁵:

- **Bezdrátový tablet** - Interaktivní tabuli lze běžně doplnit i o bezdrátový tablet, díky kterému lze výuku vést z jakékoliv části učebny. Tuto výhodu ocení zejména vyučující, kteří učí ve velkých učebnách a potřebují se pohybovat v prostoru. Jedná se o vstupní periférii umožňující ovládat počítač podobným způsobem jako počítačová myš, v případě pera je použitelná i ke kreslení volnou rukou. Bezdrátový tablet však není určen jen učitelům, ale i žákům. Výhodou je, že v jednom čase takto může spolupracovat více žáků, samozřejmě každý na svém tabletu. Vhodné je využití tabletu pro hendikepované studenty, kteří se tak mohou plně zapojit do výuky.
- **Hlasovací zařízení** - pomocí hlasovacího zařízení lze velmi rychle a přesně zjišťovat míru osvojených poznatků a žáky tak aktivně zapojovat do výuky. Vyučující položí otázku a rázem probudíte i „spící“ studenty, jelikož jsou nuceni reagovat. V případě, že žáci neodpovídají správně, máte možnost díky rychlé zpětné vazbě učivo dovysvětlit. Pro žáky je může být použití hlasovacího zařízení motivující - využijete jejich přirozené hravosti a soutěživosti. Klasické testy děti nudí nebo dokonce stresují, kdežto tato zajímavá forma je velice baví. Navíc hlasovací systém nejde oblafnout. Žáci tak odpovídají sami za sebe, nemohou opisovat či se dát jinak ovlivnit odpověďmi ostatních.
- **Interaktivní dotykový display** – je vhodný v případech, kdy chceme využívat výhod interaktivní výuky a interaktivní tabule již „nestačí“. Na displej píšeme a kreslíme tak, jako na interaktivní tabuli a obraz je promítán na velké projekční plátno. Dotykové displeje lze využít i společně s interaktivní tabulí, např. když vedeme výuku frontálně a nechceme se k žákům otáčet zády.
- **Ukazovátko** - žáci ve třídě představují velmi rozdílnou biologickou komunitu, liší se nejen svými dispozicemi, ale také svou tělesnou konstitucí. Ukazovátko pracuje nejen

¹⁰⁵ DOSTÁL, Jiří. Jiří Dostál: Interaktivní tabule-významný přínos pro vzdělávání. In: *Česká škola* [online]. 28. 4. 2009 [cit. 2012-01-28]. Dostupné z: <http://www.ceskaskola.cz/2009/04/jiri-dostal-interaktivni-tabule.html>

jako klasický nástroj, který známe z historie, ale také jako myš, se kterou i malý žák ovládá hodně vzdálené objekty na ploše. Ergonomická rukojeť a intuitivní ovládání dávají této pomůcce funkce myši i vlastního pera. Z ukazovátka se stává kouzelnická hůlka.

4.5 Výhody interaktivní tabule

Podle Dostála¹⁰⁶ lze na základě řady hospitací při výuce s využitím interaktivní tabule vyvodit následující výhody využívání interaktivní tabule:

- žáky lze vhodným využitím interaktivní tabule lépe motivovat k učení (samotná tabule to ale neumí!),
- učivo lze lépe vizualizovat, je možné využívat animace, přesouvat objekty, uplatňuje se zásada názornosti,
- lze déle udržet pozornost studentů (ale i ta po čase opadá),
- již vytvořené materiály lze využívat opakovaně (výhoda při paralelní výuce), případně je lze snadno upravit,
- žáky lze snadněji a aktivněji zapojit do výuky,
- text psaný přímo ve výuce lze snadno uložit a sdílet prostřednictvím internetu se studenty,
- žáci si při práci s tabulí rozvíjí informační a počítačovou gramotnost, která je pro dnešní život nezbytností,
- přímá práce s internetem (pokud je počítač připojeno k internetu).

Neumajer¹⁰⁷ vidí výhodu interaktivní tabule jako sjednocujícího elementa celé třídy nebo výukové skupiny a je pouze na učiteli, do jaké míry umožní zapojení samotných studentů do práce s ní.

Ještě bych dodala, že příprava na tabuli šetří čas vyučujícího v hodině. Učitel má mnohem více prostoru pro individuální práci se žáky, kteří mají s látkou problémy. Tabuli není potřeba po hodině mazat, což ocení zejména žáci a osoby alergické na prach.

¹⁰⁶ DOSTÁL, Jiří. Jiří Dostál: Interaktivní tabule-významný přínos pro vzdělávání. In: *Česká škola* [online]. 28. 4. 2009 [cit. 2012-01-28]. Dostupné z: <http://www.ceskaskola.cz/2009/04/jiri-dostal-interaktivni-tabule.html>

¹⁰⁷ NEUMAJER, Ondřej. Interaktivní tabule – vzdělávací trend i módní záležitost. In: *Ondřej Neumajer* [online]. 1. 3. 2008 [cit. 2012-02-18]. Dostupné z: <http://ondrej.neumajer.cz/?item=interaktivni-tabule-vzdelavaci-trend-i-modni-zalezitost>

4.6 Nevýhody interaktivní tabule

Dostál¹⁰⁸ shrnul i nevýhody interaktivní tabule:

- snadno lze sklouznout k encyklopedismu (tomu je možné předcházet důkladným metodickým školením učitelů)
- může být potlačován rozvoj abstraktního myšlení žáků
- pokud je interaktivní tabule využívána velmi často, zájem žáků opadá a berou ji jako samozřejmost
- někteří učitelé ji využívají pouze jako projekční plátno (vytrácí se interaktivita)
- tvorba vlastních výukových objektů je náročná na čas a dovednosti pracovat s ICT
- existuje jen málo tzv. i-učebnic (učebnic pro interaktivní tabule) a jiných již hotových výukových objektů
- při instalaci „napevno“ chybí možnost tabuli výškově nastavit a nižší či vyšší žáci mají problémy se psaním
- hrozí zničení nešetrným zacházením (zejména o přestávkách)
- někteří učitelé prvního stupně se vyslovují proti psaní prstem, záleží však jen na učiteli, aby byla žáky využívána pera nebo popisovače
- klasická učebnice je odsouvána do pozadí (žáci se neučí pracovat s tištěnou knihou)
- omezuje se psaný projev obvyklý v případě „klasické tabule“ (žáci často jen „klikají“ na tlačítka)
- některé učitele může využívání interaktivní tabule svádět k potlačování demonstrace reálných pokusů přírodnin, případně jiných pomůcek
- někteří učitelé špatně odhadují velikost písma při tvorbě učebních pomůcek, což činí problémy při čtení žákům ze vzdálenějších lavic (lze však využívat již hotové učební pomůcky)
- je nutné se naučit „pracovat“ se stínem, i když je pravdou, že existuje řada řešení - při rozsvícených svítilkách nebo při intenzivním denním světle je text zobrazovaný na interaktivní tabuli špatně čitelný
- energetická náročnost (během provozu je spotřebovávána elektrická energie, kterou musí zaplatit škola)

Pro někoho je interaktivní tabule hrozba dalšího vzdělávání, přizpůsobení novému stylu výuky, záleží čistě jen na individuálním přístupu každého pedagoga.

¹⁰⁸ DOSTÁL, Jirí. Jirí Dostál: Interaktivní tabule-významný přínos pro vzdělávání. In: *Česká škola* [online]. 28. 4. 2009 [cit. 2012-01-28]. Dostupné z: <http://www.ceskaskola.cz/2009/04/jiri-dostal-interaktivni-tabule.html>

5 VÝUKOVÉ PROGRAMY VYPRACOVANÉ PRO POUŽITÍ NA INTERAKTIVNÍ TABULI

Obsahem kapitoly jsou zpracované výukové programy na interaktivní tabuli pro vybraná témata z učiva českého jazyka pro třetí ročník základní školy doplněné o činnostní učení. Tuto práci jsem vytvořila uvedeným způsobem, abych především usnadnila žákům i učitelům učivo o vyjmenovaných slovech po B. Z vlastní zkušenosti vím, že se jedná o obtížnou látku, u žáků neoblíbenou. Mým záměrem je zpříjemnit všem okamžiky s procvičováním i, í, y, ý po obojetné souhlásce b.

Výukové programy jsou vytvořené v softwaru ACTIVstudio, který je použitelný na interaktivní tabuli typu ACTIVboard. Výroba pracovních listů mi trvala cca 100 hodin.

Při práci na interaktivní tabuli jsem použila následující nástroje, techniky a aplikace:

- nástroje pro kreslení, psaní – pera umožňují zvolit velikost, barvu a vlastnosti čar tak, aby vyhovovaly dané aktivitě.
- přetažení, přiřazení – jedná se o nejjednodušší úkon, který lze na interaktivní tabuli provést. Objekt uchopíme a někam přetáhneme.
- textové nástroje – umožňují umísťovat na obrazovku textová pole, do kterých lze vpisovat jednotlivá slova i delší části textu. Tyto nástroje zahrnují všechny běžné aplikace textového editoru umožňující používat různé fonty a velikosti písma.
- seskupování – umožňuje uživateli zkombinovat více obrázků nebo textových objektů a vytvořit z nich složený obraz. Seskupování se běžně využívá při vytváření popisků nebo při přiřazovacích aktivitách.
- vrstvení – umožňuje uživateli interaktivní tabule umísťovat objekty na obrazovku v požadovaném pořadí. Text lze skrýt pod uzamčený objekt, se kterým nelze pohybovat a zpod objektu lze text vytahovat.
- mazání a odkrývání – běžně používané techniky, kdy pod vrstvou inkoustu je ukrytý objekt (text, obrázek). Inkoust může mít stejnou barvu jako pozadí stránky, nebo kontrastní. Za použití digitální gumy setřeme vrstvu inkoustu a odhalíme slovo či obrázek pod ní.
- vybarvování a vyplňování objektů – nástroji změním barvu objektu, textu neupozadím, že na ně klikneme a vybereme barvu.¹⁰⁹

¹⁰⁹BANNISTER, Diana. *Jak nejlépe využít interaktivní tabuli*. Praha: Dům zahraničních služeb, 2010, 38 s. ISBN 978-80-87335-15-4 (Brož.), s. 27 – 32.

5.1 Výběr témat

Témata jsem chtěla zpracovat podle metodiky pro vyjmenovaná slova, ale žádnou literaturu, ve které by byl uvedený postup, jak vyučovat vyjmenovaná slova, jsem nenašla. Pomocí mi byli kolegové a především lektori Tvořivé školy, specializující se na český jazyk pro druhou a třetí třídu. Cenné rady a náměty jsem získala absolvováním kurzu Činnostní učení v českém jazyce pro druhou a třetí třídu. V rámci projektu vytvořili lektori Tvořivé školy novou metodiku činnostního učení s interaktivní tabulí. Jedná se o nový model práce, který smysluplně kombinuje klasické činnostní učení s interaktivní výukou. Dle dosavadních zkušeností lektorů a učitelů tvořivých škol je tento postup výuky velmi účinný.

Pracovní listy jsem roztřídila na jednotlivá témata:

- **vyvození obojetných souhlásek**
- **řada vyjmenovaných slov po B a jejich procvičování**
- **vyvození vyjmenovaných slov po B**
- **příbuzná slova k vyjmenovaným slovům po B a jejich procvičování**
- **opaky vyjmenovaných slov po B a jejich procvičování**

U každého listu z předváděcího sešitu je uveden postup řešení a způsob použití v hodinách českého jazyka. Mým záměrem je činnostně zapojit všechny žáky, tedy nejen ty, kteří v danou chvíli plní úkoly na interaktivní tabuli. Z tohoto důvodu jsou některé listy doplněny o činnostní pomůcky, se kterými pracují žáci v lavici. Výroba kartiček, domina, tabulek a jiných pomůcek, je pro některé učitele práce časově i finančně náročná, ale dle mého názoru nenahraditelná. Pokud chcete, aby vám pomůcky sloužily déle než jeden rok, využijte laminovačky. U zalaminovaných materiálů je riziko zničení (pomačkání, ušpinění, roztrhnutí) mnohem menší než u materiálu nezalaminovaného. Pokud máte ve třídě např. 23 dětí, z vlastní zkušenosti doporučuji vyrobit pomůcky pro 25 a více dětí. Na riziko ztráty se výhoda zalaminování bohužel nevztahuje. Nemám přesně spočítáno, kolik hodin mi trvalo, než jsem vše nakopírovala, zalaminovala, rozstříhala a utřídila, přesto přípravu činnostních pomůcek odhaduji na cca 20 hodin.

Zbylé odstřížky nevyhazujme. Lze je i posléze využít a to např. v hodinách pracovních činností. Odstřížky mají většinou obdélníkové tvary a jejich barevnost záleží na volbě laminovaného papíru. Učitel na ně může psát nesmazatelným fixem jednoduché úkoly, slova či otázky, kterými jistě zpestří vyučovací proces.

Obr. 4: Ukázka laminování

Obr. 5: Ukázka odstřížků

5.2 Vyvození obojetných souhlásek

Když jsem se zamýšlela nad tím, jak výukový program zpracovat, vzpomněla jsem si na slova mé učitelky z dětství, která nám neustále vštěpovala, že opakování je matka moudrosti. Jejich rad se držím dodnes, a proto jsem zvolila začít opakováním abecedy a pokračovat k obojetným souhláskám.

List č. 1

První list nese název „Abeceda“.

Cílová skupina: žák

První list žáky informuje, že je čeká práce s abecedou.

List č. 2

Druhý list nese název „Rozsypaná písmena“.

Úkol: Seřad' písmena podle abecedy tak, aby každý řádek začínal samohláskou.

Cílová skupina: žák

ROZSYPANÁ PÍSMENA

Úkol: Seřad' písmena podle abecedy do řádku tak, aby každý řádek začínal samohláskou.

1. _____

2. _____

3. _____

4. _____

5. _____

A Ě H
Ž J
S D
R
L C B P F Q G CH I V
X K Ň N M Ď U Ř Š T
E M Č O Z Y W

Nejdříve žáci pracují samostatně v lavici, každý má svá písmena. Zadání úkolu mají neustále na interaktivní tabuli. Kontrolu provedeme na interaktivní tabuli, kdy označíme dané písmeno a posunutím jej přemístíme na správné místo.

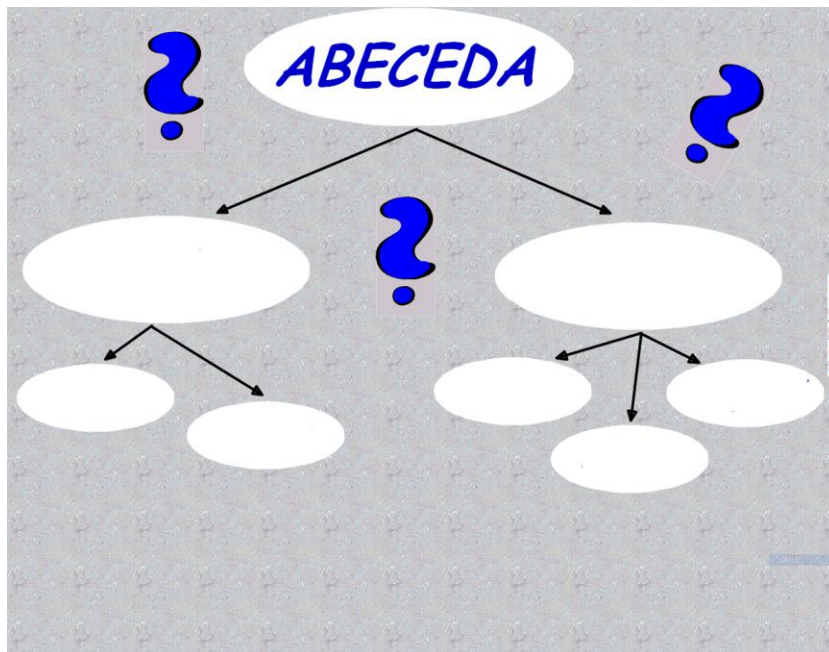
Obr. 6: Kartičky abecedy

List č. 3

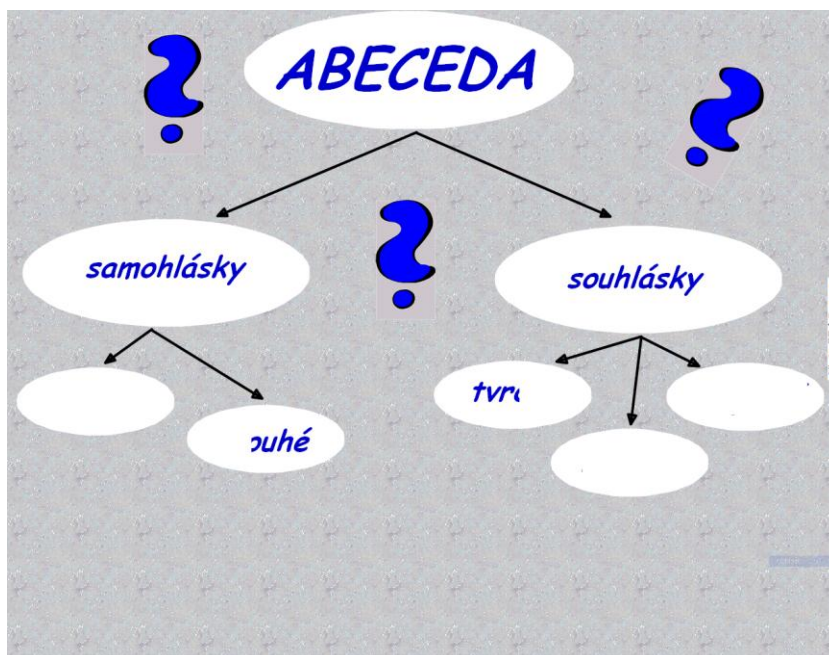
Třetí list nese název „Abeceda“.

Úkol: Jak dělíme abecedu?

Cílová skupina: žák

Žákům jsem pokládala otázky rozdělení abecedy. Ten, kdo věděl správnou odpověď, přistupoval k interaktivní tabuli, kde za pomoci funkce gumy odhaloval správné odpovědi v bublinách.

List č. 4

Čtvrtý list nese název „Doplň“.

Úkol: Doplň správně písmena abecedy

Cílová skupina: žák

The image shows a digital worksheet with a pink background. At the top, the word "Doplň" is written in purple and underlined. Below it, there are six rows, each with a label in red or green and a horizontal line for writing:

- samohlásky krátké:* _____
- samohlásky dlouhé:* _____
- dvojhásky:* _____
- souhlásky tvrdé:* _____
- souhlásky měkké:* _____
- souhlásky obojetné:* _____

The worksheet is displayed in a window with a menu bar (File, Edit, View, etc.) and a taskbar at the bottom.

Žáci opět využijí kartičky písmen a nejdříve jednotlivé řádky seskládají na lavici. V sáčku jsou navíc dlouhé samohlásky a dvojhásky ou, au, eu. Kontrolu provedeme na interaktivní tabuli, kde žáci pomocí funkce pera dopisují správné písmena.

List č. 5

Pátý list nese název „Souhlásky obojetné“.

Cílová skupina: žák

List má žáky seznámit s obojetnými souhláskami a motivovat je k další práci. Na zapamatování obojetných souhlásek jsem použila mnemotechnickou pomůcku *Be Fe Le Me Pes Se Ve Ze*.

5.3 Řada vyjmenovaných slov po B a jejich procvičování

Vyjmenovaná slova nachází své místo ve výuce českého jazyka a tedy i v jeho učebnicích spolu s počátkem 20. století. Součástí pravidel českého pravopisu jsou od roku 1902. Vyjmenovaná slova (dříve taky slova vyňatá nebo slova vybraná) jsou skupinou českých slov domácího původu, v jejichž kořenech (a v kořenech jejich tvarů) a ve slovech, která jsou od nich odvozená nebo jsou s nimi příbuzná, se po obojetné souhlásce píše (tvrdé) y (ý).¹¹⁰

S vyjmenovanými slovy se žáci setkají ve třetí třídě. Každý z nás si vzpomene na školní léta, kdy se musel biflovat vyjmenovaná slova a postupem času si říkal - proč já se to musím učit, k čemu mi to bude? Odpovědi byly pro nás víceméně jednotvárné - ono se ti to bude hodit. A byla to pravda. Ono se to opravdu hodí, i když dětem to stěží vysvětlíte. Budou si myslet to, co my v jejich věku. Ráda bych jim učení se vyjmenovaných slov trochu zpříjemnila.

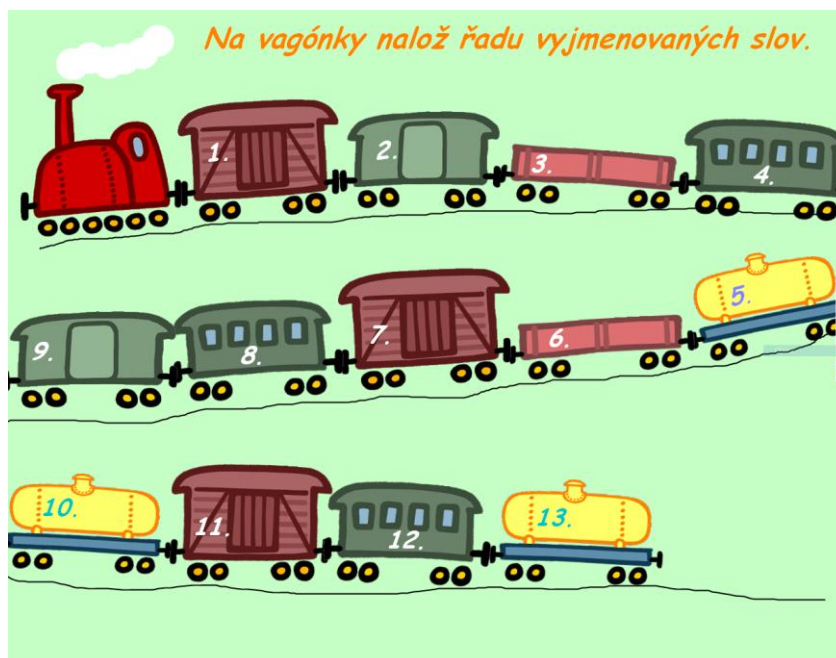
¹¹⁰ Vyjmenovaná slova po B. In: *Vyjmenovaná slova* [online]. 2010 [cit. 2012-03-01]. Dostupné z: <http://www.vyjmenovanaslova.com/vyjmenovana-slova-po-b>

List č. 6

Šestý list nese název „Vláček s vyjmenovanými slovy“.

Úkol: Na vagónky nalož řadu vyjmenovaných slov

Cílová skupina: žák

Žákům je na interaktivní tabuli zadán úkol. Vláček má opět funkci motivační a jednotlivé vagónky představují vyjmenovaná slova, která si žáci složí ve správném pořadí na lavici pomocí připravených kartiček. Kontrolu provedeme zapisováním vyjmenovaných slov nad vagónky.

Obr. 7: Kartičky vyjmenovaných slov po B

List č. 7

Sedmý list nese název „Obrázky vyjmenovaných slov“.

Úkol: Z aktovky vytáhni obrázek a přiřaď ke správnému vyjmenovanému slovu

Cílová skupina: žák

Z aktovky vytáhni obrázek a přiřaď ke správnému vyjmenovanému slovu.

být bydlit obyvatel byt

příbytek nábytek dobytek obyčej

bystrý bylina kobyla býk Přibyslav

Správné řešení:

být bydlit obyvatel byt

příbytek nábytek dobytek obyčej

bystrý bylina kobyla býk Přibyslav

Děti rády pracují s obrázky¹¹¹. Na lavici si každý žák seskládá podle tabule kartičky s vyjmenovanými slovy a přichystá si kartičky s obrázky. K tabuli vyvoláme prvního žáka, který z aktovky vytáhne obrázek. Ostatní si v lavici si připraví stejný obrázek a kontrolují spolužáka u tabule, zda přetažením umístí obrázek ke správnému vyjmenovanému slovu. U tabule se vystřídá 13 žáků.

Obr. 8: Obrázky vyjmenovaných slov

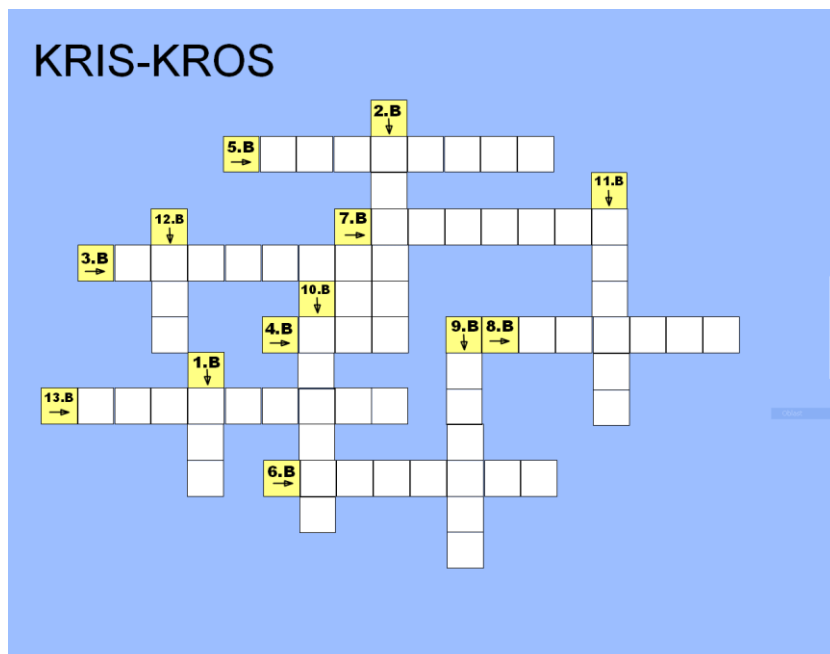
¹¹¹ *Vyjmenovaná slova v obrázcích: kartičky k vystřihování a vybarvování.* Brno: Didaktis, 2011. ISBN 8594059321329.

List č. 8

Osmý list nese název „KRIS-KROS“.

Úkol: Podle zadání dopiš vyjmenované slovo

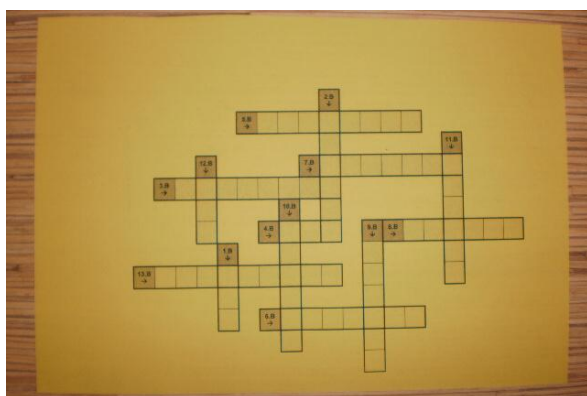
Cílová skupina: žák

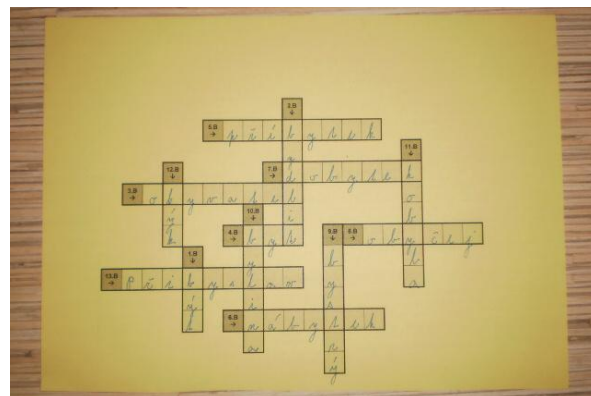
Každý žák má papír s nakopírovanou hrou KRIS-KROS. Jednou z možností, jak pracovní list použít, je zasoutěžit si. Ten, kdo bude mít jako první správně doplněná všechna vyjmenovaná slova, bude mít možnost jít k interaktivní tabuli jako první.

Další využití: postupně se u tabule střídat a doplňovat po jednom slově

práce ve dvojicích – navzájem si zadávají kolikáté slovo doplnit

Obr. 9: Tabulka na kris - kros

Obr. 10: Vyplněná tabulka na kris - kros

List č. 9

Devátý list nese název „Přesmyčky“.

Úkol: Vylušti přesmyčky a zapiš slova

Cílová skupina: žák

Vylušti přesmyčky a zapiš slova

1. OBEKDYT 2. ČJYBEO 3. LIBYAN

4. RÝBYTS 5. YBT 6. OVAYBELT

7. LYOKBA 8. BTÝ 9. YDITBL

10. KÝĚ 11. ÁYEKNBT 12. ŘBYLAVPIS

13. PÍYKTEŘĚ

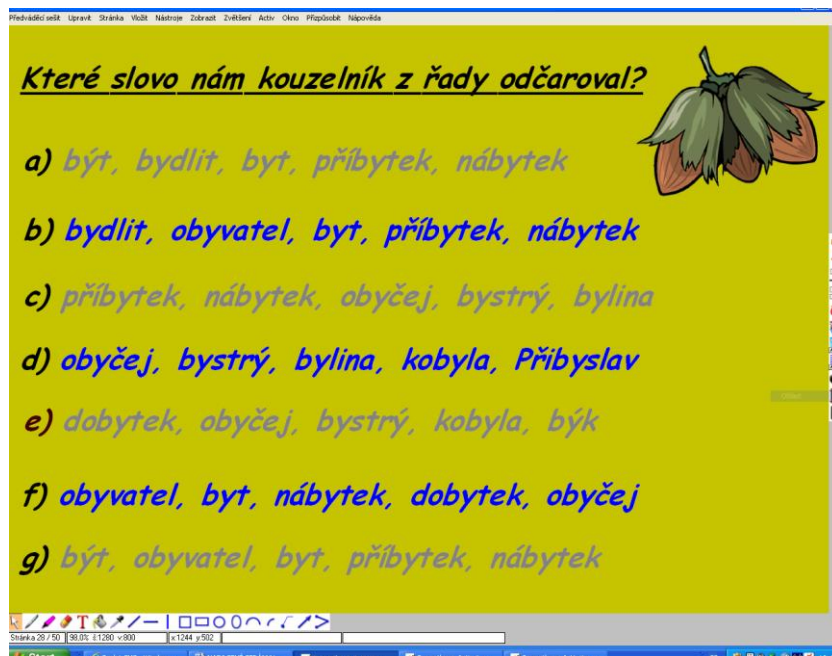
Zde jsem zvolila formu práce pouze u interaktivní tabule. Kdo dokáže jako první správně rozluštit slovo, jehož číslo určí učitel (žák), může ho jít zapsat na řádek.

List č. 10

Desátý list nese název „Odčarovaná vyjmenovaná slova“.

Úkol: Které slovo nám kouzelník z řady odčaroval?

Cílová skupina: žák

Které slovo nám kouzelník z řady odčaroval?

a) být, bydlit, byt, příbytek, nábytek

b) bydlit, obyvatel, byt, příbytek, nábytek

c) příbytek, nábytek, obyčej, bystrý, bylina

d) obyčej, bystrý, bylina, kobyla, Přibyslav

e) dobytek, obyčej, bystrý, kobyla, býk

f) obyvatel, byt, nábytek, dobytek, obyčej

g) být, obyvatel, byt, příbytek, nábytek

Řada vyjmenovaných slov po b obsahuje 13 vyjmenovaných slov, tudíž se nám nabízí minimálně 13 možností na vytvoření začarovaných řad. Tímto úkolem si žáci zopakují a upevní vyjmenovaná slova ve správném pořadí, jelikož si při hledání odčarovaneho slova musí v duchu neustále opakovat, jak jdou vyjmenovaná slova po sobě. Žák u tabule vytáhne z oříšků vyjmenované slovo, musí ho přetáhnout do správného řádku a ukotvit jej mezi slova, odkud bylo kouzelníkem odčarováno.

Které slovo nám kouzelník z řady odčaroval?

obyvatel

a) být, bydlit, byt, příbytek, nábytek

být

b) bydlit, obyvatel, byt, příbytek, nábytek

dobytek

c) příbytek, nábytek, obyčej, bystrý, bylina

býk

d) obyčej, bystrý, bylina, kobyla, Přibyslav

bylina

e) dobytek, obyčej, bystrý, kobyla, býk

příbytek

f) obyvatel, byt, nábytek, dobytek, obyčej

bydlit

g) být, obyvatel, byt, příbytek, nábytek

List č. 11

Jedenáctý list nese název „Vyjmenovaná slova ve větách“.

Úkol: Doplň do vět správné vyjmenované slovo.

Cílová skupina: žák

Doplň do vět správné vyjmenované slovo:

Na pasece se pase .	bylina	řešení	
Podběl je léčivá .	obyčej		být
Máme malý, ale útulný .	bydlit		bystrý
Chtěl bych ve velkém městě.	dobytek		býk
Lucinka chce kadeřnicí.	kobyla		Přibyslav
Indián byl původní Ameriky.	byt		příbytek
Na půdě je schovaný starobylý .	nábytek		obyvatel

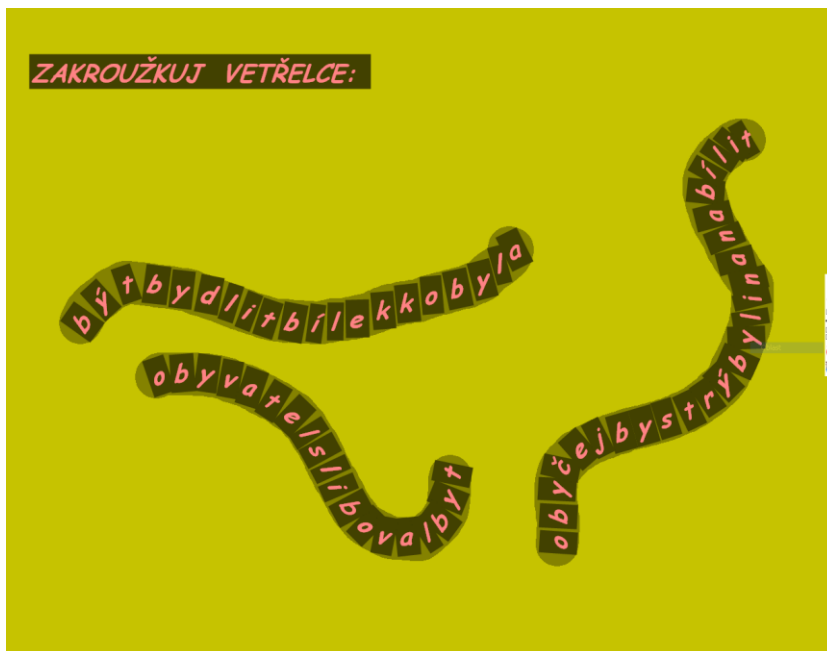
Žáci si před sebe na lavici přichystají kartičky s vyjmenovanými slovy. Podle textu na tabuli seřadí do sloupečku vyjmenovaná slova tak, jak by je doplnili do vět. Učitel vyvolává děti k tabuli, aby tahem posunuly vyjmenované slovo na správné místo. Řešení se ukrývá pod červeným rámečkem, který lze vysunout a odkrýt.

List č. 12

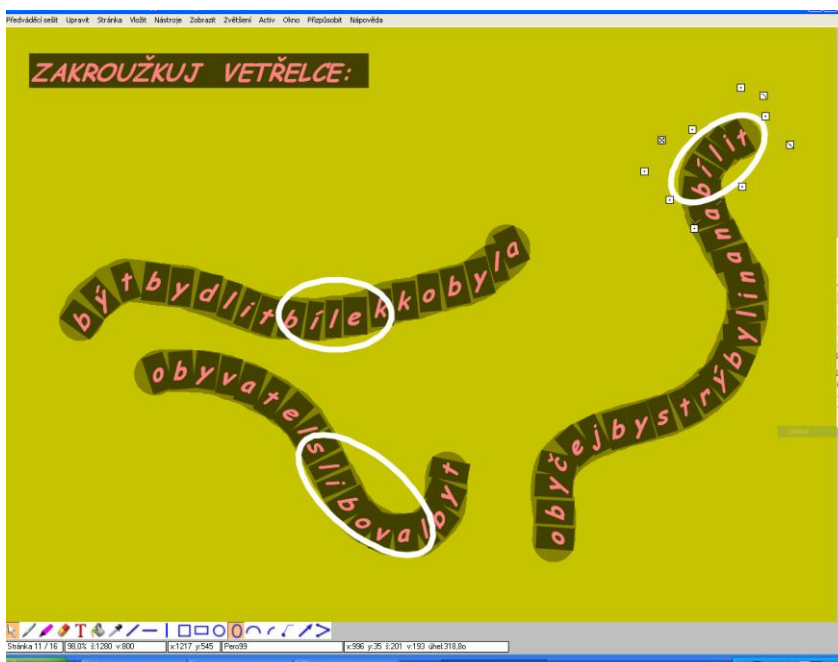
Dvanáctý list nese název „Žížaly I“.

Úkol: Zakroužkujte vetřelce.

Cílová skupina: žák

Pracujeme pouze u interaktivní tabule. Každá žížala v sobě ukrývá vetřelce = slovo, které není vyjmenované, ani příbuzné. Žížal můžeme vytvořit velké množství. Žák se učí mimo jiné i orientovat v textu. Na tento list navazuje list č. 13.

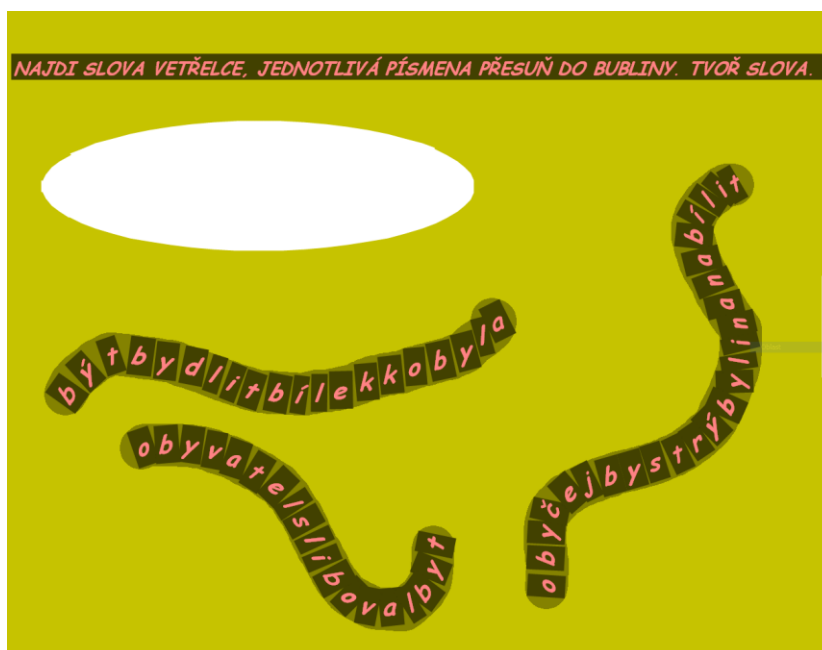

List č. 13

Třináctý list nese název „Žížaly II“.

Úkol: Najdi slova vetřelce, jednotlivá písmena přesuň do bubliny a tvoř z nich slova.

Cílová skupina: dvojice žáků

Nejdříve na interaktivní tabuli tři žáci přesunou písmena tří slov do bílé bubliny a posadí se zpět do lavice. Žáci si ve dvojicích (rozvíjíme u dětí spolupráci) vypíší na papír vytvořená slova ze zadaných písmen. Časový limit stanoví učitel podle svého uvážení. Vítězí dvojice s největším počtem slov. Písmena můžeme použít opakovaně. Nesmíme použít slova vetřelců. Vzniklá slova chodíme psát na tabuli. Procvičujeme rozvoj slovní zásoby.

Písmena k použití: b, í, l, e, k, s, i, o, v, a, t

Některá z možných slov: bota, basa, bobek, bít, kovat, kost, kosti, lekat, líska, lak, list, lis, Eva, Evi, eso, esa, kosit, kolík, kat, keks, kbelík, kiosk, kilo, síto, stesk, síla, sova, stolek, sob, solit, slib, satelit, oblek, obít, Otava, otava, Ota, osel, vata, vlek, veta, vetovat, vosa, vosí, vlít, víko, volit, Alík, atol, ale, tetovat, tílko, tisk, test, testovat, tak, ...

Další metody: Seskládej vytvořená slova podle abecedy, určuj slovní druhy

List č. 14

Čtrnáctý list nese název „Osmisměrka“.

Úkol: Vybarvi vyjmenovaná slova ve směru vodorovném, svislém i šikmém. Ze zbylých písmen přečti tajenku.

Cílová skupina: žák

OSMISMĚRKA - VYJMENOVANÁ SLOVA PO B

T	L	E	T	A	V	Y	B	O	P
K	Y	N	Á	B	Y	T	E	K	Ř
E	E	B	K	Ý	B	I	A	A	I
T	J	T	S	E	B	L	M	N	B
Y	D	O	Y	Y	D	B	I	Y	
B	R	Ý	S	B	L	Y	U	L	S
O	Š	T	O	T	Í	B	I	Y	L
D	R	K	T	E	L	Ř	Ý	B	A
Ý	J	E	Č	Y	B	O	P	T	V

Řešení

TAJENKA: _____

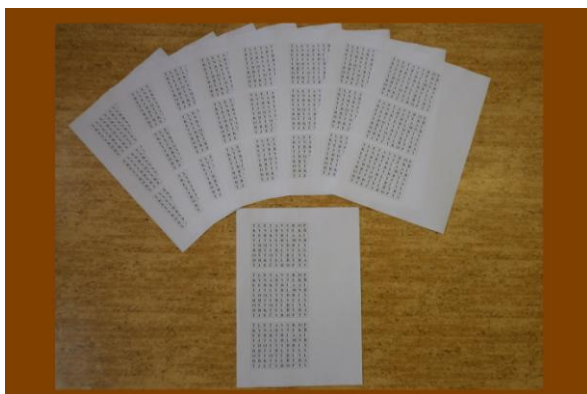
OSMISMĚRKA - VYJMENOVANÁ SLOVA PO B

T	L	E	T	A	V	Y	B	O	P
K	Y	N	Á	B	Y	T	E	K	Ř
E	E	B	K	Ý	B	I	A	A	I
T	J	T	S	E	B	L	M	N	B
Y	D	O	Y	Y	D	B	I	Y	
B	R	Ý	S	B	L	Y	U	L	S
O	Š	T	O	T	Í	B	I	Y	L
D	R	K	T	E	L	Ř	Ý	B	A
Ý	J	E	Č	Y	B	O	P	T	V

Řešení

TAJENKA: _____

Žáci i ve třetím ročníku rádi malují, vybarvují, kreslí. Proto při plnění tohoto úkolu použijí žáci pastelky a každé vyjmenované slovo vybarví jinou pastelkou. Žáci pracují samostatně v lavici, každý má svou osmisměrku. Kontrolu provedeme na tabuli, kde žáci rovněž volí různé druhy barev. Výhodou je navolení si i libovolné tloušťky pera. Jestli jsme správně luštili, se dozvíme odkrytím modrého rámečku „Řešení“.

Obr. 11: Nakopírované osmisměrky

Obr. 12: Vymalovaná osmisměrka

List č. 15

Patnáctý list nese název „Hra na schovávanou“.

Úkol: Ve větách najdi schovaná vyjmenovaná slova.

Cílová skupina: žák

Ve větách najdi schovaná vyjmenovaná slova:

1. Lvi byli na prohlídce u veterináře.
2. Bába by kamzíka nechytla.
3. Co by čejka dělala, kdybys ji vyplašil?
4. Mladé duby týden nikdo nezaléval.
5. Mohl by strýčka někdo doprovodit na zastávku?
6. Na poli pracoval velmi slabý kluk.

Žáci si přichystají papírové obdélníčky, na které si zapíší nalezené slovo. Kdo najde všechna slova, zvedne ruku. Počkáme, až jsou všichni hotoví a přistoupíme ke kontrole, kterou provedeme společně na tabuli. Nalezená slova: bylina, babyka, obyčej, byt, bystrý, býk zakroužkujeme.

Další možnosti: Žáci se pokusí vymyslet větu s jiným ukrytým vyjmenovaným slovem.

Ve větách najdi schovaná vyjmenovaná slova:

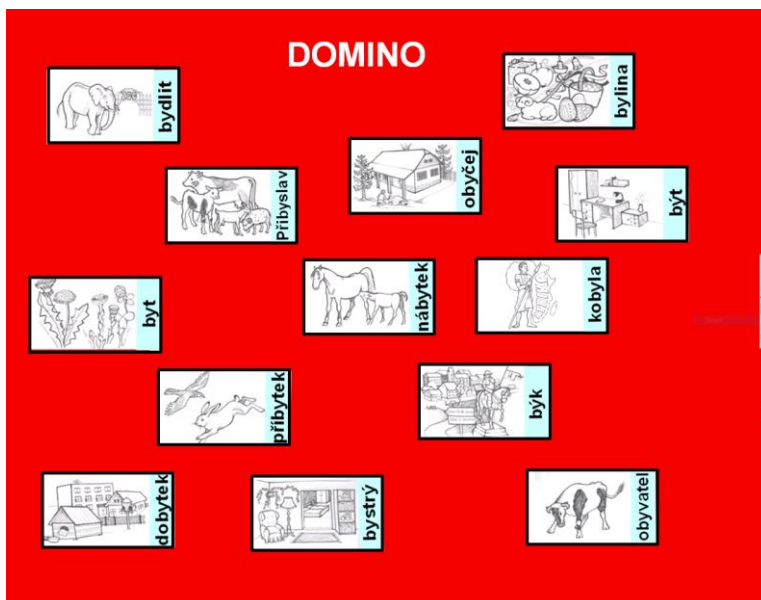
1. Lvi byli na prohlídce u veterináře.
2. Bába by kamzíka nechytla.
3. Co by čejka dělala, kdybys ji vyplašil?
4. Mladé duby týden nikdo nezaléval.
5. Mohl by strýčka někdo doprovodit na zastávku?
6. Na poli pracoval velmi slabý kluk.

List č. 16

Šestnáctý list nese název „Domino“.

Úkol: Z kartiček domina seskládej uzavřený kruh.

Cílová skupina: žák

Každý žák má své zalaminované kartičky domina. Zvolí si libovolnou kartičku, která začíná obrázkem a končí vyjmenovaným slovem. Ke slovu musí najít kartičku s obrázkem stejného významu. Tímto způsobem uloží všechny karty domina. Jestli pracoval správně se dozví tak, že vyjmenované slovo na poslední kartičce odpovídá obrázku z první kartičky. Žáci, kterým se domino nezdařilo seskládat, si svou chybu musí najít při společné kontrole na tabuli.

Další využití: Kartičky rozdáme mezi děti. Jejich úkolem je správně se seskládat (zařazení pohybové chvilky).

Obr. 13: Kartičky domina

5.4 Vyvození vyjmenovaných slov po B

Naučit se odříkat řadu vyjmenovaných slov nečiní žákům velké potíže. Problémem při výuce vyjmenovaných slov je, že žák často nechápe význam slova. Proto je nezbytné jejich význam osvětlit.

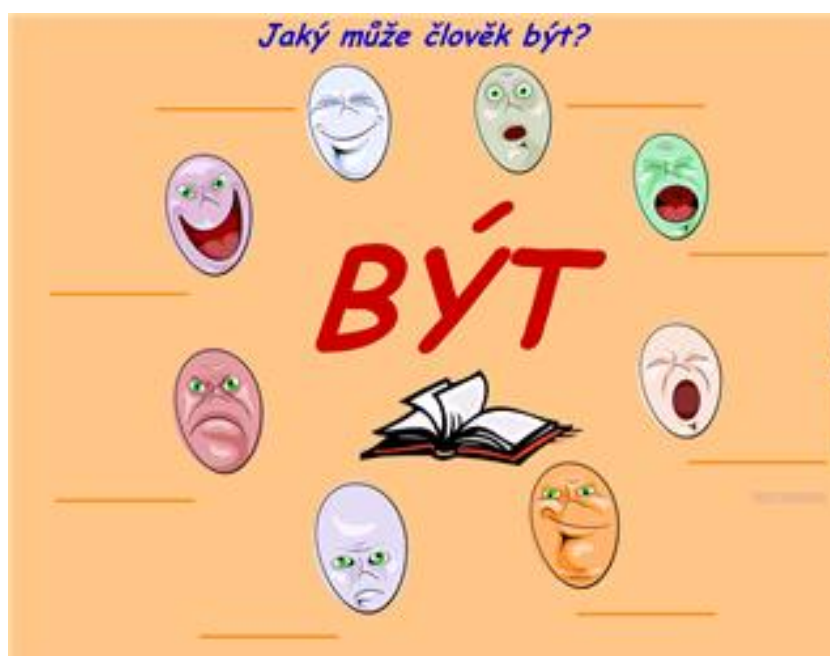
Následující pracovní listy slouží k vyvození každého vyjmenovaného slova po B, současně si procvičí slovní zásobu za využití mezipředmětových vztahů.

List č. 17

Sedmnáctý list nese název „Vyvození vyjmenovaného slova být“.

Úkol: Jaký může člověk být?

Cílová skupina: žák, skupiny

Za využití metody rozhovoru přemýšlíme, jaký člověk může být. Odpovědi připisujeme ke správnému obrázku obličeje. Možné odpovědi: spokojený, usměvavý, zamračený, smutný, klidný, uzívaný, plačtivý, vyděšený.

Další práce: Diskuze nad otázkami typu: Kdy jsi se naposledy cítil spokojený, vyděšený,...? Kdo tě nejvíce rozesmál a proč? Cítil ses někdy smutně? Pokud ano, proč? Rozvíjíme tím sociální kompetence.

List č. 18

Osmnáctý list nese název „Vyvození vyjmenovaného slova bydlit“.

Úkol: Kde mohou lidé bydlet?

Cílová skupina: žák, skupiny

Za pomoci obrázků přemýšlí žáci nad odpovědí na otázku, kde mohou lidé bydlet? Odpovědi zapisují na linky: řadový dům, hrad, stan, panelový dům, hotel, rodinný dům, chata, vila, hausbót, zámek.

Další možnosti: V rozhovoru můžeme použít např. otázky: Kde bydlíš? Kde bys chtěl bydlet? Strávil jsi dovolenou pod stanem, v hotelu, na chatě? Který hrad nebo zámek jsi navštívil? Viděl jsi už někdy na vlastní oči hausbót? Jaký je rozdíl mezi rodinným domem a vilou? Chtěl bys strávit noc na hradě, zámku?

List č. 19

Devatenáctý list nese název „Vyvození vyjmenovaného slova obyvatel“.

Úkol: Kterého státu jsem obyvatel?

Cílová skupina: žák, skupiny

Při tvorbě pracovního listu jsem hned věděla, že využití mezipředmětových vztahů s oblastí Člověk a jeho svět je výbornou volbou. V hodinách prvouky se žáci učí sousední státy České republiky. Při práci si zábavnou formou zopakují názvy států, které vepíší do bublin u postaviček dětí, které jsem se snažila vzhledově přiblížit k typickým obyvatelům jednotlivých států.

Další možnosti práce: K rozšíření vědomostí klademe otázky typu: Víte hlavní města států? Kdo z vás navštívil Polsko, Německo, Rakousko,...? Co víte o jednotlivých státech?

List č. 20

Dvacátý list nese název „Vyvození vyjmenovaného slova byt“.

Úkol: Jakými pokoji se může pochlubit moderní byt?

Cílová skupina: žák, skupiny

Úkolem žáků je pojmenovat pokoje v bytě. Správné odpovědi opět připíšeme k jednotlivým obrázkům. Záměrně jsem vybírala obrázky, které žáky zaujmou: zelený pokoj pro fotbalistu, fialkový pro princeznu.

Další možnosti práce: Popiš obrázky, které vidíš na interaktivní tabuli. Jakou kuchyň, obývací, koupelnu, máte doma? Jak se liší tvůj pokojíček od toho na interaktivní tabuli? Popiš vysněný byt.

List č. 21

Dvacátý první list nese název „Vyvození vyjmenovaného slova příbytek“.

Úkol: Dokážeš pojmenovat zvířecí příbytek?

Cílová skupina: žák, skupiny

Abychom oživil výuku, využijeme metodu soutěže. Rozdáme žákům lístečky, kam budou vepisovat správné odpovědi k jednotlivým obrázkům. Prvních deset žáků se správnými odpověďmi získá možnost jít k interaktivní tabuli, vybrat si obrázek a doplnit název příbytku. Správné odpovědi jsou: psí bouda, kočičí pelíšek, včelín, slepičárna, stáje, vepřín, kravín, akvárium, terárium, ptačí hnízdo.

Další možnosti práce: Otázky typu: Chováte doma nějaká zvířátka? Jak se staráte o jejich příbytky? Máš své nejoblíbenější zvíře? Kdo může bydlet v příbytku terárium? Navštívili jste stáje, kravín, vepřín? Znáš i jiné příbytky zvířat?

List č. 22

Dvacátý druhý list nese název „Vyvození vyjmenovaného slova nábytek“.

Úkol: Jaké druhy nábytku znáš?

Cílová skupina: žák, skupiny

Za pomoci obrázků si žáci osvojí pojem nábytek. K obrázkům dopisují názvy nábytku.

Další možnosti práce: Vyjmenujte, jaký nábytek máte u vás doma v kuchyni, obývacím pokoji, ložnici, ve svém pokoji. Jaký materiál se používá na výrobu nábytku? Jaký nábytek máme ve třídě? Namalujte nejoblíbenější nábytek ve vašem domě.

List č. 23

Dvacátý třetí list nese název „Vyvození vyjmenovaného slova dobytek“.

Úkol: Co si představíš, když se řekne dobytek?

Cílová skupina: žák, skupiny

Za využití funkce zvukové stopy spustíme nahrávku zvuku, který vydává dobytek. Diskutujeme se žáky nad otázkami typu: Jaká zvířata se ti vybaví, když se řekne dobytek? Měl jsi možnost vidět dobytek na vlastní oči? Čím se živí? Kde žije? Jak se o dobytek starat? Jaké má využití?

List č. 24

Dvacátý čtvrtý list nese název „Vyvození vyjmenovaného slova obyčej“.

Úkol: Znáš obyčeje v České republice?

Cílová skupina: žák, skupiny

Úkolem žáků je dopsat k obrázkům názvy obyčejů. Správné odpovědi jsou: svátek sv. Mikuláše s družinou, slavnost Tří králů, vyškrobání kraslic, pečení velikonočního beránka, pletení pomlázky, slavnost Dožínky.

Další možnosti práce: Rozhovor o jednotlivých obyčejích. Otázky typu: Jaké vánoční, velikonoční tradice, obyčeje ještě znáte? Námět do pracovních činností – tvorba kraslic, pletení pomlázky, kresba Mikuláše a jeho družiny. Vymysli recept na velikonočního beránka.

List č. 25

Dvacátý pátý list nese název „Vyvození vyjmenovaného slova bystrý“.

Úkol: Co to znamená, když se řekne bystrý?

Cílová skupina: žák, skupiny

K vysvětlení pojmu bystrý využijeme následující obrázky. Žáky se ptáme na názvy obrázků za použití daného pojmu bystrý a jeho příbuzných slov. Správné odpovědi zapisujeme na interaktivní tabuli: bystrý žák, liška Bystrouška, bystrý zrak, bystřina, Bystrozraký

Další možnosti práce: Jak se chová bystrý žák? Proč se horským potokům říká bystřiny? Znáte knihu Liška Bystrouška? Co musíme dělat proto, abychom měli pořád bystrý zrak? A čeho se vyvarovat? Četba knihy Dlouhý, Široký a Bystrozraký.

List č. 26

Dvacátý šestý list nese název „Vyvození vyjmenovaného slova bylina“.

Úkol: Kterou léčivou bylinu poznáš a k čemu ji využíváme?

Cílová skupina: žák, skupiny

KTEROU LÉČIVOU BYLINU POZNÁŠ
A K ČEMU JI VYUŽÍVÁME?

?

Poznej skrytou
bylinu
(dětský časopis)

Úkolem žáků je osvojit si pojem bylina a na řádky pod obrázky dopsat názvy léčivých bylin. Jeden obrázek je skrytý, nápovědou je stejnojmenný název dětského časopisu – Mateřídouška.

Další možnosti práce: Rozhovor o bylinách. Které další byliny znáš? Jaké části se z nich sbírají? Jaké mají léčivé účinky? Co se z nich vyrábí? Znáš i jedovaté byliny? Vhodným námětem pro práci do pracovních činností a prvouky je vytvoření herbáře. Ve výtvarné výuce si žáci mohou nakreslit zástupce léčivých a jedovatých bylin za využití encyklopedií, odborných knih, obrázků z internetu.

List č. 27

Dvacátý sedmý list nese název „Vyvození vyjmenovaného slova kobyla“.

Úkol: Doplň samce a mládě od kobyly

Cílová skupina: žák, skupiny

Vyvození pojmu kobyla můžeme zahájit spuštěním zvukové stopy, kdy uslyšíme zvuky, které kobyla vydává. Pro zpestření je vhodné použít nahrávku několika různých zvířecích hlasů, z nichž pouze jeden je od kobyly. Zde mají žáci za úkol doplnit název samce a mláděte od kobyly – propojení s oblastí Člověk a jeho svět.

Další možnosti práce: Rozhovor na téma kobyla. Nakresli kobylu.

List č. 28

Dvacátý osmý list nese název „Vyvození vyjmenovaného slova býk“.

Úkol: Doplň samici a mládě od býka

Cílová skupina: žák, skupiny

BÝK

SAMICE SE NAZÝVÁ: MLÁDĚ SE NAZÝVÁ:

Stejný způsob práce jako u pojmu kobyła.

List č. 29

Dvacátý devátý list nese název „Vyvození vyjmenovaného slova Přibyslav“.

Úkol: Město Přibyslav – prosím, seznamte se!

Cílová skupina: žák, skupiny

Žáci se seznámí s městem Přibyslav. Pomocí internetu a interaktivní tabule si vyhledáme historii, významné památky, známé osobnosti či zajímavosti, které nám město Přibyslav nabízí.

Další možnosti práce: Vytvoření nástěnky s názvem *Město Přibyslav se vám představuje*.

5.5 Příbuzná slova k vyjmenovaným slovům po B a jejich procvičování

Vyjmenovaná slova by měla být během prvního stupně poměrně pevně osvojena. Proto je vhodné, aby nad základními tvary převažovaly odvozené výrazy, v nichž jsou vyjmenovaná slova pouze součástí. Memorování jednotlivých skupin je sice nepopulární, ale účinné. Příbuzná slova obsahují tentýž kořen jako slova vyjmenovaná.

Následující pracovní listy jsem rozdělila do tří skupin. První skupina (pracovní listy 30 – 35) slouží k seznámení s příbuznými slovy. Barevné zpracování žáky více zaujme, než kdyby si měli příbuzná slova číst z učebnice.

Díky interaktivní tabuli a jejím funkcím se nám nabízí např. tyto možnosti práce:

- zvětšování písma při čtení konkrétního obdélníku,
- tvorba vět se zadanými zvýrazněnými slovy,
- psaní vytvořených vět a jejich opětovné smazání,
- přeházení obdélníků a jejich opětovné seřazení,
- záměrně zapsat slova s chybami, žáci provedou opravu slov,
- najít nejdelší a nejkratší příbuzné slovo od slova...

Příbuzná slova :

BÝT - *nebýt, bytí, živobytí, starobylý, bytost, bytostně, blahobyt, přibýt, přibývat, dobýt, dobývat, dobyvatel, dobyvačný, nedobytný, nabýt, nabytý, nabývat, odbýt, odbývat, odbyt, neodbytný, neodbytně, pobyt, pobýt, pobývat, pozbýt, ubýt, ubývat, úbytek, bývat, bývávat, bývalý, nebývalý, nebývale, ledabyt, vybýt, přibýt, přibývat, přebývat, přebytek, přebytečný, zabývat se, zbýt, nazbyt, nezbyt, nezbytně, nezbytný, zbývat, zbytek, nadbytečný, všudybyl, abych, abys, aby, abychom, abyste, kdybych, kdybys, kdyby, kdybychom, kdybyste, vydobýt*

Příbuzná slova :

BYDLIT - *bydlet, obydlí, bydliště, bydlo, obydlit, obydlený, neobydlený, zabydlit, zabydlený, bydlení*

OBYVATEL - *obývat, obyvatelstvo, obyvatelka, obývací, obyvatelný, neobyvatelný, obývání*

List č. 32

Příbuzná slova:

BYT - *ubytovna, ubytovat, ubytovací, bytová, obytný, bytná, bytelný*

PŘÍBYTEK - *příbyteček*

NÁBYTEK - *nábytkářský, nábytkový, nábytkář, nábytkářství*

List č. 33

Příbuzná slova:

DOBYTEK - *dobytčí, dobytčářství, dobyče*

OBYČEJ - *obyčejný, obyčejně, neobyčejný, neobyčejně*

List č. 34

Příbuzná slova:

BYSTRÝ - *bystře, bystrost, bystrina, Bystřice, bystrozrak, bystrozraký, bystrit, zbystřit, Bystrouška, Bystrovany*

BYLINA - *bylinka, bylinkový, bylinkář, býlí, býložravec, býložravý, černobýl, zlatobýl,*

List č. 35

Příbuzná slova:

KOBYLA - *kobylka, kobylí, Kobylisy, Kobylnice*

BÝK - *býček, býčí, býkovec, Býkovice*

PŘIBYSLAV - *přibyslavský*

Druhá část je zaměřená na správné zařazení příbuzných slov ke slovu vyjmenovanému. Záměrem je hravou formou procvičit a zapamatovat si, od kterého vyjmenovaného slova je slovo odvozeno. Při práci s pracovními listy (36 – 43) mohou žáci použít funkci šipka nebo oblíbené uchopení a přetáhnutí, či psaní a gumování.

List č. 36

ROZTŘÍĎ SLOVA:

nebyla

BYDLIT

přebývat

BYT

nebydlíme

abych

bydlení

obydlí

OBYVATEL

kdyby

byl

by

obývat

pobýt

neobyvatelné

obyvatelstvo

List č. 37

ROZTŘÍĎ SLOVA:

BYT

kdyby

abych

by

nebyla

pobýt

byl

OBYVATEL

obývat

neobyvatelné

obyvatelstvo

BYDLIT

bydlení

přebývat

nebydlíme

obydlí

ROZTŘÍĎ SLOVA:

nábytky
BYT
nábytkářský

příbyteček
PŘÍBYTEK
bytná
příbytky

bytový
NÁBYTEK
byteček

ROZTŘÍĎ SLOVA:

BYT
byty
bytná
byteček
bytový

PŘÍBYTEK
příbyteček
příbytky

NÁBYTEK
nábytkářský
nábytky

List č. 40

Roztříd' slova:

DOBYTEK

dobyteček

neobyčejně

Bystrozraký

dobytčí

obyčeje

bystrost

obyčejný

BYSTRÝ

dobytku

bystřina

OBYČEJ

bystrost

List č. 41

Roztříd' slova:

DOBYTEK

dobyteček dobytku

dobytčí

BYSTRÝ

bystrost

bystřina

Bystrozraký

OBYČEJ

neobyčejně

obyčeje

obyčejný

List č. 42

Roztříd' slova:

KOBYLA
byliny

BÝK
přibyslavský
zlatobýl
býka

bylinářka
býlí
kobylinec
býkovec
bylinka

BYLINA
býčí
černobýl
býci

PŘIBYSLAV
přibyslavští

kobylka

List č. 43

Roztříd' slova:

KOBYLA
kobylinec
kobylka

BÝK
býčí
býkovec
býci
býka

BYLINA
býlí
byliny
zlatobýl
bylinářka
černobýl
bylinka

PŘIBYSLAV
přibyslavští
přibyslavský

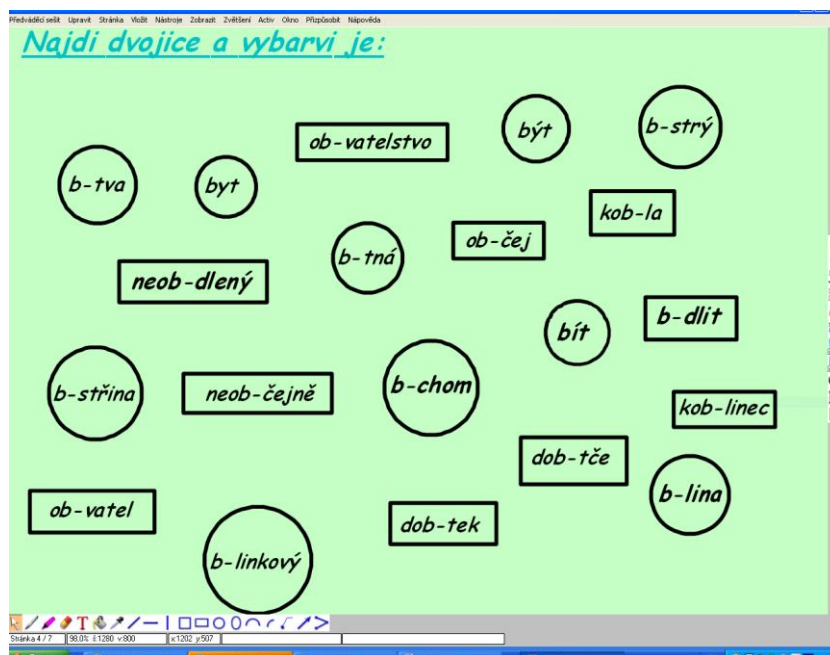
Ve třetí části se zaměříme na celkové procvičení příbuzných slov zábavnou formou. K tomu nám poslouží pracovní listy 44 – 51.

List č. 44

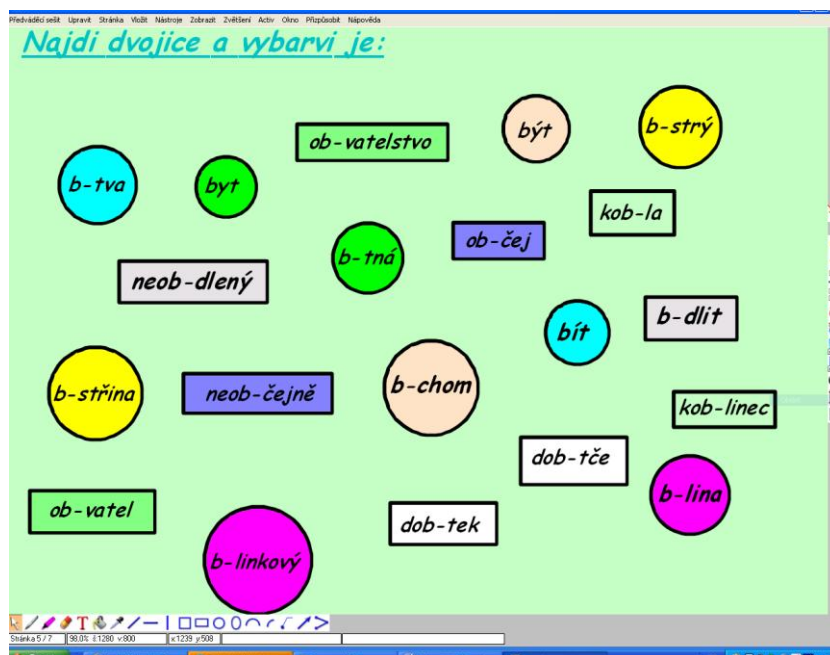
Čtyřicátý čtvrtý list nese název „Správné dvojice“.

Úkol: Najdi dvojice a vybarvi je

Cílová skupina: žák, skupiny

K tabuli přistupují žáci jednotlivě nebo ve dvojicích a k vyjmenovanému slovu hledají slovo příbuzné. Dopíší správně i, í, y, ý, zvolí si barvu a vybarví dvojici. Pomůckou žákům je to, že dvojice se nachází buď v kruhu, nebo v obdélníku.

List č. 45

Čtyřicátý pátý list nese název „Tajenka“.

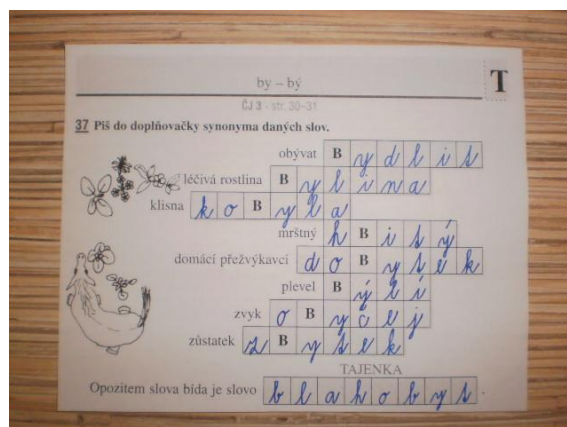
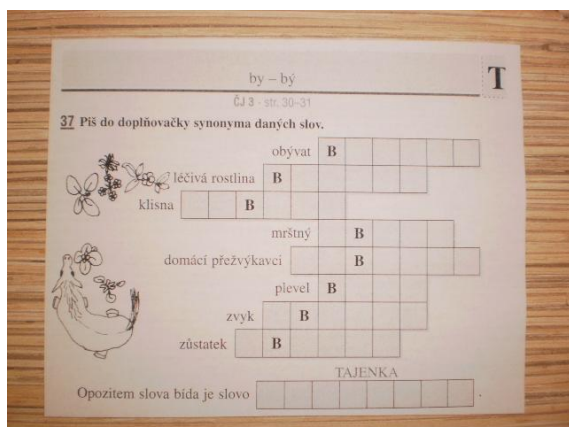
Úkol: Do tajenky doplň synonyma.

Cílová skupina: žák

Doplň synonyma.

			obývat	B					
			léčivá rostlina	B					
klisna			B						
			mrštný		B				
			domácí přežvýkavci		B				
			plevel	B					
			zvyk		B				
			zůstatek	B					

Každý žák dostane svou vlastní tajenku, kterou má za úkol samostatně vyplnit. Kontrolu provedeme společně na interaktivní tabuli. Žák si nejen zopakuje vyjmenovaná slova, ale i učivo o synonymech. Tajenka zní: blahobyt a i s ní můžeme dále pracovat. Např. Co znamená slovo blahobyt? Vytvoř větu s užitím slova blahobyt. Od kterého vyjmenovaného slova je slovo blahobyt odvozené?

Obr. 14: Tajenka

Obr. 15: Vyplněná tajenka

List č. 46

Čtyřicátý šestý list nese název „Odhalení“.

Úkol: Přesuň slovní spojení

Cílová skupina: žák

Přesuň slovní spojení:

I

neob-čejná věc
b-stré děti
láková nab-dka
b-val b-střejší
nezb-lo nic
b-lá holub-ce
b-valé b-dlišťě
sb-rka krab-ček
b-lé květy
b-čí zápasy
odb-l úkol
hokejová kab-na
ob-vatelé b-tovky
starob-ly ob-čej
zralé ob-lí

Y

Děti přímo zbožňují překvapení a v tomto duchu jsem vytvořila následující pracovní list. V obdélníku uprostřed jsou v malých obdélníčcích slovní spojení, která se dají uchopit a přesunout. Úkolem je nejprve zdůvodnit, jaké písmeno doplníme, poté jej zapsat, uchopit slovní spojení a přetáhnout jej k I, nebo Y. Tím se nám postupně odkrývá slibované překvapení v podobě legračního obrázku.

Přesuň slovní spojení:

I

láková nab-dka
sb-rka krab-ček

Y

neob-čejná věc
b-stré děti
odb-l úkol
starob-ly ob-čej
b-val b-střejší
nezb-lo nic

b-lá holub-ce
b-valé b-dlišťě
b-lé květy
b-čí zápasy
hokejová kab-na
ob-vatelé b-tovky
zralé ob-lí

List č. 48

Čtyřicátý osmý list nese název „Šipka“.

Úkol: Spoj dvojice slov

Cílová skupina: žák

SPOJ DVOJICE SLOV:

BÝT	OBYDLÍ
PŘIBYSLAV	BYL
KOBYLA	PŘIBYSLAVSKÝ
BYDLIT	BÝČÍ
OBYVATEL	NÁBYTKÁŘSKÝ
BYLINA	DOBYTČÍ
BÝK	BYTNÁ
DOBYTEK	NEOBYČEJNÝ
BYSTRÝ	NEOBYVATELNÉ
BYT	BYSTROST
NÁBYTEK	ZLATOBYL
OBYČEJ	KOBYLINEC

Úkol pro žáky je velmi jednoduchý. Lze jej použít jako rozcvičku na začátku vyučovací hodiny. Za pomoci funkce šipka spojují vyjmenované slovo s párovým příbuzným slovem. Nabízí se nám i možnost nejdříve samostatně v lavici vypsát na papír správné dvojice a poté využít interaktivní tabuli jako kontrolu. Záleží na učiteli, jakou formu zvolí.

SPOJ DVOJICE SLOV:

BÝT	OBYDLÍ
PŘIBYSLAV	BYL
KOBYLA	PŘIBYSLAVSKÝ
BYDLIT	BÝČÍ
OBYVATEL	NÁBYTKÁŘSKÝ
BYLINA	DOBYTČÍ
BÝK	BYTNÁ
DOBYTEK	NEOBYČEJNÝ
BYSTRÝ	NEOBYVATELNÉ
BYT	BYSTROST
NÁBYTEK	ZLATOBYL
OBYČEJ	KOBYLINEC

List č. 49

Padesátý list nese název „Slepená slova“.

Úkol: Uprav a napiš správné věty.

Cílová skupina: žák

Uprav a napiš správně věty.
Vysvětli jejich význam.

LEHCENAB-L, LEHCEPOZB-L.

B-LB-LÝJAKOSTĚNA.

NEVYB-REJ, AB-SNEPŘEBRAL.

KD-B-NEB-LOKD-B-, NEB-LYB-CH-BY.

Zde mají žáci za úkol rozdělit větu na slova a doplnit i, í, y, ý. Rozvoj slovní zásoby procvičíme zdůvodněním jednotlivých vět.

Uprav a napiš správně věty.
Vysvětli jejich význam.

LEHCE|NABYL, LEHCE|POZBYL.

BYL|Í|LÝ|TAKO|STĚNA.

NEVYB|Í|REJ, AB|YS|NEPŘEBRAL.

KD|Y|BY|NEBY|LOK|DY|BY, NEBY|LY|BY|CH|BY.

List č. 50

Padesátý první list nese název „Bingo“.

Cílová skupina: žák

<i>Kobylisy</i>	<i>bingo</i>	<i>přebílit</i>	<i>obyčej</i>
<i>rybička</i>	<i>být</i>	<i>krabice</i>	<i>nebýt</i>
<i>být přebytečný</i>	<i>biograf</i>	<i>babička</i>	<i>býkovec</i>
<i>Hrabyně</i>	<i>bylinářka</i>	<i>nabitá</i>	<i>byt</i>

Hra Bingo¹¹³ patří mezi oblíbené metody. Lze ji použít téměř ve všech vyučovacích předmětech. Žáci si nachystají hrací kartu, čtyři kolečka (fazole, čtverečky,...) a zakryjí jimi čtyři slova, která jsou na řádku, ve sloupci, či v úhlopříčkách. Učitel vytahuje ze zelené elipsy indicie (slovní spojení, pomocí nichž žák zjistí, který slovo z tabulky bylo vylosováno). Pokud se vylosované slovo shoduje se slovem zakrytým, žák sundá ze slova kolečko. Jakmile jsou sundána všechna kolečka, zavolá „bingo“ a vyhrává. Hra může pokračovat, dokud nezvolají „bingo“ všichni žáci. Hrou splňujeme následující kompetence: přemýšlí nad významem slov, vyhledává souvislosti, pohotově reaguje, vymýšlí a tvoří

Obr. 18: Nakopírované materiály

Obr. 19: Karta ke hře bingo

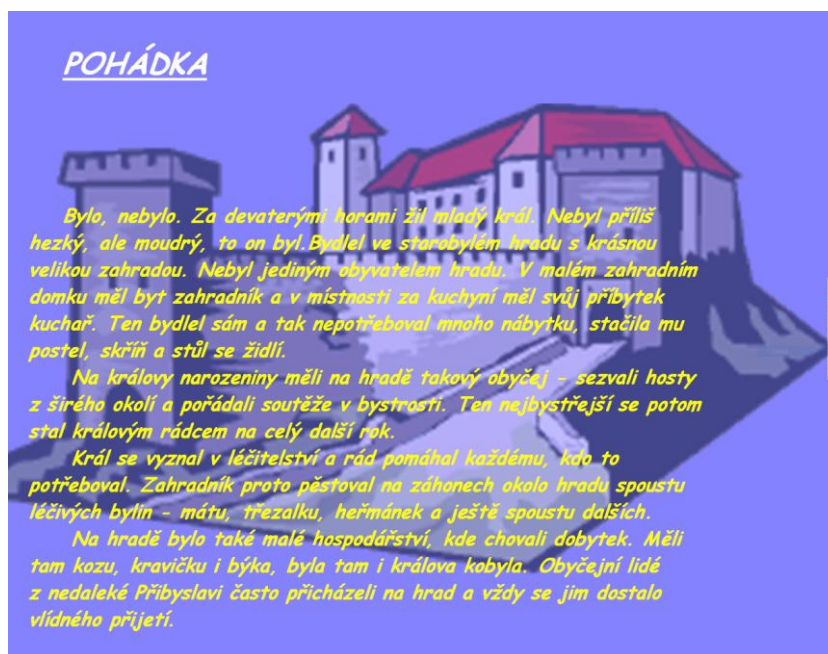
¹¹³ BEZDĚKOVÁ, Dana. Bingo - vyjmenovaná slova po B. *Metodický portál : Digitální učební materiály* [online]. 09. 02. 2010, [cit. 2012-02-27]. Dostupný z WWW: <<http://dum.rvp.cz/materialy/bingo-vyjmenovana-slova-po-b.html>>. ISSN 1802-4785.

List č. 51

Padesátý druhý list nese název „Pohádka“.

Úkol: Práce s textem.

Cílová skupina: žák

Prozaický text, v našem případě pohádka, nabízí další možnost práce s vyjmenovanými slovy. Žáci si v tichosti přečtou pohádku. Zkontrolujeme, zda textu porozuměli, necháme jej převyprávět. Následně na interaktivní tabuli vyznačujeme vyjmenovaná a příbuzná slova. Jako dobrovolný úkol zadáme vymyšlení podobné pohádky za využití vyjmenovaných slov.

5.6 Opaky vyjmenovaných slov po B a jejich procvičování

Ve vyjmenovaných slovech po B se setkáme s tzv. opaky, špeky, které žákům způsobují obtíže. Ve výuce jim věnujeme dostatek času a prostoru na jejich procvičení a upevnění. Při zpracování následujících pracovních listů jsem si kladla za úkol jednoduchým a hlavně výstižným způsobem vysvětlit rozdíly ve psaní i, í, a y, ý (pracovní listy 52 – 61) a následně je upevnit procvičením (pracovní listy 62 – 63).

List č. 52

VYVOZENÍ OPAKU:

BÝT -existovat v prostoru a čase, trvat (být doma)	BÍT -dávat rány, údery, nárazy, bušit
=vyjmenované slovo	-není vyjmenované ani příbuzné slovo
<i>Chlapec chce být hasičem. Musím být doma včas.</i>	<i>Nebudu bít spolužáky.</i>

List č. 53

VYVOZENÍ OPAKU:

ODBÝT -provést (odbýt si zkoušku), ledabyle provést, odmítnout, odmrštit (někoho)	ODBÍT Údery oznámit čas
=příbuzné slovo ke slovu být	-není vyjmenované ani příbuzné slovo
<i>Žák odbyl úkol. Studenti odbyli přípravu na vyučování.</i>	<i>Na věži odbila pulnoc. Hodiny odbily poledne.</i>

VYVOZENÍ OPAKU:

BYDLO

-živobytí
-dobré postavení

=příbuzné slovo od slova
bydlit

Pálí ho dobré bydlo.

BIDLO

-delší tyč
-vytáhlý, hubený člověk

-není vyjmenované
ani příbuzné slovo

Slepice sedávají na bidle.

VYVOZENÍ OPAKU:

BÝLÍ

-plevel (hubit
býlí)

=příbuzné slovo od slova
bylina

*Kořenářka sbírá býlí.
Dobytek rád spásá býlí.*

BÍLÍ/BÍLÝ

-natírá
-mající barvu sněhu, mléka ...

-není vyjmenované
ani příbuzné slovo

*Tatínek mi bílí pokoj.
Těším se na bílý pokojíček.
Na louce poletují bílí motýli.*

VYVOZENÍ OPAKU:

<p>DOBÝT</p> <p>-zmocnit -dosáhnout něčeho, vynutit, vymoci</p> <p>=příbuzné slovo od slova být</p> <p><i>Mocný král dobyl hrad .</i></p>	<p>DOBÍT</p> <p>-utlouci, přestat bít (srdce), ubít, dorazit, doplnit elektrickým nábojem</p> <p>- není vyjmenované ani příbuzné slovo</p> <p><i>Musím si dobít mobil.</i></p>
---	--

VYVOZENÍ OPAKU:

<p>NABÝT</p> <p>-stát se majitelem, držitelem, nositelem něčeho, získat, dosáhnout, zvětšit svůj objem</p> <p>=příbuzné slovo od slova být</p> <p><i>Pepík ve škole nabyl užitečné vědomosti.</i></p>	<p>NABÍT</p> <p>-dát výprask, natlouci, nacpat, napěchovat, naplnit nábojem, vsunout (náboj), dodat elektrický náboj</p> <p>-není vyjmenované ani příbuzné slovo</p> <p><i>Myslivec nabil novou pušku.</i></p>
---	--

VYVOZENÍ OPAKU:

ZBÝT -zůstat	ZBÍT -důkladně nabít, ztlouci, zmlátit
=příbuzné slovo od slova být	-není vyjmenované ani příbuzné slovo
Z nákupu mi zbyly peníze.	Nikoho nesmíš zbít.

VYVOZENÍ OPAKU:

UBÝT -přestat být součástí něčeho, zhubnout, ubrat	UBÍT -bitím, ranami usmrtit, umlátit, utlouci
=příbuzné slovo od slova být	-není vyjmenované ani příbuzné slovo
Z přihlášených uchazečů dva ubyli.	Zlý chlapec ubil hada.

VYVOZENÍ OPAKU:

<p>POBÝT</p> <p>-zdržet se, zůstat</p> <p>=příbuzné slovo od slova být</p> <p><i>Dědeček pobyl mimo domov dva měsíce.</i></p>	<p>POBÍT</p> <p>-přibítím plechu upravit povrch -hromadně zabít</p> <p>-není vyjmenované ani příbuzné slovo</p> <p><i>Opravář pobil střechu plechem.</i></p>
--	---

VYVOZENÍ OPAKU:

<p>PŘIBÝT</p> <p>-připojením (se) zvětšit počet, zvětšit svůj rozměr</p> <p>=příbuzné slovo od slova být</p> <p><i>Ve třídě nám přibyl nový žák.</i></p>	<p>PŘIBÍT</p> <p>-přitlouci</p> <p>-není vyjmenované ani příbuzné slovo</p> <p><i>Tatínek přibil hřebík.</i></p>
---	---

List č. 62

Šedesátý třetí list nese název „Opaky“.

Úkol: Seskládej dvojice opaků.

Cílová skupina: žák

BYDLO,	ZBYL,	
	BÝLÍ,	
	BÍLÝ.	
BITÍ.	BIL.	
	BIDLO.	
DOBYL,	BYL,	
NEZABIL.	ZBIL.	
	ŽIVOBYTÍ,	

OPAKY

BYDLENÍ ŘÍKÁME	BYDLO,
KOBERCE HÁZÍME PŘES	BIDLO.
NĚKDO NĚKDE NĚČÍM	BYL,
KLADIVEM NA HŘEBÍK	BIL.
BYLINA JE I PLEVEL	BÝLÍ,
SNĚHULÁK JE CELÝ	BÍLÝ.
ŽIŽKA HRAD KOST	DOBYL,
NIKOHO TAM	NEZABIL.
ZBYTEK NA TALÍŘI	ZBYL,
ZLÝ ČLOVĚK PSA HOLÍ	ZBIL.
MÁME DOBRÉ	ŽIVOBYTÍ,
NESNÁŠÍME ŽÁDNÉ	BITÍ.

OPAKY

Žáci mají k dispozici sáček s kartičkami. Nejdříve poskládají pod sebe dvojice opaků, přičemž první slovo z dvojice musí obsahovat y, nebo ý. Následuje kontrola na interaktivní tabuli. Ve druhé části přiřazují počátky vět ke správnému slovu z opaku. Kontrolu opět provedeme pomocí interaktivní tabule, kde žák vytáhne počátek věty z pozadí růžového rámečku a dosadí na správný řádek. Věty jsou záměrně napsány velkými tiskacími písmeny, aby žáky donutily více nad úkolem přemýšlet.

Obr. 20: Pomůcky na procvičování opaků

List č. 63

Šedesátý čtvrtý list nese název „Přetahovaná s opaky“.

Úkol: Doplň z nabídky.

Cílová skupina: žák

DOPLŇ Z NABÍDKY:

Dnes chci doma. Žákyně úkol. Ve třídě nám žák. Rychle jsem vědomosti. Bylinářka trhá . Pálí ho dobré .	Nikdy nebudu kamaráda. dvanáctá hodina. Tatínek hřebík. Myslivec pušku. Těším se na pokojíček. Slepice sedají na .
---	---

bydlo býlí bidlo nabil bít
být bílý přibyl
Odbila nabyl odbyla

V posledním pracovním listu si vyzkoušíme, zda jsme učivu s opaky dostatečně porozuměli či nikoliv. Ve větách se nacházejí mezery, kam je nutné dosadit vynechaná slova. Žák přistoupí k interaktivní tabuli, uchopí červeně napsané slovo ve žlutém rámečku a přetáhne jej na své místo.

Promethean Activstudio Procvičování opaku 2, Předváděcí sešit 1, Stránka 3 / 3
Předváděcí sešit Upravit Stránka Vložit Nástroje Zobrazit Zvětšení Aktiv Okno Přizpůsobit Návodů

DOPLŇ Z NABÍDKY:

Dnes chci být doma. Žákyně odbyla úkol. Ve třídě nám přibyl žák. Rychle jsem nabil vědomosti. Bylinářka trhá býlí . Pálí ho dobré bydlo .	Nikdy nebudu bít kamaráda. Odbila dvanáctá hodina. Tatínek přibil hřebík. Myslivec nabil pušku. Těším se na bílý pokojíček. Slepice sedají na bidlo .
--	--

Stránka 3 / 3 78.0% 1280 v800 x:1247 y:674 Text15 x:956 y:368 z:105 v:60 uhel0c

ZÁVĚR

Rychlý rozvoj informačních a komunikačních technologií se v dnešní době nepochybně dotýká téměř všech oblastí lidského života. Výuka před dvaceti lety a výuka v dnešní době nese nesrovnatelné rozdíly. Rozvoj nových technologií přináší učitelům a žákům ve vyučování zcela nové možnosti. Moderní technologie se v posledních letech stávají nepostradatelnými pomocníky učitele, což ale neznamená, že bychom měli na ty staré, nemoderní, zanevřít. Interaktivní tabule je nesporným přínosem ve vyučování a v moderní škole. Samotná práce s ní je pro děti zajímavá, atraktivní a při výuce plní i funkci motivační.

V diplomové práci jsem se věnovala moderní didaktické technice – interaktivní tabuli a činnostnímu učení. Náplní mé práce asistentky pedagoga je pomáhat třídnímu učiteli při vyučování. Během tří let jsem měla možnost účastnit se školení či ukázkových hodin Tvořivé školy a současně jsem absolvovala školení k interaktivním tabulím. Získané vědomosti a zkušenosti jsem plně využila při tvorbě výukových pracovních listů, které jsem rozdělila na části: vyvození obojetných souhlásek, řada vyjmenovaných slov po B a jejich procvičování, vyvození vyjmenovaných slov po B, příbuzná slova k vyjmenovaným slovům po B a jejich procvičování, opaky vyjmenovaných slov po B a jejich procvičování. Rozhodně nelituji financí a času stráveného výrobou didaktických pomůcek, jelikož je žáci budou moci opakovaně využívat v hodinách českého jazyka.

Interaktivní tabule se běžně využívá v hodinách přírodopisu, zeměpisu či vlastivědy. Důvodem je pestrá škála videoukázek z přírody, zajímavostí ze světa či krátkých naučných filmů, které zpestří každou vyučovací hodinu.

Hlavním cílem této diplomové práce bylo skrze vytvořené pracovní listy ukázat, že i hodina českého jazyka žáka zaujme a motivuje k další práci. Činnosti v podobě manipulace s kartičkami nám zaručují aktivní zapojení všech žáků. Na základě vlastní zkušenosti mohu tvrdit, že žáky práce s interaktivní tabulí zaujala. Stejně tak jako každá nová hračka v rukách dítěte časem zevšední, dá se to jistě předpokládat i u interaktivní tabule. Proto doporučuji – využívejme ji tak často jak uznáme za vhodné, ale pouze za předpokladu, že při vyslovení věty: „*Nyní budeme pracovat na interaktivní tabuli.*“ stále uvidíme v dětských očích plamínky radosti.

POUŽITÁ LITERATURA

Knižní publikace:

1. BANNISTER, Diana. *Jak nejlépe využít interaktivní tabuli*. Praha: Dům zahraničních služeb, 2010, 38 s. ISBN 978-80-87335-15-4 (Brož.).
2. BLUMENTRITTOVÁ, Vlasta a Dana SKLENÁŘOVÁ. *Procvičujeme vyjmenovaná slova - hraje si*. Ilustrace Miloš Nesvadba. Benešov: Blug, 2008, 92 s. ISBN 978-80-7274-975-1 (Brož.).
3. HLAĐO, Petr. Nové technologie v moderně zařízené školní třídě. *Moderní vyučování: časopis o učitelích a jejich práci*. 2007, XII, č. 10, 10-12 s. ISSN 1211-6858.
4. HOMOLA, Miloslav. *Motivace lidského chování*. Praha, Státní pedagogické nakladatelství, 1972, 287 s.
5. Interaktivní tabule. *Moderní vyučování: časopis o učitelích a jejich práci*. 2010, 8-9 s. ISSN 1211-6858.
6. KUJAL, CSc. dr. Bohumír. *Pedagogický slovník I. díl*. Praha, Státní pedagogické nakladatelství, 1965, Pedagogická teorie a praxe.
7. LINHART, Josef. *Proces a struktura lidského učení*. Praha, Státní pedagogické nakladatelství, 1978, s. 161
8. LOKŠA, J. Sociálna facilitácia a tvorivosť. *Psychológia a patopsychológia dieťaťa*, 1998/2, 101-109 s.
9. MADSEN, K. B. *Teorie motivace: Srovnávací studie moderních teorií motivace*. Praha: Československá akademie věd, 1972.

10. MIKULENKOVÁ, Hana a Radek MALÝ. *Procvičujeme češtinu - český jazyk 3. ročník: pracovní sešit*. Olomouc: Prodos, 2004, 32 s. ISBN 80-723-0126-8.
11. PETLÁK, CSC., Prof. PhDr. Erich. Je vyučovanie vždy motivujúce? *Komenský; odborný časopis pro učitele základní školy*. 2002, roč. 126, 9/10, s. 181 – 182. ISSN 0323-0449.
12. PETTY, Geoffrey. *Moderní vyučování*. 1.vyd. Praha: Portál, 1996, 380 s. ISBN 80-717-8070-7.
13. PRŮCHA, Jan; WALTEROVÁ, Eliška; MAREŠ, Jiří. *Pedagogický slovník: 2. rozšířené a přepracované vydání*. Praha: Portál, 1998. 336 s. ISBN 80-7178-252-1.
14. ROSECKÁ, Zdena. *Malá didaktika činnostního učení: [praktická příručka pro učitele a rodiče žáků základních škol, kteří mají zájem poznat české činnostní učení v pojetí Modelového školního vzdělávacího programu Tvořivá škola]*. 2., upr. a dopl. vyd. Brno: Tvořivá škola, 2006, 98 s. ISBN 80-903-3972-7.
15. ROSECKÁ, Zdena. Program „Tvořivá škola“ české činnostní učení. *Komenský; odborný časopis pro učitele základní školy*. Březen 2005, roč. 129, 4, s. 3-6. ISSN 0323-0449.
16. ROSECKÝ, Čeněk. Pedagogické desatero českého činnostního učení v pojetí programu Tvořivá škola. *Moderní vyučování: časopis o učitelích a jejich práci*. 2005, XI, č. 10, s. 5, ISSN 1211-6858.
17. STRAKOVÁ, Jana. Tvořivá škola cesta k činnostnímu učení. *Moderní vyučování: časopis o učitelích a jejich práci*. 2005, XI, č. 10, s. 3-4. ISSN 1211-6858.
18. TOTHOVÁ, Mgr. Monika. Tvorivost' vo vyučování. *Komenský; odborný časopis pro učitele základní školy*. 2001, roč. 125, 5/6, s. 110. ISSN 0323-0449.
19. VANĚČEK, PH. D, Ing. Bc. David. *Informační a komunikační technologie ve vzdělávání*. Vyd. 1. V Praze: České vysoké učení technické, 2008. ISBN 978-80-01-04087-4.

20. *Vyjmenovaná slova v obrázcích: kartičky k vystřihování a vybarvování*. Brno: Didaktis, 2011. ISBN 8594059321329.

Internetové zdroje:

1. BEZDĚKOVÁ, Dana. Bingo - vyjmenovaná slova po B. *Metodický portál: Digitální učební materiály* [online]. 09. 02. 2010, [cit. 2012-02-27]. Dostupný z WWW: <<http://dum.rvp.cz/materialy/bingo-vyjmenovana-slova-po-b.html>>. ISSN 1802-4785.
2. BISKUPOVÁ, Veronika. Interaktivní tabule – kam s ní. In: *Ředitel školy* [online]. 2. 7. 2009 [cit. 2012-02-03]. Dostupné z: <http://www.reditelskoly.cz/show.asp?id=790>
3. Co označujeme za interaktivní výuku? In: *AV Media, komunikace obrazem* [online]. 2011 [cit. 2012-02-20]. Dostupné z: <http://www.avmedia.cz/zakladni-skola/co-oznacujeme-za-interaktivni-vyuku.html>
4. DOSTÁL, Jiří. Interaktivní tabule ve vzdělávání. In: *Modernizace oboru technická a informační výchova* [online]. 2009 [cit. 2012-01-19]. Dostupné z: http://www.itv.upol.cz/publicita/polsko_09_esf_motiv_dostal.pdf
5. DOSTÁL, Jiří. Jiří Dostál: Interaktivní tabule - významný přínos pro vzdělávání. In: *Česká škola* [online]. 28. 04. 2009 [cit. 2012-01-28]. Dostupné z: <http://www.ceskaskola.cz/2009/04/jiri-dostal-interaktivni-tabule.html>
6. DVORŇÁK, Petr. Lze používat interaktivní tabuli bez i-učebnice?. In: *Metodický portál RVP* [online]. 13. 3. 2010 [cit. 2012-02-23]. Dostupné z: <http://diskuze.rvp.cz/viewtopic.php?f=535&t=1479&start=30>
7. FIEBIGEROVÁ, Monika. Letní škola 2010. In: [online]. [cit. 2012-12-06]. Dostupné z: <http://www.tvorivy-liberec.cz/aktuality.php>
8. GOŠOVÁ, Mgr. Věra. *Motivace*. [Http://www.mindtouch.com/](http://www.mindtouch.com/) [online]. 17. 10. 2011 [cit.2012-01-10]. Dostupné z:http://wiki.rvp.cz/Knihovna/1.Pedagogicky_lexikon/M/Motivace

9. Hrabal, Doc. PhDr. Vladimír CSc. Problémy s žákovskou motivací. *Metodický portál: Články* [online]. 05. 09. 2011, [cit. 2012-01-15]. Dostupné z: <http://clanky.rvp.cz/clanek/c/Z/13211/PROBLEMY-S-ZAKOVSKOU-MOTIVACI.html>. ISSN 1802-4785.
10. HUBLOVÁ, Pavlína. Lze používat interaktivní tabuli bez i-učebnice?. In: *Metodický portál RVP* [online]. 27. 5. 2009 [cit. 2012-02-23]. Dostupné z: <http://diskuze.rvp.cz/viewtopic.php?f=535&t=1479>
11. INTERAKTIVNÍ TABULE - časopis: Časopis o interaktivních tabulích a jejich využití ve vzdělávání, businessu a veřejné správě. *Interaktivní tabule-časopis* [online]. 2010 [cit. 2012-01-21]. Dostupné z: <http://interaktivni-tabule-pripravy.blogspot.com/2011/05/interaktivni-tabule-z-technickeho.html>
12. Interaktivní učebnice. In: *FlexiLearn* [online]. 2011 [cit. 2012-02-21]. Dostupné z: <http://rodic.flexilearn.cz/interaktivni-ucebnice>
13. Interaktivní učebnice. In: *Activ učitel* [online]. 2011 [cit. 2012-02-21]. Dostupné z: <http://www.activucitel.cz/interaktivni-ucebnice>
14. Interaktivní výuka. In: *Interaktivní výuka, Csystem* [online]. 2011 [cit. 2012-02-15]. Dostupné z: <http://www.csystem.cz/interaktivni-vyuka>
15. Interaktivní učebnice Nová škola. In: *Activ portál* [online]. 2011 [cit. 2012-02-22]. Dostupné z: http://www.activboard.cz/index.php?option=com_content&task=view&id=131&Itemid=116
16. Interaktivní učebnice předznamenávají nástup e-knih. In: *Česká škola* [online]. 2. 4. 2011 [cit. 2012-02-21]. Dostupné z: <http://www.ceskaskola.cz/2011/04/interaktivni-ucebnice-predznamenavaji.html>

17. Jak být dobrou školou bez jediné interaktivní tabule?. In: *Metodický portál RVP* [online]. 20. 2. 2011 [cit. 2012-02-10]. Dostupné z: <http://diskuze.rvp.cz/viewtopic.php?f=535&t=17255&start=20>
18. KRAHULEC, Tomáš. Jaké zázraky dokáže v životě dobrá motivace?. *Dream life: Životní styl, úspěch, cíle a sny* [online]. 2007[cit. 2012-01-03]. ISSN 1802-1840. Dostupné z: <http://www.dreamlife.cz/jake-zazraky-dokaze-v-zivote-dobra-motivace/article.html?id=154>
19. MARTINKOVÁ, Anna, *Rozvoj kompetencí učitele vytvářet učební pomůcky využívající možnosti interaktivní tabule.* [online]. [cit. 2012-12-21]. Dostupné z WWW:<[http://edu.vsb.cz/interaktivni_tabule/_publikacni_cinnost/2008_2009/2009_04_08_NMnMorave_ISBN_978-80-254-3995-1\(1.dil\)_sbornikCD_tisk_str19.pdf](http://edu.vsb.cz/interaktivni_tabule/_publikacni_cinnost/2008_2009/2009_04_08_NMnMorave_ISBN_978-80-254-3995-1(1.dil)_sbornikCD_tisk_str19.pdf)
20. NEUMAJER, Ondřej. Interaktivní tabule – vzdělávací trend i módní záležitost. In: *Ondřej Neumajer* [online]. 1. 3. 2008 [cit. 2012-02-18]. Dostupné z: <http://ondrej.neumajer.cz/?item=interaktivni-tabule-vzdelavaci-trend-i-modni-zalezitost>
21. O učebnicích. In: *FlexiLearn* [online]. 2011 [cit. 2012-02-21]. Dostupné z: <http://ucitel.flexilearn.cz/o-ucebnicich>
22. PREISLER, Mgr. Daniel. Moderní výuka pomocí interaktivních tabulí. *Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. 2010[cit. 2012-01-26]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/moderni-vyuka-pomoci-interaktivnich-tabuli.aspx>
23. Případová studie o využívání interaktivních tabulí v ČR. In: *Dům zahraničních služeb* [online]. 2010 [cit. 2012-01-25]. Dostupné z: http://www.dzs.cz/index.php?a=documents&general_file_id=1541&project_folder_id=377&
24. *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání (se změnami k 1. 9. 2010).* [online]. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2007, [cit. 2011-01-21].

Dostupné z WWW:<http://www.vuppraha.cz/wp-content/uploads/2009/12/RVPZV_2007-07.pdf>.

25. SKALIČKA, Zdeněk. Učitelky zamířily do lavic namísto dětí. *Slovácký deník* [online]. 2011[cit. 2011-12-22]. Dostupné z: http://slovacky.denik.cz/zpravy_region/ucitelky-zamirily-do-lavic-namisto-deti20110811.html
26. SLOVÁKOVÁ, Eva. Osobní názory absolventa kurzu činnostního učení. In: [online]. [cit. 2011-12-10]. Dostupné z: <http://www.tvorivy-liberec.cz/tisk.php>
27. ŠEBOROVÁ, Věra. Osobní názory absolventa kurzu činnostního učení. In: [online]. [cit. 2011-12-10]. Dostupné z: <http://www.tvorivy-liberec.cz/tisk.php>
28. Tvořivá škola: České činnostní učení. <Http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/cz/> [online]. 2002 [cit. 2011-11-18]. Dostupné z: <http://www.tvorivaskola.cz/index.php?obsah=cteni2.php&zaznam=57>
29. Tvořivá škola: České činnostní učení. <Http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/cz/> [online]. 2002 [cit. 2011-12-03]. Dostupné z: <http://www.vzdelavani-ucitelu.cz/ukazkove-hodiny>
30. Tvořivá škola: České činnostní učení. <Http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/cz/> [online]. 2002 [cit. 2011-11-20]. Dostupné z: <http://www.cinnostni-uceni.cz/tiskove-zpravy/>
31. Vyjmenovaná slova po b. In: *Vyjmenovaná slova* [online]. 2010 [cit. 2012-03-01]. Dostupné z: <http://www.vyjmenovanaslova.com/vyjmenovana-slova-po-b>
32. Využití a význam interaktivní tabule. *Interaktivní tabule Engel* [online]. 2008 [cit. 2012-01-17]. Dostupné z: <http://www.interaktivnitabule-engel.cz/aktuality/vyuziti-a-vyznam-interaktivni-tabule/>

33. WAGNER, Jan. Jan Wagner: Interaktivní tabule v roce 2011. In: *Česká škola* [online]. 14. února 2011 [cit. 2012-02-01]. Dostupné z: <http://www.ceskaskola.cz/2011/02/jan-wagner-interaktivni-tabule-v-roce.html>

PŘÍLOHY

Příloha 1: Videoukázka (přiloženo v kapse na CD)

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Zuzana Manišová
Katedra:	Katedra českého jazyka a literatury Pedagogické fakulty UP v Olomouci
Vedoucí práce:	Mgr. Jana Bartoňová
Rok obhajoby:	2012

Název práce:	Využití interaktivní tabule v hodinách českého jazyka na 1. stupni základní školy v návaznosti na Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání
Název v angličtině:	The use of the interactive whiteboard in the Czech lessons at the First Step of Primary School in connection with the Framework Educational Program for the Basic Education
Anotace práce:	Diplomová práce je zaměřena na využití interaktivní tabule v hodinách českého jazyka na 1. stupni základní školy. Cílem práce je seznámit se vzdělávacím programem Tvořivé školy, s činnostním učením, interaktivní tabulí a s ní související interaktivní výukou. Praktické využití interaktivní tabule je doloženo ukázkami pracovních listů.
Klíčová slova:	Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání, vzdělávací program Tvořivá škola, činnostní učení, interaktivní tabule.
Anotace v angličtině:	The thesis is focused on the use of the interactive whiteboard in the Czech lessons at The First Step of Primary School. The goal is to get acquainted with the Educational Program of The Creative Curriculum School, with the activity teaching - learning, with the interactive whiteboard and its role in interactive teaching. Practical use of the interactive whiteboard is documented by means of the worksheets examples.
Klíčová slova v angličtině:	Framework Curriculum for basic education, Creative School Educational Program, learning by doing, interactive whiteboard.
Přílohy vázané v práci:	videoukázka
Rozsah práce:	127
Jazyk práce:	Čeština

